

PENNINGTVÄTT

En studie om varför revisorer anmäler få fall av penningtvätt

MONEY LAUNDERING

A study about why accountants report few cases of money laundering

Examensarbete inom huvudområdet företagsekonomi - redovisning

Grundnivå 15 Högskolepoäng

Vårtermin 2014

Susanna Frydén

Malin Öhrn

Handledare: Ann-Christine Mjölnevik

Examinator: Anders Grönlund

Penningtvätt
En studie om varför revisorer anmäler få fall av penningtvätt

Examensrapport inlämnad av Susanna Frydén och Malin Öhrn till Högskolan i Skövde, för Högskoleexamen vid Institutionen för handel och företagande.

[7 juli 2014]

Härmed intygas att allt material i denna rapport, vilket inte är vårt eget, har blivit tydligt identifierat och att inget material är inkluderat som tidigare använts för erhållande av annan examen.

Susanna Frydén

Malin Öhrn

Förord

”Det är den som är ute och cyklar som finner nya vägar”

Detta är något som vi har fått erfara genom denna studie då vi har känt hopp och förtvivlan om vartannat. Hur som helst har det varit en lärande och utvecklande tid trots eller kanske tack vare en hel del uppförsbackar.

Vi vill särskilt tacka respondenterna som tagit sig tid att intervjuas i en hektisk arbetsperiod. Deras öppna svar har bidragit till en intressant studie och vars medverkan gjorde denna studie genomförbar. Handledaren Ann-Christine ska ges ett tack för den tid hon tagit sig att handleda oss samt för de betydelsefulla råd hon givit oss under terminens gång. Vår examinator Anders Grönlund ska också tackas då han bidragit med givande feedback under examensarbetets gång. Sist men inte minst vill vi tacka de opponenter vars konstruktiva kritik har bidragit med många värdefulla och lärorika synpunkter.

Susanna Frydén och Malin Öhrn

7 jul 14

Sammanfattning

Problemdiskussion: Revisorer riskerar att stöta på penningtvätt i allt större omfattning då kriminella hittar nya vägar för att undkomma upptäckt. Trots detta står revisorer endast för ett fåtal av de totala anmälningarna som görs årligen. Två viktiga faktorer som har uppmärksammats i problemdiskussionen är kunskap om penningtvätt och kundrelation som båda kan påverka revisorns anmälan av penningtvätt.

Problemformulering: Vilka är de främsta faktorerna till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt?

Syfte: Syftet med denna studie är att öka förståelsen till varför inte revisorer anmäler fler fall av penningtvätt och vilka faktorer som kan orsaka detta. Utifrån våra iakttagelser vill vi belysa problematiken revisorer står inför när dessa ska hantera detta brott. Målet med denna studie är att belysa olika faktorer för att sedan komma fram till de mest centrala.

Teoretisk referensram: Den institutionella teorin med inriktning på den kulturell-kognitiva pelaren har tillämpats i studien. Denna pelare inriktar sig på beteenden som tas för givet och regler som anses vara självklara. Teorin kan hjälpa till att förklara varför revisorer agerar som de gör och ge en ökad förståelse för den iakttagna problematiken.

Metod: För att uppnå syftet med studien har en kvalitativ metod använts för att öka förståelsen. Primärdata samlades in genom semistrukturerade intervjuer. Dessa utfördes med två jurister och sex revisorer för att uppnå en djup förståelse.

Slutsats: I denna studie har det framkommit att kundrelationen skulle kunna påverka revisorns anmälan av penningtvätt. Revisorerens kunskap har även visat sig vara bristfällig i flera avseenden när det gäller penningtvätt. Den största bristen har dock varit angående penningtvättslagens tillämpning. Många revisorer är medvetna om att de inte kan speciellt mycket om penningtvätt i stort samtidigt som de inte är medvetna om att de tillämpar lagen felaktigt. Den bristande kunskapen är inte särskilt förvånande eftersom att en respondent från FAR påpekar att varken de eller samhället har något fokus på penningtvätsfrågan.

Nyckelord: Penningtvätt, Revisor, Revision, Kunskap om penningtvätt, Kundrelation, Anmälningsplikt

Abstract

Problem statement: Nowadays, there is a bigger risk for accountants to come up against money laundering, as criminals find new ways to escape from being detected. However, the accountants are only contributing with a small piece of the reports annually. There are two factors discovered in the problem statement; knowledge of money laundering and customer relation, which both might have an impact on the accountants reporting of money laundering.

Research question: What are the main factors that make accountants not reporting cases of money laundering?

Purpose: The purpose of this study is to increase the understanding of why the accountants do not report more of the money laundering cases than they do, and what factors that might have an impact on that. We would like to emphasize the possible problems that accountants may discover when they are handling this crime. The aim of this study is to highlight different factors and subsequently conclude the most central factors.

Theoretical framework: The institutional theory with a focus on the cultural-cognitive pillar has been used in the study. This pillar is focusing on the behavior that is taken for granted and rules that are considered obvious. The theory can help explaining why accountants behave in the way they do and provide an increased understanding for the problem discovered.

Method: In order to achieve the purpose of the study a qualitative method has been used to increase understanding. The primary data has been collected by conducting semi-structured interviews. The interviews were performed with two counsels and six accountants in order to get a deep understanding.

Conclusion: This study has shown that accountants can be affected by customer relations in their reporting of money laundering. The knowledge regarding money laundering of the accountants has proven to be insufficient in more than one perspective. The most certain shortage has concerned the money laundering regulation. Many of the accountants are aware about their lack of knowledge regarding money laundering. However, they are not conscious that they are carrying out the regulations wrong. The lack of knowledge regarding money laundering is not surprising as there is no focus on money laundering either from FAR or the society.

Key terms: Money laundering, Accountant, Accounting, Knowledge about money laundering, Customer relation, Reporting obligation

Förkortningar

ABL – Aktiebolagslag (2005:551)

BRÅ – Brottsförebyggande rådet

EMB – Ekobrottsmyndigheten

FAR - Föreningen Auktoriserade Revisorer

FATF – Financial Action Task Force

FI - Finansinspektionen

PTL – Lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

RN – Revisorsnämnden

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Problemdiskussion.....	2
1.3. Problemformulering	4
1.4. Syfte	4
1.5. Avgränsning	4
1.6. Disposition	5
2. Teoretisk referensram.....	6
2.1. Inledningsavsnitt	6
2.2. Revision.....	6
2.3. Kunskap om penningtvätt.....	7
2.4. Kundrelation.....	9
2.5. Anmälningsplikt	9
2.6. Institutionell teori	10
2.6.1. <i>Den reglerande pelaren</i>	11
2.6.2. <i>Den normativa pelaren</i>	11
2.6.3. <i>Den kulturell-kognitiva pelaren</i>	11
2.7. Sammanfattning.....	12
2.7.1. <i>Uppsatsens analysverktyg</i>	13
3. Metod	14
3.1. Val av metod	14
3.1.1. <i>Metodkritik</i>	14
3.2. Undersökningsdesign	14
3.2.1. <i>Kritik gällande intervjuer</i>	15
3.3. Datainsamling.....	15
3.3.1. <i>Primärdata</i>	15

3.3.2. Sekundärdata.....	18
3.4. Uppsatsens trovärdighet	18
3.5. Studiens föreställningsram	19
4. Empiri.....	20
4.1. Lagstiftning	20
4.1.1. Aktiebolagslagen - åtgärder vid misstanke om brott.....	20
4.1.2. Penningtvättslagen	20
4.2. Våra respondenter.....	21
4.3. Intervjuer	22
4.3.1. Revision	22
4.3.2. Kunskap/utbildning om penningtvätt.....	25
4.3.3. Kundrelation.....	27
4.3.4. Anmälningssplikt.....	29
4.4. Sammanfattning.....	33
5. Analys.....	34
5.1. Revision.....	34
5.1.1. Revisorns agerande	35
5.2. Kunskap om penningtvätt.....	36
5.2.1. Kunskap om PTL	36
5.2.2. Vems ansvar att utbilda?	37
5.2.3. Storlek på byrå	38
5.3. Kundrelation.....	38
5.3.1. Betrör sina kunder.....	39
5.3.2. Storlek på byrå	39
5.4. Anmälningssplikt	40
5.4.1. Är PTL passande?	41
5.4.2. Bristande kunskap gällande PTL.....	41

5.5. Sammanfattning.....	42
6. Slutsats	44
6.1. Studiens resultat jämfört med tidigare studier.....	45
6.2. Denna studies resultat i jämförelse med tidigare uppsatser.....	46
7. Slutdiskussion.....	47
7.1. Etiska aspekter.....	47
7.2. Vidare studier	48
Referenser.....	49
Bilaga 1 – Intervjuguide för revisorer	53
Bilaga 2 – Intervjuguide för juristen	54
Bilaga 3 – Intervjuguide för jurist på FAR.....	55
Bilaga 4 – Malins reflektioner.....	56
Bilaga 5 – Susannas reflektioner	58

Figurförteckning

Figur 1 Anmälningar av penningtvätt (FI, 2013b, s.5).....	4
Figur 2 Uppsatsens disposition.....	5
Figur 3 Uppsatsens analysverktyg.....	13
Figur 4 Uppsatsens analysverktyg.....	16
Figur 5 Uppsatsens analysverktyg.....	34
Figur 6 Anmälningar av penningtvätt (FI, 2013b, s.5).....	44

Tabellförteckning

Tabell 1 Intervjuguide	16
Tabell 2 Studiens respondenter	21

1. Inledning

Inledningen kommer att ge läsaren en introduktion till området penningtvätt. Kapitlet börjar med bakgrunden till vad det är och hur det uppstår. Problemdiskussionen tar sedan upp problematiken kring ämnet som leder till vår problemformulering. Slutligen presenteras även studiens syfte och avgränsning.

1.1 Bakgrund

Penningtvätt är från början en amerikansk företeelse som har sitt ursprung på 1920-talet då organiserade kriminella gäng investerade vinster från brott i tvättinrättningar och biltvättföretag (Magnusson, 2009). Termen penningtvätt användes först år 1973 under Watergateskandalen¹ och är ingen juridisk definition utan mer talspråk som beskriver processen att omvandla olagliga medel till lagliga (Schneider & Windischbauer, 2008). Enligt He (2010, s.15) kan innebörden av penningtvätt förklaras på följande sätt: "Money laundering is a sort of criminal activity trying to conceal the illegality of proceeds of crime by disguising them as lawful earning". Olagliga medel används oftast till konsumtion och investeringar utan att transaktionen framgår som en kriminell handling ur myndigheternas perspektiv (Vesterhav, Korsell, Stenström & Skinnari, 2011).

Simwayi och Wang (2011) menar att penningtvättsprocessen ofta delas in i stadierna placering, skiktning samt integrering. Det första och svåraste steget är *placering* där medlen förs in i finansiella system (Simwayi & Wang, 2011) och löper därmed störst risk för att upptäckas (Maitland Irwin, Raymond Choo & Lin, 2012). När medlen väl kommit in i det finansiella systemet kommer det andra stadiet *skiktning* in. Ägandet och dess ursprung döljs genom att avlägsna identifieringen med hjälp av en person som döljer eventuella verifieringskedjor (Simwayi & Wang, 2011). Det slutliga steget i processen är där pengarna *integreras* i det legitima finansiella systemet och beblandas med alla andra tillgångar i systemet. Integrationen uppnås genom att "tvättare" gör att pengarna verkar vara lagligt intjänade. Det är oerhört svårt att skilja mellan laglig och olaglig tillgång på integrationsstadiet (Maitland Irwin et al., 2012).

Enligt Otusanya, Ajibolade och Omolehinwa (2012) är penningtvätt ett av de mest genomgripande ekonomiska brotten i världen, det tvättas uppskattningsvis 13,5-24,4 biljoner² kronor via den finansiella marknaden varje år. Belopp av denna storlek kan inte tvättas utan att finansiella mellanhänder är involverade (Otusanya et al, 2012). I Sverige uppskattas summan som "tvättas" varje år till ungefär 130 miljarder kronor (FI, 2013a). Desto längre illegala medel når in i internationella banksystem ju svårare är det att identifiera dess ursprung. Det är därför svårt att uppskatta den totala summan som går igenom penningtvättsprocessen (UNODC u.å.). I och med införandet av elektroniska överföringar har det blivit lättare att föra över pengar från ett ställe till ett annat. Införandet av internetbanker och bankomater har skapat ytterligare möjligheter att utföra penningtvätt (Simwayi & Wang, 2011).

---

¹ Watergateskandalen var en politisk skandal som pågick mellan 1972-1974. Skandalen avslutades med att den amerikanske presidenten Richard Nixon avgick (History, 2013).

² Aktiekursen den 29 januari 2014: 1 USD = 6,78 SEK (Forex, u.å.).

Siffran för penningtvätt låg på 2-3,6 biljoner US-dollar.

$6,78 * 2\,000\,000\,000\,000 = 13\,560\,000\,000\,000$ (ca 13,5 biljoner kronor)

$6,78 * 3\,600\,000\,000\,000 = 24\,408\,000\,000\,000$ (ca 24,4 biljoner kronor)

Det huvudsakliga syftet med att begå en kriminell handling är att få vinning i någon form, vilket gör att det många gånger finns en vilja att ta risken att bli avslöjad. Genom att göra det svårare för kriminella att få någon vinning från brottet, kan det leda till att motivationen att begå brottet minskar (Finanspolisen, 2011). I och med att penningtvätt är så pass stort är det troligt att de som lyckas utföra brottet vill ha det kvar. Compin (2008) menar att många revisorer omedvetet kan bidra till penningtvätt och att det därför är relevant att fråga hur mycket av denna handling som inte med lätthet kan förekomma utan revisorers aktiva eller passiva medverkan.

År 2009 infördes lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (PTL) vars syfte var att förhindra penningtvätt. Finansiella företag ska utföra kundidentifikation för att kundkännedom ska uppnås. Enligt dessa regler måste bland annat revisionsbranschen identifiera sina kunder på ett tillförlitligt sätt samt fråga vilket syfte affärsförbindelsen har. Om kundkännedom inte kan uppnås får de inte etablera en affärsförbindelse eller utföra en transaktion (FI, 2009). Idag är penningtvätt inte ett självständigt brott i Sverige, vilket det är i många andra länder. För att kunna dömas krävs det ett bevisbart förbrott (Finanspolisen, 2011). Några av de primära förbrotten till penningtvätt är bedrägeri, korruption, narkotikahandel och skatteflykt. Bedrägeri utgör den största delen (Maitland Irwin et al., 2012). Den tionde januari 2014 kom det ut en proposition (2013/14:121) på lagändring som innebär att straffansvaret ska öka för att möjliggöra en effektivare lagstiftning (Ask, 2013). Denna proposition indikerar att den nuvarande lagstiftningen kan anses vara otillräcklig.

1.2 Problemdiskussion

Journal of Money Laundering Control har funnits sedan 1997 och är speciellt designad för dem som är intresserade av att förebygga penningtvätt. Denna tidskrift är den enda som finns för att hålla intressenterna uppdaterade om de senaste lagarna, teknikerna och praxis för att förebygga, identifiera samt lagföra penningtvätt (Emerald, u.å.). Att det finns en egen tidskrift påvisar att det är ett globalt problem som det skrivits mycket och den har funnits i över 15 år. He (2010) menar att penningtvätt är en komplex och professionell industri och enligt Unger (2013) försöker kriminella hitta nya vägar till att utföra brottet på, vilket leder till att det är svårt att upptäcka.

Unger (2013) menar att handel och distans är de viktigaste indikatorerna för penningtvätt. När traditionella penningtvättsskanaler är strikt övervakade och kontrollerade upptäcker kriminella nya vägar till brottet. Enligt henne är penningtvätt en tickande tidsbomb där revisorer riskerar att stöta på det i allt större omfattning. Det är därför viktigt att kunna förutse mängderna och trenderna för att försäkra sig om att det minskar (Unger, 2013). Eriksson-Zetterquist, Kalling och Styhre (2012) påstår att en tanke inom den institutionella teorin är att institutioner uppstår då människan skapar en gemensam verklighet. De påpekar även att institutioner kan hjälpa människor att skapa ordning och på det viset också förstå och behärska omvärlden. Det innebär att institutioner kan hjälpa människan att fatta beslut om hur denne ska handla i en specifik situation (Eriksson-Zetterquist et al., 2012). Detta kan betyda att en revisors agerande påverkas av revisionsbyrån denne verkar inom.

He (2010) refererar till ett fall från Asien där en revisor genom sin ouppmärksamhet mer eller mindre omedvetet medverkat till penningtvätt. He (2006) tar även upp ett fall där revisorn avsiktligt medverkat till brottet. Dessa fall är exempel från länder utanför EU, vilket belyser att det är ett globalt problem. I Sverige har ingen revisor dömts för penningtvätt, däremot förekommer det två fall där revisorns granskning varit så bristfällig att det har medfört att deras auktorisation upphävts. I det ena fallet (Dnr 2011-409) har Revisorsnämnden (RN) funnit ett antal stora brister i revisionsarbetet. De anser att tillräcklig kunskap inte har införskaffats om bolagen och dess företrädare. RN konstaterade i detta fall att revisorn kände till att en betydande del av medlen inom företaget hanterades kontant och

via styrelseledamöternas privata konton. Dessa omständigheter borde ha föranlett honom att överväga om företaget hade inslag av penningtvätt. Genom sina försummelser har han åsidosatt sina skyldigheter som revisor. En revisor är utifrån 3 kap 1 § PTL skyldig att granska transaktioner som denne finner misstänkta. Kvarstår misstanken efter denna granskning ska en anmälan lämnas till rikspolisstyrelsen. Dock får inte revisorn enligt 3 kap 4 § PTL meddela kunden om att en granskning påbörjats.

BRÅ (2004) påvisar att kriminella ofta är resursstarka och kan antas ha starka skäl till att utföra penningtvätt. Det handlar om brott som är välplanerade och de som blir utsatta för brottet är oftast ovetande om att det hänt. Brottet begås av ”*rätt person på rätt plats i rätt sammanhang*” (BRÅ, 2004). Enligt Larsson (2005a) har det varit en stor debatt under åren om det är revisorns roll att upptäcka och kontrollera företagets oegentligheter, bedrägerier och tjänstefel. Revisorns traditionella roll som rådgivare kan skadas då de tvingas utföra straffrättsliga bedömningar som innebär en omöjlig ”polisroll” som förvandlar dem till angivare eller statliga representanter (Larsson, 2005a). Eriksson-Zetterquist (2009) hävdar att agerande inom organisationer följer det som tas för givet inom den institutionella teorin. Detta förklarar hur organisationer påverkas av sin omgivning samt hur de följer regler snarare än att handla på ett rationellt sätt. Den institutionella teorin inriktar sig på en gemensam handling som påverkar den enskilde individens agerande (Eriksson-Zetterquist, 2009).

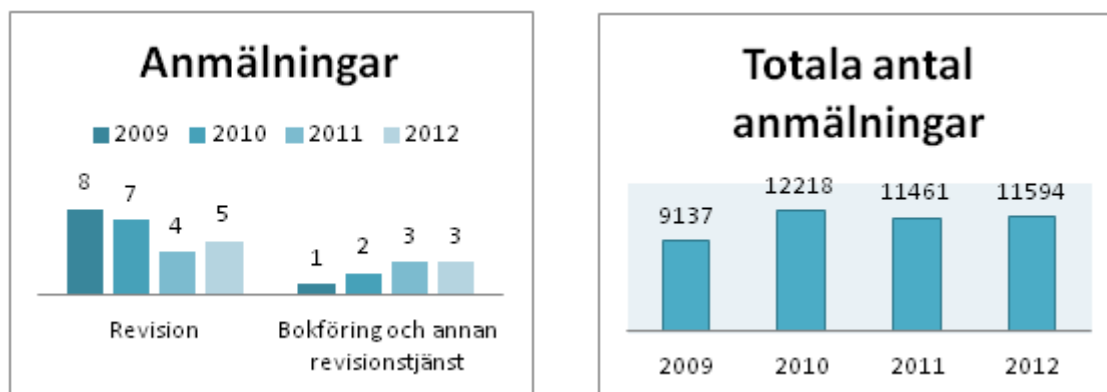
En revisor ska enligt PTL granska misstänkta transaktioner. Det finns ett antal exempel på penningtvätt där revisorn bör uppmärksamma några frågeställningar. Två exempel är varifrån givaren får medel till aktieägartillskotten och om svaren som erhållits är rimliga (FAR, u.å.). Det kan finnas ett antal faktorer som påverkar revisorns arbete och dennes förmåga att identifiera penningtvätt. Dessa faktorer kan exempelvis vara fiktiva transaktioner, att revisorn endast ska undersöka väsentliga poster, brist på kunskap om penningtvätt, kundrelationen, revisorns oberoende eller skadeståndsskyldighet, vilket kan innebära att revisorn förbiser information då revisionen utförs.

Carrington (2010) framhäver att en revisionsprocess förklarar hur revisorn går tillväga när denne ska utföra en revision. Revisorerna är ansvariga för att se till att revisionsuppgifterna slutförs i tid och i enlighet med professionella normer (Robertsson, 2007). Det krävs att revisorn får en förståelse för den interna kontrollen för att kunna planera revisionen. Revisorn tenderar att endast fokusera sin uppmärksamhet på väsentliga poster i den finansiella rapporten, istället för att ha en bredare syn på risker inom en organisation (Knechel, 2007). Bazerman, Loewenstein och Moore (2002) menar att revisorer är anlitade av företagen som de granskar och därför kan de tveka att avge kritiska revisionsrapporter på grund av olika konsekvenser, exempelvis att kundrelationen skadas eller att kunden går förlorad. I och med att det är få fall som anmäls av revisorer går det att fråga sig om det saknas någon rutin eller något annat för att upptäcka penningtvätt. Ytterligare kunskap eller utbildning kanske skulle kunna få revisorer att upptäcka fler fall av penningtvätt.

Antalet ekonomiska brott som upptäcks är få och antalet fall som leder till fällande dom är ännu färre. Ofta handlar det om handlingar som ser lagliga ut (Moberg, Greve, Langsted, Harpf & Eriksen, 1992). Sedan januari 1999 har revisorer skyldighet att rapportera in misstankar om brott, efter sex månader infördes även penningtvätt till denna anmälningsskyldighet (Larsson, 2005b). Reglerna innebär att rapportering ska ske när misstankar om anstiftan eller medhjälp till ekonomisk brottslighet föreligger. RN kan besluta att en revisors godkännande eller auktorisation ska upphävas om denne inte anmäler misstanke om brott eller på annat sätt förfarit bedrägligt (FAR, 2006). I många branscher är oviljan stor att rapportera misstanke om penningtvätt. Inom banksektorn har siffrorna ökat kraftigt sedan skyldigheten infördes, medan revisorer endast har rapporterat in få fall. Finansinspektionen (FI) anser

att det låga antalet rapporteringar kan beror på bristande kunskap. Revisorer vill inte heller anmäla sina kunder om det finns en chans att de är oskyldiga (Byström, 2013).

Figur 1 påvisar hur få anmälningar som görs inom revisionsbranschen jämfört med det totala antalet anmälningar av penningtvätt som inkommer varje år.

Figur 1 Anmälningar av penningtvätt (FI, 2013b, s.5)

Hatch (2000) påstår att den institutionella teorin är en bra utgångspunkt då organisationens struktur och resultat ska förklaras, när det finns en omgivning som omfattas av mycket regler och förväntningar som de måste leva upp till. Den institutionella teorin med inriktning på den kulturell-kognitiva pelaren kommer att användas som en utgångspunkt för att se hur revisorer hanterar problematiken kring penningtvätt. Den institutionella teorin kan vara till hjälp för att se helheten kring revisionen och för att ge en förståelse för hur organisationer är uppbyggda. Den kulturell-kognitiva pelaren kan tydliggöra olika invanda mönster och beteenden som leder till att revisorer agerar som de gör.

Det kan anses underligt att revisorer står för så få anmälningar av penningtvätt då de har god insikt i företagen samtidigt som det indikeras att de riskerar att stöta på brottet i allt högre grad. Utifrån problemdiskussionen har huvudsakligen två möjliga faktorer uppmärksammats, kundrelation och kunskap om penningtvätt. De iakttagna problemen leder fram till nedanstående frågeställning.

1.3. Problemformulering

- Vilka är de främsta faktorerna till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt?

1.4. Syfte

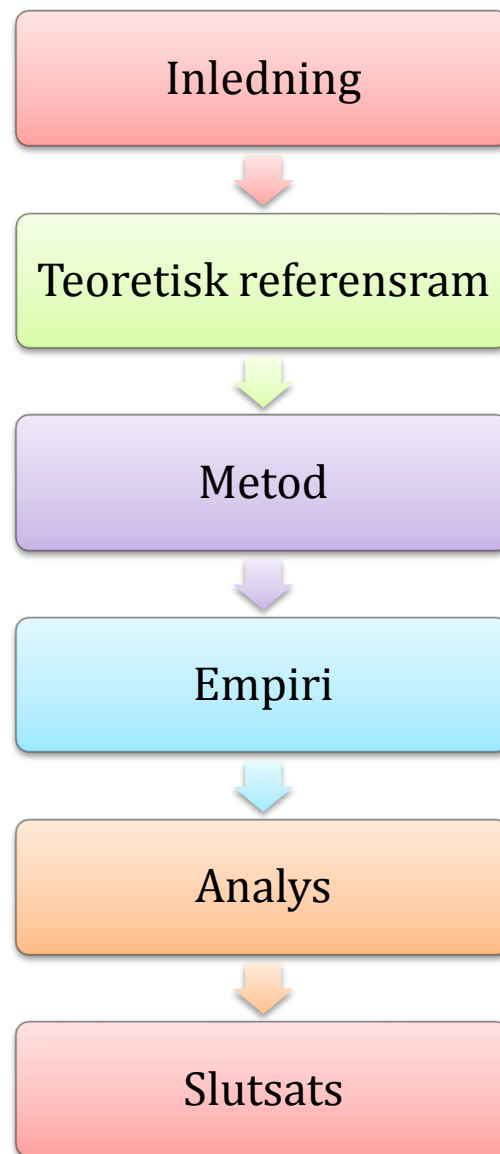
Syftet med denna studie är att öka förståelsen till varför inte revisorer anmäler fler fall av penningtvätt och vilka faktorer som kan orsaka detta. Utifrån våra iakttagelser vill vi belysa problematiken revisorer står inför när de ska hantera detta brott. Målet med denna studie är att belysa olika faktorer för att sedan komma fram till de mest centrala.

1.5. Avgränsning

I denna studie har vi valt att avgränsa oss till revisorer och deras problematik kring anmälningar av penningtvätt. Brottet i sig kommer inte att behandlas ingående utan istället kommer de bakomliggande faktorerna till varför revisorer anmäler få fall att undersökas. Lagstiftningen kommer inte heller att behandlas i någon större omfattning mer än för att ge en förståelse. Finansiering av terrorism som också behandlas i samma lag som penningtvätt kommer helt att uteslutas. Vi har även avgränsat oss

till att endast intervjua revisorer i Skövde. En faktor som kan ha betydelse för revisorer men som ändå har valts bort är tidspress.

1.6. Disposition

Figur 2 Uppsatsens disposition

2. Teoretisk referensram

Studien har sin utgångspunkt i den teoretiska referensramen som grundar sig på tidigare studier. Kapitlet inleds med nyckelbegreppen revision, kunskap om penningtvätt, kundrelation och anmälningsskyldighet för att ge läsaren en förståelse för de mest centrala begreppen i studien. Tidigare studier och den institutionella teorin med inriktning på den kulturell-kognitiva spelaren bildar tillsammans det analysverktyg som hjälper till att se problematiken ur ett specifikt perspektiv.

2.1. Inledningsavsnitt

I detta avsnitt kommer inte penningtvätt att behandlas som ett enskilt nyckelbegrepp, utan kopplas istället samman med övriga nyckelbegrepp. Detta ger en tydligare och mer begriplig struktur. Den teoretiska referensramen är uppbyggd på nyckelbegreppen revision, kunskap om penningtvätt, kundrelation och anmälningsskyldighet då dessa är centrala begrepp i studien. Nyckelbegreppet revision behandlas tillsammans med penningtvätt och utgör en central del i studien på grund av att det är i själva revisionen som revisorn granskar väsentliga poster. Utifrån denna information grundar revisorn sitt beslut om en eventuell anmälan ska göras. Under detta avsnitt kommer inte revisionen att bearbetas detaljerat utan mer allmänt. Därefter kommer begreppet kunskap om penningtvätt att behandlas då detta är viktigt för att revisorn ska kunna hantera penningtvätt på ett lämpligt sätt. Har revisorn inte tillräcklig kunskap inom ett visst område blir det svårt att hantera situationer där specifik kunskap krävs. Med begreppet kunskap om penningtvätt avses kunskap om PTL samt metoder för att upptäcka penningtvätt. Även kundrelationen utgör en central del i studien. En kundrelation kan påverka revisorns anmälan av penningtvätt då kundrelationer blir allt viktigare. Det sista nyckelbegreppet är anmälningsskyldighet som tar upp viktiga aspekter kring revisorns skyldighet att anmäla penningtvätt. Revisorerna stod endast för 0,043 procent av de totala anmälningarna år 2012, vilket visar hur få anmälningar de gör. Den valda referensramen kommer sedan att användas som ett tolkningsverktyg för att se om tidigare studier påvisar samma sak som respondenterna i denna studie upplever.

2.2. Revision

I det förflutna har revisionsbranschen ihärdigt vägrat att ta ansvar för att upptäcka bedrägerier hos en kund. Samtidigt som revisorn har vägrat ta ansvar för detta har allmänheten haft en tendens att fråga "var fanns revisorerna?" (Knechel, 2007). Jayasuriya och Sharp (2006) menar att det finns ett stort fokus på revisorerna när en redovisningsskandal uppstår. Det kan även finnas en obalans mellan vilka förväntningar som ligger på revisorerna och deras kapacitet. Då bedrägeri är det största förbrottet till penningtvätt borde brottet rimligtvis förekomma i större utsträckning än vad antal anmälningar visar. Kriminella anser att bedrägeri har en låg upptäcktsrisk, chanserna för att upptäckas är låga och kostnaderna för åtal är höga (Tupman, 2010). Detta kan vara en anledning till att bedrägerier utgör det största förbrottet.

FAR³ poängterar att syftet med revisionen är att undersöka och bilda sig en uppfattning om den finansiella rapporten och därigenom ge företagen trovärdighet (Larsson, 2005a). Compin (2008) hävdar att redovisningen syftar till att tillhandahålla både relevant och objektiv information. Det finns dock ett tydligt missbruk av bokföringskunskap som är en viktig del av penningtvätt (Compin, 2008). Knechel (2007) påstår att många revisorer ofta befinner sig i ett obekvämt dilemma. När revisorer

---

³ Föreningen Auktoriserade Revisorer. Branschorganisation för redovisningskonsulter, revisorer och rådgivare.

samlar in en stor mängd data blir det oekonomiskt medan insamling av lite data gör att slutresultatet istället kan ifrågasättas. Tupman (2010) menar att det finns en teknik för att utföra penningtvätt där den ”tvättade” summan delas i mindre summor för att inte upptäckas. En del av problemet kan vara att revisorerna tenderar att fokusera på detaljerna i rapporten istället för att kontrollera faktorer som kan ha en inverkan på kvaliteten (Knechel, 2007). Jacobsen och Thorsvik (2008) påpekar att individer ofta tenderar att fokusera på en viss data medan annan information förbises eller anses oviktig.

Jacobsen och Thorsvik (2008) understryker att individer har olika ansvars- och arbetsområden inom organisationer, vilket utgör en ram för vad som ska uppmärksammas i en speciell situation. Kung och Haung (2013) påpekar att revisionsföretaget fastställer vilket beteende som är acceptabelt. Främjar företaget ett etiskt beteende kan revisorer bli mer kritiska mot oetiskt beteende bland kunderna. Storleken på revisionsföretaget samt erfarenhet eller kön på revisorn kan också vara faktorer som har en betydande inverkan på revisorns värderingar och handlande (Kung & Haung, 2013). Revisorns värderingar kan innebära att denne tar avstånd ifrån riskfyllda uppdrag.

I en undersökning⁴ som gjordes i Sverige av Larsson (2005a) hävdar de medverkande revisorerna att de inte har någon erfarenhet av kriminella företagare. Revisorerna i undersökningen menar att de undviker sådana kunder och kritiska branscher i stort. Kriminella försöker också att undvika revision helt eller i annat fall söker sig till mindre seriösa revisionsbyråer och revisorer. Många revisorer har även blivit mer försiktiga i deras val av kunder på grund av anmälningsplikten (Larsson, 2005a). Respondenterna i Larssons undersökning påstår att de inte har någon erfarenhet av kriminella, vilket låter mycket bra men kan ifrågasättas. Det går att fråga sig hur revisorer kan veta vilka kunder som är kriminella.

Vidare påvisar Larsson (2005a) att endast 12 procent⁵ av revisorerna hade ändrat planeringen och revisionsprocessen efter det att anmälningsplikten införts. Dessa förändringar bestod i huvudsak av en ökad uppmärksamhet på brottsligheten, men även av nya moment i ”checklistan” eller revisionsprocessen (Larsson, 2005a). Detta tyder på att majoriteten av revisorerna som medverkade i undersökningen inte ändrade sitt tillvägagångssätt i revisionen. Frågan är om det inte borde ha ändrats då det innebar en så pass stor förändring.

2.3. Kunskap om penningtvätt

Knechel (2007) påtalar att kunderna har börjat ställa högre krav på revisionen då deras medvetenhet har ökat, vilket tyder på att revisorerna behöver mer kompetens och kunskap gällande revisionsutförandet. Det går att fråga sig om revisorerna bara införskaffar den kunskap som de behöver för att klara av revisionsuppdraget utifrån kundens behov. Larsson (2005a) poängterar att det var ungefär 65 procent av respondenterna i undersökningen som medgav att de deltagit i en vidareutbildning av anmälningsplikten. Detta innebär att cirka en tredjedel inte utbildade sig alls inom området. Teoh och Wong (1993) menar att större revisionsbyråer har mer resurser att lägga på utbildningar, vilket kunskapsmässigt kan ge de en fördel gentemot små byråer. Karthik (2012) framhäver att personalutveckling är viktigt inom organisationer då det är viktigt att hålla sig

---

⁴ Denna undersökning har skett med utgångspunkt i revisorernas upplevelser av lagstiftningen under de första fyra första åren efter att anmälningsplikten trädde i kraft. Undersökningen handlar om anmälningsplikten i ABL och ekonomisk brottslighet i stort.

⁵ Det var 694 revisorer som medverkade i denna undersökning (Larsson, 2005a). Under år 2003 fanns det omkring 4150 revisorer i Sverige (RN, u.å.).

uppdaterad. Utbildning definieras som lärande för att förbättra kapaciteten att utföra ett arbete. Nuförtiden ses utbildning som en investering då många avdelningar är beroende av utbildning för sin överlevnad då det ständigt sker förändringar (Karthik, 2012).

Enligt Jayasuriya och Sharp (2006) förändras lagstiftningen överlag mycket snabbt och samhället förväntar sig att revisorerna ska följa med kunskapsmässigt. Oegentligheter kommer alltid att finnas då revisorer inte kan upptäcka allt (Jayasuriya & Sharp, 2006). Kunskap och utbildning är så pass viktigt att det går att fråga sig hur mycket av detta som revisorn innehar och hur det påverkar dennes förmåga att anmäla penningtvätt. Larsson (2005a) påvisar att flera av respondenterna i hans undersökning inte känner till detaljerna i lagstiftningen och inte heller tror att deras kolleger har den kompetens och kunskap som krävs i fråga om straffrätt. Jayasuriya och Sharp (2006) påpekar att revisorerna inte har utrustats med de juridiska kunskaperna för att kunna upptäcka oegentligheter och misskötsel trots att de har en anmälningsplikt. Lagstiftare och revisionsbranschen bör ha en dialog för att se till att de förstår varandras roller och förväntningar, som idag är mycket missförstådda eller tagna för givet. Det har indikerats att det omöjligtvis kan krävas att revisorer ska upptäcka oegentligheter då det saknas lagstadgade krav på utbildning och erfarenhet för dem (Jayasuriya & Sharp, 2006).

I Gottschalk och Solli-Sæther (2011) undersökning⁶ på norska näringslivsorganisationer kom det fram att chefer ansåg att de har för lite kunskap och att det är få som innehar den kompetens som krävs i fråga om ekonomisk brottslighet. Då penningtvätt är en form av ekonomisk brottslighet går det att fråga sig om det finns lika lite kunskap bland revisorerna om detta. Det skulle kunna vara en bidragande faktor till varför de anmäler få fall av penningtvätt. Gottschalk och Solli-Sæther (2011) fastställde även att det saknas fokus och prioritet inom detta område samt att relevant information är begränsad gällande ekonomisk brottslighet. I och med att organiserad brottslighet är dold är det också ett komplext och svårbehandlat område. Respondenterna menar att ekonomisk brottslighet inte förekommer där de arbetar samt att formen ofta ändras. Om ekonomisk brottslighet inte upptäcks är det svårt att hantera och förebygga (Gottschalk & Solli-Sæther, 2011). Det är frågan om de skulle erkänna om det väl förekom ekonomisk brottslighet på deras företag.

Frågan är hur trovärdigt resultatet i ovannämnda artikel är då endast 20 personer slutförde undersökningen. I och med att respondenterna i undersökningen inte kan svara för hela den valda målgruppen är en generalisering svår att göra. Faktorer som har tagits upp kan stämma in på revisorernas uppfattning om penningtvätt, vilket gör att informationen ändå kan vara värdefull för denna studie. Gottschalk och Solli-Sæther (2011) slutsats är att chefer inte har kompetens att undersöka om det föreligger ekonomisk brottslighet när misstanke om brott uppkommer. De konstaterar även att chefer behöver fokusera mindre på rutiner och mer på information och kunskap. Nelson (2009) hävdar att revisorns erfarenhet och specialisering både har positiva och negativa effekter på professionell skepticism⁷. Revisorer med hög kunskap är bättre på att identifiera frekventa fel och komplexa bevismönster som tyder på fel. De är även mer benägna att tro att förklaringar är korrekta och att saknade bevis går att förklara (Nelson, 2009).

---

⁶ En webbaserad enkät i kombination med ett brev till de största näringslivsorganisationerna i Norge. Denna studie inriktar sig på chefer och hur de ser på ekonomisk brottslighet. Det var 60 stycken som påbörjade enkäten, men endast 20 stycken som slutförde den.

⁷ Nelson (2009) definierar att professionell skepticism beror på revisorns bedömningar och beslut som speglar en ökad bedömning av risken för att ett påstående är felaktigt.

2.4. Kundrelation

He (2006) påstår att revisorer omedvetet kan bidra till ett penningtvättsbrott. De kan exempelvis misslyckas med kundidentifikationen och därigenom få inbetalningar från kriminell verksamhet. Larsson (2005a) indikerar att det är viktigt att revisorerna för en diskussion med sina kunder om bakomliggande faktorer till deras redovisning. Knechel (2007) poängterar att en revisor inte längre enbart kan förlita sig på att läsa dokument utan det krävs även en nära kontakt med kunden. Av ren mänsklig natur betror revisorerna sina kunder när de framför rimliga förklaringar angående finansiell data. Detta kan möjligen ske på bekostnad av professionell skepticism när förklaringarna är egennyttiga (Knechel, 2007). Sikka (2008) menar att modern företagskultur ofta utmärker sig genom att fokusera på att skapa så stora vinster som möjligt. He (2006) konstaterar att revisorer även skyddar sig själva genom att inte ta reda på all information om sina kunder för att minska risken att bli anklagade för penningtvätt. På så sätt kan det innebära att revisorer inte vågar eller vill ta reda på all information som egentligen krävs för att de ska kunna göra ett riktigt beslut. Larsson (2005a) hävdar att revisorer kan se mellan fingrarna när det kommer till oegentligheter på grund av att det byggs upp en kundrelation.

Enligt He (2006) kan anmälningsplikten vara i konflikt med förtroendet mellan revisorer och deras kunder. Då en revisor anmäler en misstänkt transaktion kan relationen mellan revisorn och kunden skadas (He, 2006). Larsson (2005a) menar att revisionen är beroende av denna relation, utan samarbete och kundens förtroende kommer revisorn att ha svårt för att fullgöra uppdraget. Relationen bygger främst på revisorns kompetens, diskretion och oberoende i förhållande till företaget. Anmälningsplikten som infördes 1999 kan anses vara en överträdelse av kundsekretessen och även på revisorns roll som oberoende part (Larsson, 2005a). Kung och Huang (2013) framhäver att revisorn ibland gör kompromisser och inte fullgör sin skyldighet att vara objektiv och ärlig i sin rapportering. I och med detta bortser revisorer från deras två viktigaste egenskaper, objektivitet och oberoende (Kung & Huang, 2013). Bakar, Rahman och Rashid (2005) hävdar att större revisionsbyråer har lättare för att vara objektiva då de inte påverkas av kundens påtryckningar i speciellt hög grad. Det är därför lättare för en liten byrå att bortse från oberoendet (Bakar et al., 2005).

Larsson (2005a) påpekar att det är viktigt att upprätthålla revisorns oberoende från både staten och sina kunder för att deras förtroendefulla relation med kunderna ska kunna upprätthållas. Sikka (2008) menar att en revisor på en stor revisionsbyrå prioriterar kundens intressen för att deras karriär kan vara beroende av det. Bhattacharjee, Moreno och Riley (2012) anser att mänsklig påverkan är en utbredd faktor i revisionsarbetet då samspelet mellan revisorer och kunder utgör en viktig mekanism när revisionsbevis samlas. Personlighetsbaserade relationer kan påverka revisorers bedömningar på ett olämpligt sätt. Det kan därför vara motiverat att utbilda revisorer om hur denna relation påverkar dem i deras bedömningar. Revisorer kan vara mer benägna att bearbeta information från en kund med lägre kompetens än en med högre kompetens inom redovisning (Bhattacharjee et al., 2012).

2.5. Anmälningsplikt

Enligt Larsson (2005a) innebär tystnadsplikten att all information om företaget stannar mellan revisorn och kunden. Han anser inte att det är konstigt att revisorerna inte följer anmälningsplikten då obefogade anmälningar av ekonomisk brottslighet kan leda till skadestånd. Även mer sannolikt är att revisorn inte anmäler brott på grund av att det kan leda till försämrade relationer eller rent utav att de mister kunden (Larsson, 2005a). Bazerman et al. (2002) hävdar att en stor revisionsbyrå kan anses klara av en kundförlust medan en kundrelation för en enskild revisor kan anses vara mycket viktig. Detta kan innebära att revisorn avväger om det finns tillräckliga bevis innan denne anmäler för att inte skada kundens rykte i onödan.

Larsson (2005a) påstår att revisorns roll som företagets rådgivare kan skadas om denne åläggs en skyldighet att rapportera brott. Det finns anledning att hävda att dessa åtgärder är utanför revisorns naturliga behörighet och kompetens. Skyldigheten föreskriver endast en passiv skyldighet att anmäla brott som revisorn får kännedom om under ordinarie revision. Det är inte en förlängning av revisionen för att aktivt upptäcka brott. Schniedier (2006) framhäver att FAFT⁸ uppmanat medlemsländerna att överväga hur revisorer kan passa in i anmälningsplikten av penningtvätt. Larsson (2005a) påvisar i sin undersökning att revisorer inte är förtjusta i att uppfattas som om de har någon form av polisroll. Revisorerna anser att detta ger omgivningen en felaktig bild av vad de gör. I denna undersökning bekräftades det att endast 11 procent av revisorerna ansåg att anmälningsplikten passade deras roll (Larsson, 2005a).

Vidare menar Larsson (2005a) att majoriteten (80 procent) av respondenterna i undersökningen uppskattar att det krävs en säkerhet på minst 75 procent innan de skulle göra en anmälan av ekonomisk brottslighet. Omkring 30 procent av dessa kräver en säkerhet på minst 95 procent. Vissa revisorer tycker att det vore meningslöst att anmäla misstanke om brott då åklagare är överbelastade och inte bryr sig om svaga fall. Revisorn kan även hållas ansvarig för skador av företaget om det finns skälig anledning att anta att rapporten byggts på felaktig information. En vårdslös rapportering till åklagare kan därmed leda till administrativa sanktioner från RN (Larsson, 2005a). Revisorers möjlighet att anmäla penningtvätt hänger tätt ihop med deras förmåga att upptäcka brottet, upptäcks inte brottet kan det inte heller anmälas.

I Gottschalk och Solli-Sæthers (2011) undersökning angav några respondenter att det kan vara svårt att upptäcka ekonomisk brottslighet då de gärna betror sina kunder. De påpekade även att det inte finns något huvudfokus på detta och att det är svårt att bevisa brottet. I många fall ligger kriminella ett steg före samt är bra på att dölja brottslig verksamhet. Respondenterna påstår att parterna också kan ha ett ömsesidigt intresse att dölja ekonomisk brottslighet (Gottschalk & Solli-Sæther, 2011).

2.6. Institutionell teori

Teorier är baserade på olika antaganden eller utgångspunkter om verkligheten. Suddaby (2010) menar att teorier är verktyg för specifika ändamål och avsikter. Den institutionella teorin är lämplig i denna studie då den kan hjälpa till att förklara varför revisorn agerar som denne gör då revisionsbranschen är uppbyggd kring regler. Teorin har valts för att den behandlar både inre och yttre påverkan. En revisor påverkas av många olika faktorer, vilket gör den institutionella teorin passande då den består av tre pelare med olika inverkan på aktören. Pelarna utgörs av en reglerande, normativ och kulturell-kognitiv pelare, som tar upp aspekter såsom regelverk, normer och värderingar samt att aktörer tar en del saker ”för givet”. För att precisera och göra avgränsningen ännu snävare har en inriktning på den kulturell-kognitiva pelaren gjorts för att hjälpa till att förklara olika beteenden som leder till vissa ageranden hos revisorn. Den kommer också hjälpa oss att uppnå studiens syfte samt att besvara vilka som är de främsta faktorerna till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt.

Enligt Hatch (2000) betraktar många sociologen Philip Selznick som upphovsman till den institutionella teorin. Han menar att organisationer anpassar sig till både samhällets värderingar och de interna gruppernas mål. Definitionen av en institution grundas på upprepade handlingar och liknande föreställningar om verkligheten (Hatch, 2000). Scott (2001) hävdar att den institutionella teorin kan

---

⁸ Financial Action Task Force är ett mellanstatligt organ som bekämpar penningtvätt. De har 40 rekommendationer som ställer krav på att finansiella företag vidtar åtgärder för att förhindra att de finansiella systemen inte används till penningtvätt (FI, u.å.).

delas in i olika pelare utifrån vilken typ av regler som kan påverka aktörens handlande. Reglerna delas in i den reglerande pelaren, den normativa pelaren och den kulturell-kognitiva pelaren.

2.6.1. Den reglerande pelaren

Scott (2001) konstaterar att det alltid finns regler att följa i samhället och inom organisationer. Inom institutioner förekommer det både informella och formella regler. Han framhäver även att många forskare anser att institutioner begränsas av ett reglerande beteende. Hedlund (2007) påpekar att människan i första hand alltid tänker på de formella reglerna som utgår från de politiska och rättsliga processerna. Vidare hävdar han att det vid en närmare granskning endast är en liten del av människans uppträdande som styrs av de formella regelverken (Hedlund, 2007). Vid en första anblick kan det verka som att han säger emot sig själv, men vid ytterligare undersökning konstateras att människor tänker på regler men inte styrs av dem i större grad. Scott (2001) hävdar att det som förknippas med den reglerande pelaren är dess utpräglade reglerande processer. Tvingande regler leder till ett önskvärt beteende hos organisationer som fokuserar på den reglerande pelaren. Denna pelare utgörs av regler, övervakning och straffsanktioner. Därmed anpassas individernas beteende så att det stämmer överens med organisationens lagar och regler. Makt och oro uppnås genom regler som stöds av övervakning och sanktioner (Scott, 2001). Tengblad (2006) menar att det finns tvingande regler inom många samhällsinstitutioner som innebär att lagar och förordningar måste följas. Huruvida en aktör efterlever de tvingande reglerna kan bero hur dennes verklighetskonstruktion ser ut (Tengblad, 2006).

2.6.2. Den normativa pelaren

Tengblad (2006) påstår att ett önskvärt beteende regleras av normer. Scott (2001) framhäver att den normativa pelaren betonas av normativa regler som inkluderar både värderingar och normer. Här definieras mål och hur organisationen ska uppnå dessa samt att normativa förväntningar förklarar hur aktörerna ska bete sig. Han påstår att aktörernas beteende kan utformas både informellt och formellt (Scott, 2001). Hedlund (2007) hävdar att formella regelverk uppstår för att förstärka och förtydliga de redan befintliga normerna. Ett formellt beteende kan vara exempelvis att aktören bär vissa rättigheter och skyldigheter som innebär att denne måste hålla sig inom denna ram (Scott, 2001). Enligt Hedlund (2007) finns det en tydlig avsikt varför de formella reglerna uppkommer medan det är otydligt varför informella normer uppstår. Scott (2001) påvisar att det informella beteendet kan uppkomma genom interaktion eller specifika förväntningar som sedan kommer att styra beteendet (Scott, 2001). Tengblad (2006) antyder att normer ofta är rollspecifika och utgör ett passande beteende, men det varierar kraftigt mellan olika organisationer. Hedlund (2007) påpekar att människan uppträder utifrån osynliga regler som härstammar från ursprungliga och kulturella traditioner men även offentliga normer som exempelvis mänskliga rättigheter och affärsetik. Scott (2001) anser att aktörernas beteende i en organisation formas av gemensamma värderingar och vad som förväntas av dem. Genom rutiner uppnås ett beteende som stämmer överens med värderingar och normer (Scott, 2001). Enligt Tengblad (2006) är normer ofta tydliga som uttrycks i olika sammanhang, men de utsätts även för ifrågasättande. Hade de inte ifrågasatts hade de gett uttryck för självklara regler. Skillnaden mellan normativa och kulturell-kognitiva regler är inte speciellt stor, den största skillnaden är att det förekommer mindre reflektion kring det kulturell-kognitiva beteendet än det normativa.

2.6.3. Den kulturell-kognitiva pelaren

Tengblad (2006) menar att tvingande regler och normer oftast är uttalade, men att det även finns regler som inte är föremål för en diskussion. Det kan vara regler som är så självklara att det saknas reflektion kring dem eller att individerna är övertygade om att de är rimliga, vilket gör att de inte vill bryta mot dem (Tengblad, 2006). Scott (2001) antyder att den kulturell-kognitiva pelaren handlar om att aktörer

tar mönster, rutiner och handlingar för givet vilket således innebär att de tar sitt eget beteende för givet. Då människor vill skapa ordning följer de olika mönster och bildar processer som gör att de tar många handlingar för givet (Eriksson-Zetterquist, 2009). Tengblad (2006) menar att denna pelare utgörs av regler som ses som självklara. För att förstå sin verklighet och mönster skapar varje individ olika kategorier som de sedan använder för att tolka sin egen vardag och vilka faktorer som påverkar agerandet (Tengblad, 2006). Scott (2001) framhäver att denna pelare utgör en handling som är allmänt accepterad samt består av regler som utgör en grund av verkligheten. En individs agerande och beteende har mycket att göra med dennes uppfattning av miljön (Scott, 2001). Enligt Eriksson-Zetterquist (2009) har människor olika behov att uppfylla, vilket innebär att de skapar olika kulturer och värderingar för att uppnå kunskap och förståelse.

Kultur kan även beskriva hur individer fungerar samt att de utvecklar gemensamma mönster utifrån förväntningar och värderingar, vilket yttrar sig i utpräglade beteenden (Jacobsen & Thorsvik, 2008; Tansey & O’Riordan, 1999). Scott (2001) påstår att det ofta existerar manus i den kulturell-kognitiva pelaren, vilket kan jämföras med en disposition på hur saker ska utföras. Manus kan leda till en viss handling men kan även förklara ett visst beteendemönster (Scott, 2001). Ibland stöds vissa handlingsmönster av förväntningar, normer och värderingar vilket kan anses som ett kulturellt inflytande eller en önskan om att likna en annan institution (Hatch, 2000). Jacobsen och Thorsvik (2008) framhäver att kulturer också kan fastställa vilka data som är viktiga och har betydelse samt vad som kan uteslutas. Kulturen kan fungera som en slags karta som bidrar till att individer omedvetet filtrerar bort data som inte passar in i befintliga ”scheman” samt att de bara koncentrerar sig på data som anses relevanta enligt ”schemat” (Jacobsen & Thorsvik, 2008). En central del i denna pelare menar Scott (2001) handlar om att efterlikna andras beteende. Kultur som också är viktigt kan uttryckas som ideal, likformighet samt olika upplevelser av gemensamma strukturer (Scott, 2001). Jacobsen och Thorsvik (2008) hävdar att kultur kan vara ett styrmedel för normer, värderingar och grundläggande antaganden som reglerar hur individer bör agera i givna situationer. Kulturen har en central betydelse för att förstå effekten av individers val i ett visst beslut. Den kan även ha negativa konsekvenser då endast alternativ väljs som stödjer den befintliga kulturen. Detta kan bidra till att det kan finnas en begränsad vilja att ändra sig eller att ta risker (Jacobsen & Thorsvik, 2008).

Om det finns kulturella värderingar som utgör hinder för utveckling och kan förklara varför det sker orättvisor i världen som är svårlösliga, finns det anledning att sträva efter en kulturell förändring (Hedlund, 2007). Inom organisationer krävs det både tekniska och ekonomiska resurser för att bryta invanda beteenden. Samhället kan även ställa kulturella och sociala krav på organisationen vilket kan innebära att de måste bevara sin fasad och inneha en viss roll i samhället. Ett samhälle som domineras av sociala krav värdesätter att organisationer följer deras åsikter, normer, värderingar och regler. Den institutionella teorin har bidragit med en medvetenhet om den kulturella och gemensamma grunden (Hatch, 2000). Enligt Eriksson-Zetterquist et al. (2012) kommer människors handlande och deras motiv från de kulturella normerna och de sociala förhållanden som de har lärt sig. I och med att en handling bygger på olika antaganden och känslor är den inte är fullständigt rationell.

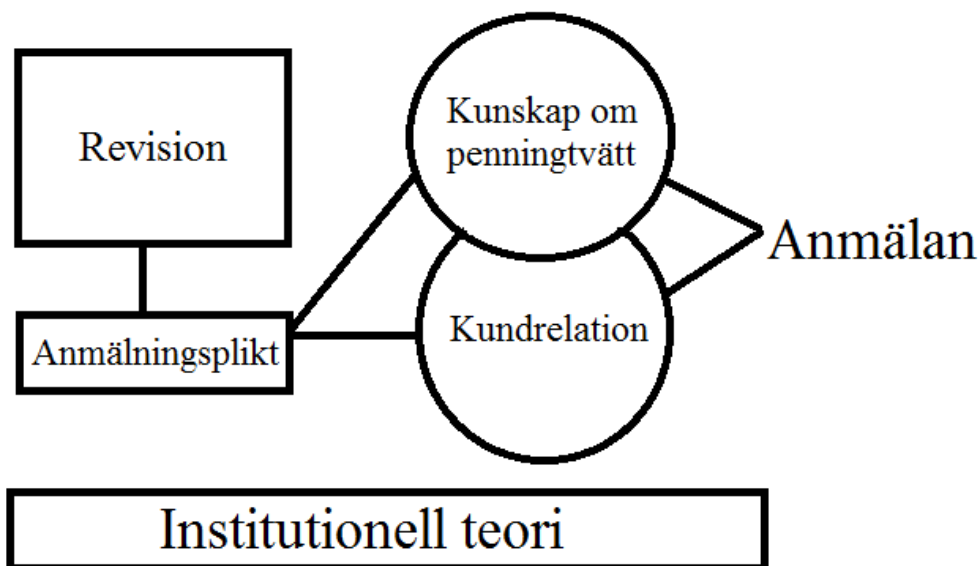
2.7. Sammanfattning

Det finns flera olika faktorer som kan påverka revisorers anmälan av penningtvätt. Denna studie fokuserar på revision, kunskap om penningtvätt, kundrelation och anmälningsplikt med en ständig koppling till penningtvätt. Revisorer står alltid inför ett dilemma då de ska samla in information som varken får vara för lite eller för mycket. Detta kan innebära att de förbiser information som egentligen är viktig. De faktorer som främst studeras är kundrelation och kunskap om penningtvätt som båda är betydelsefulla i revisorns agerande. Revisorer har inte tillräcklig kunskap för att klara av att bedöma i

frågor som har med straffrättsliga åtgärder att göra. Det kan ha att göra med att det inte finns något fokus på att revisorer ska upptäcka och anmäla penningtvätt. Det har visat sig att revisorer kan betrosina kunder om förklaringarna är egennyttiga samt att de inte anmäler då det kan vara kostsamt att mista en kund. Det ansågs även av revisorer att det inte var en passande roll för dem att upptäcka brott. Detta går att koppla samman med den institutionella teorin som är uppbyggd kring regler och värderingar. I denna ingår också den kulturell-kognitiva pelaren där handlingar tas för givet. Med hjälp av den kulturell-kognitiva pelaren och tidigare studier kan det förklaras att varje revisionsföretag påverkas av sin kultur och gemensamma förväntningar. Detta kan i sin tur påverka revisorns förmåga att upptäcka och anmäla penningtvätt. För att koppla samman detta ytterligare går det att säga att revisorer handlar utifrån det de redan kan och vet om hur det ska hanteras. Det kan finnas handlingar där det är svårt att bryta mönstret och att viljan att ändra sig är begränsad.

2.7.1. Uppsatsens analysverktyg

Det finns både externa och interna faktorer som kan påverka revisorn i olika situationer. Analysverktyget består av institutionell teori som sedan kopplas till revision, kunskap om penningtvätt, kundrelation och anmälningsplikt. Den institutionella teorin kan delas in i tre olika pelare enligt Scott (2001). Dessa pelare är den reglerande, normativa och kulturell-kognitiva pelaren. Denna studie fokuserar främst på den kulturell-kognitiva pelaren som ser regler som självklara och tagna för givna. Vid utförandet av en revision har revisorn en anmälningsplikt att ta hänsyn till som innebär att denne är skyldig att anmäla vid misstanke om penningtvätt. Revisorns kunskap om penningtvätt och dennes kundrelation kan sedan påverka huruvida en anmälan av penningtvätt görs eller inte. Den institutionella teorin kommer att användas för att förklara dessa olika delar.

Figur 3 Uppsatsens analysverktyg

3. Metod

I metodkapitlet redovisas det för vilken metod som valts för att utföra studien samt hur tillvägagångssättet för datainsamlingen gått till. Utifrån den valda metoden har vi undersökt vilka som är de viktigaste faktorerna till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt. Metoden valdes för att uppnå syftet på ett lämpligt sätt. Syftet med studien var att ge en ökad förståelse för varför få anmälningar görs av revisorer. Detta är någonting som har funnits i åtanke genom hela studiens gång.

3.1. Val av metod

Med denna studie ville vi uppnå en ökad förståelse för problematiken som revisorer står inför i hanteringen av penningtvätt. Eliasson (2010) hävdar att kvalitativa metoder fokuserar på ord och kvantitativa metoder på siffror. En kvalitativ metod gör sig bäst när det gäller att komma åt information som kräver förståelse och som inte uppenbarar sig på en gång utan blir tydligare med tiden (Eliasson, 2010). Vi ansåg att en kvalitativ metod kunde hjälpa oss att ge en ökad insikt i problematiken revisorn står inför. Detta innebar att vi gick på djupet snarare än att generalisera som den kvantitativa metoden gör. Då problemet var komplext och inte tydligt från början passade detta tillvägagångssätt denna studie. Holme och Solvang (1997) menar att kvantitativ metod är formaliserad och strukturerad. Då detta inte var syftet med denna studie passade kvalitativ metod bättre eftersom att denna metod syftar till att skapa en djupare förståelse än vad en kvantitativ metod gör. Genom att belysa vilka faktorer som främst påverkade revisorn när denne skulle anmäla penningtvätt kunde en ökad medvetenhet uppnås inom ämnet.

3.1.1. Metodkritik

Enligt Descombe (2009) kan data vara mindre representativa vid en kvalitativ studie än vid en kvantitativ studie. För att denna studie skulle bli mer trovärdig hade vi denna kritik i åtanke under hela studiens gång. Descombe (2009) påpekar även att det är svårt att fastställa huruvida det går att generalisera när det sker få djupgående intervjuer. En strävan att tematisera materialet och dra slutsatser av detta leder till att forskaren kan känna sig tvingad att vara återhållsam och förbise opassande data (Descombe, 2009). Då syftet var att ge en djup förståelse inom ämnet var generaliserbarheten inte studiens mål. I denna studie tematiserades respondenternas svar, vilket innebar att vi var tvungna att uppmärksamma att inte viktig information förbisågs. Enligt Descombe (2009) kan det även förekomma tvetydigheter när en intervju utförs samt att forskarna ska undvika att förenkla frågorna i för stor grad. För att undvika detta i största möjliga mån preciserade vi våra intervjufrågor. För att göra detta utfördes en intervju med en revisor i början av studiens gång för att undersöka om de skulle kunna komma med givande svar. De svar som vi fick från denna revisor har sedan inte använts i denna studie då vi endast såg det som en "provintervju".

3.2. Undersökningsdesign

I denna studie var syftet att ge en djupare förståelse för revisorns penningtvättsproblematik och därför utfördes intervjuer. Descombe (2009) hävdar att intervjuer är lämpliga för att skapa en djup förståelse för informationen som kommer fram. Revisorns situation och penningtvätt i sig var komplext vilket innebar att en enkätundersökning hade passat mindre bra då den inte hade fått fram samma uttömmande svar. I denna studie utfördes därmed semistrukturerade intervjuer. Bryman och Bell (2013) indikerar att semistrukturerade intervjuer innebär att forskaren har en lista med ett antal frågor inom ett specifikt ämne. Descombe (2009) framhäver att en semistrukturerad intervju är flexibel och låter respondenterna utveckla sina svar. En intervjuguide kompletterad med följdfrågor användes för att respondenterna skulle kunna utveckla sina svar ytterligare. Descombe (2009) menar att den

insamlade informationen kan ge forskaren värdefulla insikter när en intervju utförs. Intervjuer var därför lämpliga då vi ville få fram respondenternas egna tankar, åsikter och erfarenheter kring området.

3.2.1. Kritik gällande intervjuer

Descombe (2009) påstår att intervjuer kan vara både besvärliga och tidskrävande. Transkribering är en stor arbetsuppgift för forskaren, vilket vi har fått erfara. Enligt Descombe (2009) tenderar svaren att skilja sig från varandra under intervjuer då respondenterna tolkar frågorna olika. En respondents uttalanden kan påverkas av forskarens identitet samt att en inspelad intervju kan kännas mer tillgjord. Om intervjun ger en otrevligt eller fientlig stämning kan respondenten känna att dennes privatliv kränks (Descombe, 2009). När intervjuerna utfördes med respondenterna tänkte vi på vilka frågor som ställdes samt på hur de ställdes. Detta för att vi inte ville göra dem obekväma i situationen då det var ett komplext och känsligt ämne som behandlades. Det kunde möjligen bli svårt att få uppriktiga svar. Vi upplevde dock att respondenterna gav öppna svar på frågorna då de verkade avslappnade och kom med givande svar.

3.3. Datainsamling

Under detta avsnitt kommer hanteringen av det primära och sekundära materialet för denna studie att presenteras och diskuteras.

3.3.1. Primärdata

Enligt Bell (2000) kan källor delas in i primärkällor och sekundärkällor. En primärkälla är en källa som uppkommer under studiens gång (Bell, 2000). Den enda primärkällan som användes i denna studie var intervjuer. Övriga källor som har använts i studien räknas som sekundärkällor vilka redogörs för under 3.3.2.

Val av respondenter

Inledningsvis skickades mejl till ett antal revisorer utan respons, vilket resulterades i att revisorer istället kontaktades personligen medan juristerna kontaktades via telefon. Enligt Holme och Solvang (1997) kan informationsinnehållet öka genom att använda respondenter som har mycket kunskap inom ämnet som studeras. Då revisorer utgjorde den centrala delen i studiens syfte och problemformulering kom det naturligt att det var de som skulle intervjuas. Revisorer valdes även på grund av att det var deras problematik vi lyfte fram. De är väl medvetna om revisionsarbetet samtidigt som de är skyldiga att anmäla penningtvätt. Vi ville se hur revisorerna hanterade dilemmat med att kriminella använder mer svårupptäckta vägar då revisorer riskerar att stöta på brottet i allt högre grad. Det intervjuades också jurister som kunde tillförde ytterligare information. De såg problematiken ur ett annat perspektiv än revisorerna, vilket var bra för att minska eventuella luckor i studien.

I denna studie intervjuades sex revisorer samt två jurister. Holme och Solvang (1997) menar att en kvalitativ metod utgår från få respondenter för att erhålla rikligt med information. Eftersom tre av de stora revisionsbyråerna fanns representerade i Skövde, kompletterade vi med tre mindre för att få en storleksmässigt jämn fördelning mellan dessa. Juristerna valdes beroende att den ena arbetade på FAR och den andra arbetade på en av de fyra största revisionsbyråerna⁹. Juristen intervjuades då han hade

---

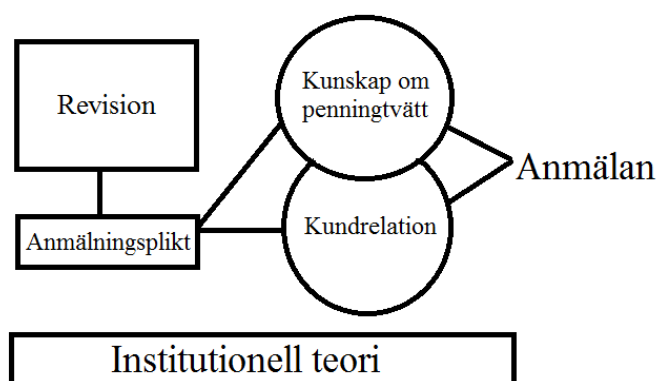
⁹ KPMG, PWC, EY, Deloitte

nära anknytning till revisorer medan FAR var viktiga på grund av att de var revisorernas branschorganisation. De hjälpte oss att få en förståelse för hur penningtvättsproblematiken hanterades.

Vi valde att begränsade oss till revisorer i Skövde, då vi ville se om det var någon skillnad mellan revisionsbyråer inom samma kommun. Skövde hade ett tillräckligt urval av revisionsbyråer för studien där sex revisorer från olika byråer eftersträvades. Vi var medvetna om att resultatet inte blev heltäckande då det enligt RN (u.å.) fanns ungefär 4 000 revisorer i Sverige. Syftet med denna studie var att få djupgående information, vilket skulle ha varit svårt med allt för många respondenter.

Utformning av intervju

Eftersom att vi först och främst valde att intervjua revisorer som hade stor arbetsbelastning under denna tidsperiod bokades möten med dem i förväg, vilket även gjordes med juristerna. Därför var vi väl förberedda med frågor samtidigt som intervjuerna inte var så långa, ungefär en halvtimme. Eftersom att vi ville gå på djupet användes en intervjuguide för att hålla oss till ämnet och uppsatsens problemformulering. Denna intervjuguide är enligt Bryman och Bell (2013) en kort minneslista över olika samtalsämnen som ska diskuteras under intervjuens gång. I utformningen av intervjuguiden användes den teoretiska referensramen och inledningskapitlet som en grund. Studiens syfte fanns också i åtanke då intervjuguiden utformades. I bilaga 1-3 finns de ursprungliga intervjuguiderna som under studiens gång utökades något. Intervjuguiderna delades in i olika teman utifrån analysverktygets utformning, dessa teman går att se i figur 4 här nedan.

Figur 4 Uppsatsens analysverktyg

	Bilaga 1	Bilaga 2	Bilaga 3
Revision	1-3	1	1
Kunskap om penningtvätt	4-8	2-4	2-9
Kundrelation	9-13	5	10
Anmälningsplikt	14-21	6-14	11-21
Institutionell teori	22	15	22

Tabell 1 Intervjuguide

Den institutionella teorin kommer att involveras betydligt mer i analysen där den kopplas samman med övriga delar i analysverktyget. Utifrån figur 4 delade vi upp frågorna i teman enligt tabell 1. Eftersom vi fann det svårt att besvara frågor om vad som tas för givet och ses som självklart, valde vi att formulera frågor utifrån revision, kunskap om penningtvätt, kundrelation och anmälningsplikt. Svaren vi erhöll betraktade vi med utgångspunkt från den institutionella teorin med inriktning på den kulturell-kognitiva pelaren.

För att ge respondenterna kännedom om den iakttagna problematiken inleddes intervjuerna med att viss bakgrundsinformation presenterades tillsammans med studiens syfte. Descombe (2009) påstår att det är lämpligt att inleda intervjuer med en fråga som respondenten förväntas ha kännedom om, vilket kan göra dem mer avslappnade. Detta beaktades i utformningen av intervjuguiden, då första frågan behandlade deras arbetsuppgifter. Utifrån tabell 1 går det att se att vi valde att endast ställa en fråga om kundrelation till juristerna. Eftersom att det var revisorernas kundrelation vi var ute var det svårt för juristerna att förklara detta. Juristerna kunde främst besvara frågorna om anmälningsplikten på ett djupare plan än revisorerna.

Utförande av intervju

Descombe (2009) påpekar att det är lättare att kontrollera data vid direktkontakt med respondenten samt att relevansen och riktigheten ökar när intervjun sker personligen. Detta var någonting som fanns i åtanke då vi utförde intervjuerna personligen med revisorerna då vi ville få en bra kontakt med respondenterna. Enligt Jacobsen (2007) är telefonintervjuer mindre kostnadskrävande än intervjuer som genomförs personligen. En positiv sak med en telefonintervju är också att respondenten blir anonym redan i det stadiet (Jacobsen, 2007). I denna studie har även detta funnits med i åtanke då vi bokade intervjuer med juristerna eftersom att det hade blivit alldeles för tidskrävande för både oss och dem att utföra det personligen då båda arbetade i Stockholm. Det kan vidare vara lättare för respondenterna att svara på känsliga frågor vid en telefonintervju. Respondentens reaktion går dock inte se när de svarar på frågorna (Bryman, 2011). Det var någonting som beaktades inför intervjuerna och har eventuellt bidragit till juristernas ärliga svar då de blev anonyma redan i det stadiet. Sturges och Hanrahan (2004, citerad i Bryman, 2011) utförde både telefonintervjuer och personliga intervjuer utan att märka någon större skillnad.

Descombe (2009) uppmanar intervjuare att ha ett hänsynsfullt tillvägagångssätt gentemot sina respondenter som genererar ärliga och öppna svar. Med detta i åtanke försökte vi ställa frågorna på ett sätt som inte inkräktade på dem personligen. Respondenterna gav i de flesta fall ett intryck av att ha besvarat frågorna öppet och ärligt. Det var dock svårt att veta då deras tystnadsplikt kanske påverkade dem i viss mån. Revisorns tystnadsplikt borde dock inte ha påverkat dennes svar då en allmän diskussion fördes och inga specifika kunder diskuterades. I och med att penningtvätt kunde vara ett känsligt ämne att diskutera beaktades dessa svårigheter för att respondenterna skulle ge uppriktiga svar. Vi undvek även att ställa ledande frågor då det hade kunnat resultera i att svaren blivit missvisande.

Hantering av intervjumaterial

Enligt Bryman och Bell (2013) förväntas intervjuaren vara uppmärksam på vad respondenterna säger och bör därför inte distraheras genom att föra anteckningar. För att en bra kontakt skulle erhållas med respondenten visade vi intresse och engagemang under hela intervjun. Om anteckningar hade förts skulle informationen blivit ofullständig med mindre fokus på respondenten. Holme och Solvang (1997) menar att det är viktigt att ge en ”sann” återgivning av intervjuerna i studien. Därför spelades intervjuerna in för att sedan transkriberas. Vid transkribering skrevs respondenternas svar ner

ordagrant för att den viktigaste informationen sedan skulle kunna urskiljas. I empirin delades informationen in i olika teman som nämns i avsnittet ovan, en så kallad tematisering. Denna indelning gjordes redan i utformningen av den teoretiska referensramen samt analysverktyget och har därefter följt med som en röd tråd genom hela uppsatsen gång. Enligt Descombe (2009) är en del i analysprocessen att forskaren gör kopplingar mellan olika mönster och teman i det inhämtade materialet. Denna så kallade tematisering underlättade analysprocessen avsevärt då materialet redan var sammanställt på ett överskådligt sätt. Detta arbetssätt hjälpte oss att uppnå studiens syfte samt att besvara problemformuleringen.

3.3.2. Sekundärdata

Bell (2000) indikerar att en sekundärkälla innebär en tolkning av saker och ting som redan ägt rum och har sitt ursprung ifrån en primärkälla. I denna studie har vetenskapliga artiklar, litteratur och internet använts. Studentuppsatser har endast använts i slutsatsen för att påvisa likheter och skillnader mellan denna studie och tidigare uppsatser. Dessa förtydligar vad denna studie har bidragit med för nytt. Alla dessa är sekundärkällor, vilket innebär att vi var tvungna att vara kritiska vid inhämtningen av information. Genom våra bedömningar försökte vi därför att hitta trovärdiga källor.

Källkritik sekundärkälla

Enligt Descombe (2009) finns det få restriktioner för vad som får läggas ut på internet och därför måste dokument som används i forskningssyfte kontrolleras noga angående autenticitet, upphovsman och trovärdighet. Det var dock svårt att veta vem som var upphovsman på internet då vem som helst kan lägga upp saker där. I och med att det inte finns någon direkt kontroll av det som läggs upp var vi kritiska vid användningen av sådant material. Vi använde oss mestadels av kända hemsidor som till exempel regeringen.se och RN.se. Dess riktighet kontrollerades genom att informationen ofta bekräftades på andra sidor.

Descombe (2009) påstår att bokförlag och akademiska tidskrifter anlitar experter som granskar texten innan den trycks. Detta ger läsaren en viss kvalitetsförsäkran av texten, men det är ingen absolut garanti. Då det inte fanns någon garanti att litteratur eller tidskrifter har granskats innan det publicerades hade vi ett kritiskt förhållningssätt när sådant material användes. Descombe (2009) påpekar att det kan vara lämpligt att fråga sig hur länge en tidskrift har funnits, en tidskrift som funnits länge är förmodligen trovärdig. Det innebär dock inte automatiskt att äldre tidskrifter är bättre än nyare. I denna studie användes artiklar som var peer-reviewed, vilket innebär att artikeln granskades ett antal gånger innan den publicerades.

Gällande böcker och deras utgivare hävdar Descombe (2009) att det kan vara viktigt att tänka på huruvida förlaget är känt sedan tidigare eller om utgivaren är ett universitetsförlag. Detta kan i så fall ge en viss tilltro om bokens akademiska kvalitet. De böcker som användes i denna studie utgjordes främst av vars förlag som gett ut kurslitteratur och var kända för oss sedan tidigare. Vidare användes främst litteratur från universitetsförlag. Nästan samtliga böcker som användes hade utgivits i flera upplagor, vilket kunde indikera att de innehöll viktig information.

3.4. Uppsatsens trovärdighet

För att göra uppsatsen övertygande användes mestadels källor som var aktuella. De flesta tidigare studier som användes hade publicerats runt år 2010 eller senare. Då det sker snabba förändringar inom penningtvättsområdet var det viktigt att få med information som fortfarande var relevant. Descombe (2009) menar att det är viktigt att läsaren blir övertygad om att informationen har hämtats in och

kontrollerats på ett tillförlitligt sätt. Vid användning av sekundärkällor har dessa blivit tydligt refererade för att inga otydligheter skulle kunna uppstå. Primärkällorna är också tydligt strukturerade för vem som säger vad, även om empiriavsnittet har tematiserats.

Descombe (2009) hävdar att kvalitativ forskning ofta tenderar att fokusera på forskarens ”jag” samt att denne väljer tillvägagångssättet för datainsamlingen. Därmed är forskning aldrig helt fri från forskarens påverkan och kvalitativa data är alltid resultatet av en tolkningsprocess (Descombe, 2009). För att uppnå trovärdighet i detta sammanhang har våra egna åsikter i största möjliga mån lagts åt sidan då informationen analyserats. Vi har istället utgått ifrån respondenternas svar sammankopplade med tidigare studier för att skapa trovärdighet. Det var dock svårt att bortse från egna åsikter för att avväga vilka som var de främsta faktorerna till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt.

Det empiriska materialet framställdes anonymt vilket skulle kunna ha minskat trovärdigheten. Å andra sidan kan detta ha fått respondenterna att uttrycka sina åsikter mer fritt då svaren inte kunde ledas tillbaka till dem. Efter färdigställda transkriberingar skickades dessa till respondenterna för att de skulle ha en möjlighet att påpeka om någonting hade uppfattats felaktigt.

Om längre tid hade funnits hade studien kunnat utvecklas ytterligare samt att urvalet av respondenter kunde ha varit större. Det hade även kunnat göras en jämförelse mellan olika städer för att se om det skiljer sig avsevärt eller inte. Med den tid som fanns till befogenhet ansåg vi dock att det slutgiltiga resultatet var övertygande då fler respondenter troligen inte hade bidragit med helt nya infallsvinklar. Samtidigt som det skulle kunna ha bidragit med ytterligare trovärdighet till uppsatsen.

Enligt Descombe (2009) måste läsaren få väsentliga detaljer för att kunna avgöra om informationen är överförbar. För att uppnå ytterligare trovärdighet förklarades studiens utförande på ett grundligt sätt under detta kapitel. Genom att tydligt förklara tillvägagångssättet blir det lättare att applicera studien på kommande studier.

3.5. Studiens föreställningsram

Syftet med denna studie är att öka förståelsen för varför inte revisorer anmäler fler fall av penningtvätt och vilka faktorer som kan orsaka detta. För att uppnå detta syfte kommer frågan om vilka som är de främsta faktorerna till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt att besvaras. Då målet var att grunda resultatet på djupgående information har en kvalitativ metod använts för att öka förståelsen. Intervjuer utfördes med två jurister och sex revisorer för att detta skulle kunna uppnås. Det teoretiska perspektivet utgår ifrån en institutionell teori som förklarar människors beteende inom institutioner. Studiens inriktning är på den kulturell-kognitiva pelaren där individerna tar sitt eget beteende för givet och reglerna anses självklara. Denna teori kan hjälpa till att förklara varför revisorer agerar som de gör och även ge ökad förståelse för den iakttagna problematiken.

4. Empiri

I följande kapitel presenteras inledningsvis viss lagstiftning medan den största delen kommer att utgöras av respondenternas svar från intervjuerna. Kapitlet inleds med en kort introduktion till relevanta paragrafer från ABL och PTL. För att ge en övergripande bild kommer en sammanställning av respondenterna utsagor att presenteras.

4.1. Lagstiftning

Här nedan kommer aktiebolagslagen (ABL) och PTL att genomgås. Dessa lagar ger en bild av hur revisorn ska gå tillväga när denne misstänker brott.

4.1.1. Aktiebolagslagen - åtgärder vid misstanke om brott

9kap 43 § ABL indikerar att en revisor som finner att det existerar sådan brottsmisstanke som avses i 42 § ska utan orimligt dröjsmål underrätta styrelsen om sina iakttagelser.

Enligt **9kap 42 § ABL** ”ska en revisor vidta de åtgärder som anges i 43 och 44 §§, om han eller hon finner att det kan misstänkas att en styrelseledamot eller den verkställande direktören inom ramen för bolagets verksamhet har gjort sig skyldig till brott enligt någon av följande bestämmelser: 9 kap. 1, 3, 6 a och 9 §§, 10 kap. 1, 3, 4 och 5 §§ samt 11 kap. 1, 2, 4 och 5 §§ brottsbalken, och 2, 4, 5 och 10 §§ skattebrottslagen (1971:69). [...] Om revisorn finner att en misstanke av det slag som avses i första eller andra stycket bör föranleda honom eller henne att lämna uppgifter enligt 3 kap. 1 § lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, ska dock åtgärder enligt 43 och 44 §§ inte vidtas”.

Lämnar en revisor in en redogörelse till åklagaren enligt **9 kap 44 § ABL** ska en prövning omedelbart göras på om denne ska avgå ifrån uppdraget.

I 42 § går det att läsa att ABL inte ska tillämpas när det kan vara fråga om penningtvätt på grund av att det skiljer sig från övrig ekonomisk brottslighet. I och med detta ska revisorn tillämpa PTL när denne misstänker att penningtvätt förekommer hos en kund.

4.1.2. Penningtvättslagen

PTL ”syftar till att förhindra att finansiell verksamhet och annan näringsverksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism”, **1kap 1 §**.

Denna lag gäller fysiska och juridiska personer som bland annat driver en verksamhet som godkänd eller auktoriserad revisor eller är ett registrerat revisionsbolag enligt **1kap 2 § PTL**.

En revisor ”ska granska transaktioner för att kunna upptäcka sådana som den misstänker eller har skälig grund att misstänka utgör ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om misstanke efter närmare analys kvarstår, ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på penningtvätt eller finansiering av terrorism utan dröjsmål lämnas till Rikspolisstyrelsen” enligt **3kap 1 § PTL**.

Revisorn ”får inte röja för kunden eller för någon utomstående att en granskning har genomförts eller att uppgifter har lämnats enligt 1 eller 7 § eller att en undersökning utförs eller kan komma att utföras. Första stycket hindrar inte att en sådan uppgift lämnas till en tillsynsmyndighet i ett disciplinärende eller annat ärende som motiverar att en sådan uppgift lämnas”, **3kap 4 § PTL**.

PTL skiljer sig i markanta avseenden från ABL. Enligt ABL ska revisorn underrätta företaget om brottsmisstanke föreligger, vilket inte får göras i enlighet med PTL. ABL säger vidare att en prövning ska göras på revisorn om denne ska avgå medan detta inte är fallet i PTL. En annan skillnad är att ekonomisk brottslighet i stort ska anmälas till Ekobrottsmyndigheten medan penningtvätt anmäls till Finanspolisen.

4.2. Våra respondenter

Bland respondenterna har storleken på byråerna har varierat och respondenterna har haft olika lång erfarenhet. Medvetet valdes tre revisorer från en stor revisionsbyrå¹⁰ och tre från en mindre byrå. Fortsättningsvis kommer revisorerna att benämnas med fiktiva namn, medan juristen från FAR kommer att benämnas FAR-Sara. Den andra juristen benämns hädanefter ”Juristen”.

	Kön	Ålder	Antal år i branschen	Antal år som revisor	Yrkesroll	Storlek på byrå
Anna	Kvinna	30+	-	> 5	Auktoriserad revisor	Mindre
Benjamin	Man	30+	-	< 5	Auktoriserad revisor	Stor
Christer	Man	60+	-	> 30	Auktoriserad revisor	Mindre
Doris	Kvinna	40+	-	< 5	Auktoriserad revisor	Stor
Ellinor	Kvinna	40+	-	< 10	Auktoriserad revisor	Stor
Frank	Man	50+	-	> 20	Godkänd revisor	Mindre
Juristen	Man	30+	< 10	-	Bolagsjurist	Stor
FAR-Sara (Sara Orback)	Kvinna	40+	> 10	-	Föreningsjurist	FAR

Tabell 2 Studiens respondenter

¹⁰ Som stora revisionsbyråer avses KPMG, EY och PWC, resterande klassificeras som mindre.

4.3. Intervjuer

Här nedan kommer intervjuerna att delas in i fyra olika teman: revision, kunskap om penningtvätt, kundrelation och anmälningsplikt. Detta upplägg har valts då en tematisering ger en överskådlig bild av respondenternas svar.

4.3.1. Revision

Planering av revision

Enligt Doris är planering av revisionen mycket viktig och Anna hävdar att det är viktigt att analysera och känna av i planeringen. Anna menar att penningtvätt och oegentligheter hänger tätt ihop och att oegentligheter alltid ska beaktas. Hon tänker dock inte penningtvätt när hon gör en planering. Benjamin, Doris och Christer tillägger att planeringen ofta grundar sig i att ett väsentlighetsbelopp bestäms. Vidare nämner Christer att urvalet görs utifrån det specifika företaget och att småposter inte granskas. Frank och Benjamin framhäver att det är viktigast att granska väsentlighet och risk. Anna, Ellinor och Frank antyder att väsentlighetsnivån som sätts beror på kunden och det finns många faktorer som spelar in, bland annat hur siffrorna ser ut. ”Man har ju kundkännedom” påstår Anna. Enligt henne kan de kunder som brukar sköta sig och stämma av varje månad också vara de som lurar, även om uppfattningen av dem är annorlunda i jämförelse med de som inte stämmer av på hela året.

Benjamin hävdar att väsentlighetsnivån som sätts beror på hur mycket fel kunden har haft tidigare år. Enligt honom får nya kunder alltid en lägre nivå, medan kunder de haft länge får en högre nivå och granskas lite mindre. Christer betonar att det ”alltid finns ett inslag av sunt förnuft”. Ellinor påtalar att de inte bara tittar på det väsentliga, ”det försöker vi täcka upp genom att vara lite mer oförutsägbara, att vi kanske inte tittar på samma sak som förra året”. Frank och Ellinor poängterar att det finns en risk att belopp som understiger väsentlighetsnivån förbises. Samtliga revisorer i studien konstaterar att det är ytterst sällan som penningtvätt tas upp som en risk i revisionen om det inte gäller en specifik bransch. De menar dessutom att det är mer riskfyllt inom verksamheter med mycket kontanthantering. Benjamin indikerar att det generellt sett inte finns något stort fokus på penningtvätt. Anna påtalar att oegentligheter tas upp som en risk, men inte penningtvätt i sig.

Christer hävdar att de vid revision har ett dokument som behandlar penningtvätt, något som han dock misstänker är ett obehagligt dokument. Han anser vidare att det är svårt att hantera och att det beror på vilken verksamhet det är, vad det är för kunder och om det är kända personer, ”det behöver inte betyda att de är bra ändå”. Doris påstår att hon inte direkt har några företag som har några stora kontanttransaktioner eller något som kan vara en direkt risk. Detta framhävde hon ett antal gånger under intervjun. Hon uppger även att hon aldrig har varit utsatt för penningtvätt någon gång, ”hade man haft det hade man väl tittat på det”.

- Penningtvätt ses inte som en risk.
- Summor under väsentlighetsnivån kan förbises.
- Väsentlighetsnivån sätts beroende på kunden, men det finns även andra faktorer som spelar in.

Saknas någon del i revisionen för fler anmälningar?

Benjamin tror att det är svårt att fånga upp penningtvätt. I större bolag granskas endast en liten del, om det är ett företag med relativt låg risk granskas kanske 25 fakturor för hela året. Benjamin och Ellinor anger att det visserligen är ett slumpmässigt urval. Benjamin menar att en eventuell ”penningtvättsfaktura” skulle kunna upptäckas på detta sätt, men att det kan vara svårt då det finns ytterligare 4 000 fakturor på året. Han antyder att de inte kan granska allting, det är ingen som skulle

vilja betala för det. Christer antar att det skulle kunna gå att ha en bättre metodik där problemet identifieras i ett tidigt skede. I de revisionsprogram som han arbetar med finns det ett dokument som tar upp penningtvätt. Det här dokumentet är bara ett slutdokument som fylls i när revisionsinsatser redan har gjorts, ”där tror jag att det kan brista”. Han uppger att det kan vara en av anledningarna till att det inte anmäls så ofta.

Det behöver inte bero på att man inte vill utan det kanske är svårt att hantera och svårt att få verktygen för hur man ska bete sig, så att jag tror att det förmodligen finns en orsak till att det är få anmälningar. För klart är det mer frekvent med penningtvätt än antalet anmälningar. - Christer

Vidare påtalar Christer att det gäller att ta fram verktyg redan från början om stora belopp hanteras i en verksamhet och därmed kan utsättas för penningtvätt. Doris tror egentligen inte att någonting fattas då hon menar att de gör en noggrann planering: ”Det är väl att vi inte har den typen av företag, jag tror det är mer i storstäder, nu gissar jag men det kanske finns mer fall där”.

- Det är väldigt svårt att fånga upp penningtvätt då det är få fakturor som granskas.
- En bättre metodik skulle kunna underlätta för att revisorn ska upptäcka penningtvätt.

Har PTL påverkat?

Enligt Ellinor påverkade PTL från 2009 revisorerna i deras arbete genom att de fick nya rutiner för att ta nya kunder. Det har genom åren även blivit mer fokusering på intäktsgranskning och risken för oegentligheter. Frank och Christer tror att införandet av PTL har påverkat en del i deras arbete, främst att ID-kontrollen har införts. De menar att detta har medfört en ökad fokusering på penningtvätt. FAR-Sara anser att PTL även handlar om andra saker än att anmäla. I och med PTL 2009 har FAR uttalat sig om hur revisorer ska tillämpa lagen. Det finns även en checklista för hur de ska uppnå kundkännedom, vilket är den största praktiska skillnaden för revisorer konstaterar FAR-Sara. Hon påstår att det tog ett bra tag innan revisorerna kunde uppnå kundkännedom, då det är en komplicerad lagstiftning.

- PTL har påverkat revisorerna i viss grad, främst kundkännedomen.

Riskerar att stöta på det i högre grad

Anna anser att revisorer inte är lika bra på att hantera penningtvätt som exempelvis ekoroteln eller polisen överhuvudtaget.

Jag är ingen expert på penningtvätt bara för att jag lyder under penningtvättslagen, tyvärr är det ju så. Vi har inte alls den informationen om var saker och ting händer i samhället, detta kan jag nog känna själv. - Anna

Enligt Benjamin borde kanske revisorer ha penningtvätt mer i åtanke. Samtidigt påstår han att de som sysslar med det är skickliga, vilket gör det svårt att upptäcka - ”de tar inte den här stora fakturan på en miljon jämnt, utan kanske oftast många små istället”. Frank påpekar att det är möjligt att penningtvätt ökar, ”var ska alla kontanter ta vägen som inte kan komma in på banken? Någonstans måste de ta vägen”. FAR-Sara hävdar att de försöker hjälpa revisorerna så gott de kan men att det också handlar om RN:s tillsyn, vad de har för rutiner och liknande. Vidare säger hon att ”RN har ju inte fokuserat på detta alls. Jag tror att de vill, men det är svårt”. Hon anser att RN borde fokusera mer på penningtvättsfrågan och ge det stöd som behövs. FAR:s fokus på penningtvättsfrågan är på det stora

hela inte särskilt stort. FAR-Sara tycker att de försöker hålla sina medlemmar uppmärksamma på att lagen finns och att de är skyldiga att följa den.

- Revisorer är inte experter på penningtvätt bara för att de lyder under PTL.
- De som utför penningtvätt är skickliga.
- FAR försöker informera sina medlemmar om PTL.

Egna värderingar och normer

Samtliga respondenter påpekar att deras egna värderingar och normer spelar in på deras arbete. Anna menar att det kan märkas ganska tydligt när hon arbetar med någon annan som inte alls funderar på samma saker som hon. Det kan till exempel skilja sig en hel del i hur mycket individer vill undersöka någonting. Hon anser därför att det är bra att arbeta tillsammans med en kollega, just för att de tänker olika. Benjamin påstår att det måste gå att skilja på privatliv och arbete. Han konstaterar att ens egna värderingar givetvis kan spegla hur revisorn utför sitt arbete. Ellinor antyder att deras värderingar måste harmoniera med hur de ska agera som revisorer. ”Har man en stark etik och moral då handlar man ju hela tiden på rätt sätt ... men är man lite svajig där, ja alla är ju människor” säger Frank. Juristen skulle vilja säga att han är fullständigt objektiv, men tror samtidigt egentligen inte att någon är det. I och med att det handlar om bedömningsfrågor hela tiden då transaktioner ska granskas och ifrågasättas om det finns någon rimlig förklaring till varför kunden gör på det sättet, baseras bedömningen naturligtvis på deras egna erfarenheter. FAR-Sara framhäver att revisorer utgår från att verksamheter är hederliga då de utgår från sig själva och flertalet kunder som de har. Doris tror dock inte att egna värderingar och normer påverkar upptäckten av just penningtvätt.

- Värderingar och normer kan influera revisorers arbete, vilket även Doris tycker förutom gällande penningtvätt.
- Det är svårt att vara fullständigt objektiv.

Varför tackar revisorer nej?

Samtliga revisorer i studien hävdar att det då och då händer att de tackar nej till ett uppdrag. Benjamin tror generellt sett att de tackar nej till bolag där det redan från början går att förstå att det finns en förhöjd risk för oegentligheter. Han påstår dock att det får vara ganska specifika händelser om de ska tacka nej till en kund. Christer tackar nej till uppdrag då han inte känner sig bekväm med det, ”jag har ju lite svårt för restauranger och sådant”, detta är mycket på grund av kassahanteringen. Christer menar dock att de har sådana kunder. Doris påpekar att det ofta handlar om struliga kunder som inte betalar som de tackar nej till och att det alltid är besvärligare med kontantbranschen. Enligt Ellinor har de ganska goda rutiner för att ta en ny kund och det har även förbättrats. ”Förr var det mer åh en ny kund, då tar vi in den direkt. Nu ställs det mer frågor vid en klientanmälan, det har blivit tuffare”. Hon menar att kontanthandeln är svår, exempelvis hotell och restaurang, frisör samt skrothandeln. Frank är restriktiv mot restaurangbranschen, vilket har gjort att han har tackat nej till ett antal sådana uppdrag.

- Det krävs specifika förhållanden om en revisor ska tacka nej till en kund.
- Revisorerna är mer restriktiva mot vissa branscher.

Skillnad att tacka nej för stora och små byråer?

Anna påtalar att en stor revisionsbyrå kan göra en sökning i ekobrottsregistret och därmed se om någon i styrelsen har någon belastning på sig. Hon menar att skyddad identitet kan vara en indikation på att de tidigare gjort något brottsligt. Anna som tidigare har arbetat på en stor byrå påstår att det inte

finns någon praktisk skillnad mellan revisionsbyråerna. Benjamin som däremot har arbetat på en mindre byrå hävdar att det är lättare för en stor byrå att tacka nej till en kund. Han påpekar även att de stora byråerna inte är lika beroende av att få in så mycket som möjligt. De vill snarare få in de stora kunderna istället med liten risk än många små med stor risk. Benjamin, Ellinor och Frank anar att ett uppdrag betyder mer för en liten revisionsbyrå än för en större. En liten byrå är mer beroende av kunden enligt Ellinor.

Christer däremot tror inte att det är någon skillnad på en stor och en mindre byrå. ”Jag känner inte att vi skulle vara mer medgörliga” poängterar Christer. Han har ett förflutet från en stor byrå och menar att han jobbar med samma kunder som sina konkurrenter. Juristen antyder att det finns ett mycket stort mörkertal ute i landet och speciellt på de mindre revisionsbyråerna. Han antar att de kan ta kunder som i högre utsträckning ägnar sig åt oegentligheter. En av respondenterna som tidigare har jobbat på en liten byrå menar bestämt att det är stor skillnad att arbeta på en liten byrå jämfört med en stor.

På en mindre byrå görs mycket mer som man inte får. Eller det tummas lite på just oberoendet. De hjälper nog till med lite mer konsultation än vad de kanske borde egentligen. Jag tror att de större byråerna är mycket hårdare på sådant, och det är just det också att lyxen finns att kunna plocka bort vissa av de små bolagen som behöver mycket hjälp. - en respondent.

FAR-Sara påstår att det kan hända att de stora byråerna har bättre rutiner än vad de små byråerna har, även om det inte ska vara någon skillnad.

- Stora byråer kan göra sökningar i register för att se om kunden har några anmärkningar.
- Det kan skilja sig mellan stora och små revisionsbyråer huruvida de tackar nej till en kund samt hur lätt det är att vara objektiv och oberoende.

4.3.2. Kunskap/utbildning om penningtvätt

Utbildning om penningtvätt

Samtliga revisorer i studien menar att de inte har varit på någon utbildning som enbart har behandlat penningtvätt sedan grundutbildningen. Anna uppger att ”detta är någonting som branschen kanske skulle kunna bli lite bättre på”. Benjamin som relativt nyligen blivit revisor påstår att penningtvätt inte specifikt behandlats i någon kurs. Han antar att det kanske kan ha varit en liten del i någon kurs. Däremot kan det komma sådana frågor på proven säger han, vilket gör att lagarna ändå behöver läsas på. Christer och Benjamin tror att det finns utbildning att tillgå som behandlar detta, men att frågan är hur frekvent som revisorerna går på dem. Christer tycker att det borde finnas någon kurs som enbart behandlar penningtvätt. Han anser att FAR skulle trycka lite mer på det. Ellinor kan inte påstå att de får speciellt mycket kurser i penningtvätt, hon menar att det i så fall är självstudier. Juristen förmodar att det är skillnad att tacka nej till ett uppdrag för en liten revisionsbyrå jämfört med en stor, speciellt utbildningsmässigt. Doris vet inte riktigt hur det går till på de små byråerna, men hon tror att en skillnad skulle kunna vara kompetensen inom byrån.

Det är klart att om det är en komplicerad verksamhet finns det en trygghet i att ha specialistkompetens i en större byrå, och det är ju alltid svårare i en mindre om det inte är så många. - Doris

Ellinor menar att det stöd och den allmänna kunskap som finns på hennes byrå, inte finns i en mindre, ”då tror jag att man är väldigt mer själv med besluten” säger hon. Hon påpekar att det kanske finns centralt mer kompetens och erfarenhet på en stor byrå.

Det är självfallet så att en stor revisionsbyrå har mycket mer resurser att lägga på den här typen av frågor, till exempel utbildningar, systemstöd och så vidare. Där tror jag helt klart att det är en skillnad. - Juristen

Han tycker att det ligger mycket hos FAR, generellt sett borde de informera sina medlemmar mer om penningtvätt. Enligt honom arbetar de stora byråerna med detta, ”då de rapporteringar som görs nästan uteslutande kommer från de stora byråerna”. Det kan även finnas ett intresse ur ett samhällsperspektiv att branschorganisationen tar tag i frågan. Enligt Doris har de större byråerna lättare möjlighet att tillhandahålla utbildningar inom olika områden. Frank anser absolut att utbildning är någonting som revisorerna bör få mer av. Den information som han får angående penningtvätt får han främst från media. Juristen menar att han bland annat utbildar revisorer i penningtvätsfrågor och att han även har varit med och skrivit policydokument för hanteringen av penningtvätsfrågor samt byggt upp rutiner för kundkontroll. ”Ibland så har flera av kontoren runt om i landet köpt frivilliga utbildningar åt sin personal och bjudit in mig eller någon av sina kolleger som har kommit och föreläst om det här” säger Juristen.

FAR-Sara uppger att de hade en del utbildningar när lagen var ny, men att de inte har det nu då det inte finns något större intresse från revisorernas sida för sådana utbildningar. Hon tycker inte att det verkar som att någon myndighet har något intresse i frågan. Hon hävdar dessutom att det inte finns någon revisor som har fått kritik av RN för att inte ha anmält penningtvätt. Sedan påstår hon att Finanspolisen inte erbjuder några utbildningar och inte verkar speciellt fokuserade på att få revisorer att anmäla fler fall av penningtvätt. Hon fastslår därför att signalerna från samhället är att upptäckten av penningtvätt inte prioriteras. FAR-Sara tycker att det ska finnas mer upplysning om penningtvätt för att kunna klaga på att det anmäls få fall av det. Hon tror absolut att mer utbildning skulle kunna hjälpa revisorerna i hanteringen av penningtvätt. Hon påtalar att det gäller att kunna få tag på någon kunnig person som också utbildar om det. Christer anser att branschen borde fokusera mer på utbildning. ”Jag tror att revisorer skulle behöva lite mer utbildningsstöd, för att hantera det på rätt sätt. Jag tror det vore väldigt bra” poängterar Christer.

- Det finns ingen utbildning som endast behandlar penningtvätt.
- Det kan vara lättare för större byråer att tillhandahålla utbildning.
- Det finns inget fokus på penningtvätsfrågan.
- Utbildning skulle kunna hjälpa revisorerna att anmäla.
- Det kan finnas mer tillgång till utbildning på en stor revisionsbyrå.

Rätt kunskap för att upptäcka penningtvätt?

Samtliga revisorer inledde intervjuerna med att påpekade att de inte kunde speciellt mycket om penningtvätt. Anna skulle inte anmäla utan att söka expertishjälp från jurister. ”Vi är revisorer och vi kan inte hela lagboken” säger hon. Benjamin tror att rätt kunskap för att upptäcka penningtvätt kommer med tiden. Han anser att det kan vara svårt i början, men att ”man blir mer och mer skeptisk med åren”. Ellinor känner att kunskapen borde förbättras, både rent allmänt och en uppfräschning om penningtvättslagen samt hur det går att upptäcka. Hon tycker att det skulle vara bra att få tips på hur det ska hanteras, ”det kan jag känna att jag saknar”. Frank hävdar att det inte går att ha för mycket kunskap. Juristen tror att kunskapen kan variera mycket mellan revisorer, det finns självklart de som har mindre koll på regelverket. Han tillägger att det även finns rekommendationer från branschen, och att de har utbildningar där penningtvätt tas upp med jämna mellanrum. ”Jag kan tycka att de flesta hos oss borde känna till det” säger Juristen. FAR-Sara poängterar att ju mer revisorn vet om penningtvätt desto lättare är det att upptäcka. Hennes personliga åsikt är att det är Finanspolisens uppgift att sprida kunskap och ha utbildningar om penningtvätt, vilket inte finns idag. Hon menar att FAR också har liten kunskap inom området.

Vi har ju försökt ha representanter från Finanspolisen som ska föreläsa på våra branschdagar, men det är inte mycket. Vi har väl inte känt att vi har blivit så mycket klokare av det vi har fått därifrån. Det är ett väldigt svårt område. - FAR-Sara.

- Revisorerna kan inte speciellt mycket om penningtvätt.
- Revisorn kan bli mer skeptisk med åren.
- Kunskaperna om penningtvätt varierar mycket mellan olika revisorer.

Kan ålder och erfarenhet påverka?

Samtliga revisorer verkar vara överens om att revisorers benägenhet att anmäla penningtvätt är helt individuell. Anna tror dock att yngre revisorerna funderar lite mer än vad de äldre gör. Detta kan bero på att plikten med penningtvätt inte har funnits i särskilt många år och att samhället har förändrats.

I och med detta kanske de yngre är lite mer riskmedvetna och funderar lite mer. Det kan ju vara för att de inte har lika mycket erfarenhet eller att de inte känner sig helt varma i kläderna. Men självklart är det skillnad mellan revisor och revisor. - Anna.

Benjamin antar att det är lättare för en yngre att anmäla, framförallt en som haft en kortare relation till kunden. Christer och Frank påstår att erfarenhet borde göra det lättare att identifiera penningtvätt. Ellinor betonar att ju mer erfarenhet desto bättre,

jag tror att det är svårt om man är ung och grön, då är man glad över att få en kund. Sen kan det vara en mindre bra kund, och då lätt att åka på något tråkigt. - Ellinor

Doris menar att de äldre som har jobbat länge kanske inte riktigt har hängt med i utvecklingen, vilket skulle kunna innebära att yngre är lite mer uppdaterade och på tå.

- Det är individuellt om en revisor anmäler penningtvätt.
- Både ålder och erfarenhet kan påverka revisorns möjlighet att anmäla penningtvätt.

4.3.3. Kundrelation

Kundidentifikation

Samtliga revisorer i studien påtalar att de enligt PTL är skyldiga att ta en kopia av nya kunders körkort eller ID-handling. Christer hävdar att en ID-kontroll inte görs om han redan vet vem personen är, ”om vi känner dem finns ju ingen anledning, då kommer ju det här med sunt förnuft in”. Om en redovisningskonsult redan har gjort en ID-kontroll av kunden, gör Frank inte det igen. Anna anser att det har med kundkännedom att göra. En revisor bör alltid göra en allmän riskbedömning där denne frågar sig hur seriös kunden är och hur gammalt företaget är innan ett uppdrag antas. Benjamin påstår att det handlar mycket om bakgrundskontroll och att den tidigare revisorn ska kontaktas.

- Det krävs en ID-kontroll av nya kunder om kunden inte är känd sedan innan.

Kundrelationens påverkan

FAR-Sara tror att det kan vara svårt för revisorn att behålla förtroendet mellan denne och kunden och samtidigt ha en skeptisk inställning.

Det är den där dubbla rollen som revisorn har som är besvärlig, för att jag tror att det är svårt att ha den helt enkelt. En del är bra på det och andra inte, vi är ju olika. Det är en svår balansgång. - FAR-Sara

Benjamin antar att revisorer oftast påverkas av kundrelationer i liten grad i sitt arbete. Han uppger att det kanske skulle kunna förekomma i enstaka fall, men samtidigt vet han uppdrag som de haft länge där revisorn helt plötsligt ville skriva en oren revisionsberättelse. Christer fastslår däremot att kundrelationen aldrig får påverka revisorns arbete, ”då har man ju varit revisor för länge i uppdraget”. Ellinor och Frank tror däremot att kundrelationen skulle kunna påverka.

Det kan ju vara personkemi. Man kanske inte har känt varandra innan, men sen när man lärt känna kunden och tycker att det är en bra klient kan det nog påverka, man kan bli lite lurad. - Frank

Enligt Ellinor ”är det ju en relation det handlar om. Man kanske inte inser att man har en väldigt god relation och så blir man blind”. Doris menar att det har lite med oberoendet att göra, den risken finns alltid när en relation byggs upp. Hon påpekar att en kund som har granskats i många år utan felaktigheter granskas i mindre grad i och med att det har fungerat bra tidigare. Ellinor anser att det är viktigt för en revisor att behålla oberoendet till kunden, samtidigt som det kan vara svårt. Christer tycker att det har att göra med yrkesseden. Han brukar exempelvis inte tacka ja till uppdrag från någon som han känner privat, då det enligt hans erfarenhet inte fungerar bra. Relationen till kunden ska vara yrkesmässig även om någon har varit kund i tio år. Det har att göra med revisorn själv och hans personlighet påstår Christer. Frank hävdar att han försöker hålla på oberoendet så gott det går, ”men det är klart, jag har ju små företag som jag kanske haft i 15 år”.

- Det kan vara svårt att behålla både en skeptisk inställning och förtroende för kunden.
- Det finns skilda meningar om huruvida kundrelationen påverkar revisorns arbete.

Betrör sina kunder?

Christer påpekar att det beror på vem kunden är om han litar på vad en denne säger, det har att göra med kundkännedom och kundrelationer. Han nämner att det ofta finns en redovisningsavdelning på byrån som hjälper kunden med dennes privata deklARATION som då vet hur kundens ekonomi ser ut. Däremot kan det finnas tillfällen då det är mindre tydligt varifrån pengarna kommer som då måste utredas. Christer antyder att han litar på kunden om han känner sig trygg med kundens svar och det verkar trovärdigt. Däremot om det är en helt främmande person måste det redas ut lite mer, ”men med någon som man har jobbat med i tio år är man ju inte förvånad om man får rätt information”. Anna och Frank påstår att de kanske inte kan ifrågasätta informationen om det finns en rimlig förklaring till det samtidigt som det finns underlag till vart fakturorna kommer ifrån. Om till exempel en släkting har gått bort anser inte Anna att hon kan kontrollera att det verkligen stämmer. Hon hade nog börjat fundera om kunden inte svarar, slirar på svaret eller ändrar svaret. Ellinor tycker att hon oftast får en rimlig förklaring och om det inte finns några andra granskningsnoteringar som säger emot detta betrör hon för det mesta sina kunder. Men hon menar samtidigt att det måste harmoniera med den tidigare redovisningen. Benjamin vill oftast ha något underlag på papper som styrker det kunden faktiskt säger, ”sen beror det nog också oftast tyvärr på vilken kund det är och vilken kontakt eller relation man har till kunden”. Det kan avgöra om svaret som kunden ger accepteras eller inte. Generellt sett tror han dock att de försöker få in något styrkande på papper.

Doris hävdar att det oftast inte bara är en händelse som gör en misstänksam utan att det ofta är många flera delar som verkar misstänkt. Hon säger att ”ofta är det ju de som har dålig ordning som har brister

på mycket och de som väl sköter sig bra oftast är bra i allting”. Juristen antar att de flesta revisorer har en professionell skepticism gentemot sina kunder. Han framhäver vidare att ”i de fallen det kan vara aktuellt med penningtvättsfrågor är det oftast ganska uppenbart”. FAR-Sara menar att revisorer ska undersöka en misstanke, men att de ofta inte riktigt vet hur. När de väl har gjort det kan de känna att de får tillfredsställande svar och att misstanken då bortfaller. Hon tror att revisorerna kan betro sina kunder i för stor mån då de inte vill tro att det begås oegentligheter, vilket kan vara ett problem.

- Revisorer betror sina kunder i hög grad.
- Det är oftast ganska uppenbart när det gäller penningtvätt enligt Juristen.

4.3.4. Anmälningssplikt

Kontaktat någon jurist angående penningtvätt?

Ingen av revisorerna i studien har varit i kontakt med någon jurist angående penningtvätt. Frank säger dock att han har haft kolleger som har haft funderingar kring penningtvätt och som har ringt till FAR och fått svaret att det inte var någon penningtvätt. Övriga revisorer vet ingen revisor som har kontaktat någon jurist angående penningtvätt. Juristen i studien kontaktas då och då av revisorer som misstänker penningtvätt och undrar hur de ska agera. FAR-Sara menar att det inte är speciellt ofta som revisorer kontaktar henne angående penningtvätt, kanske en till två gånger i månaden. Hon tror för det mesta att revisorerna inte har anmält i dessa fall, ”de är oftast inte så benägna att anmäla. Ibland när de ringer och frågar om ekobrott, säger jag att det kanske snarare är ett fall av penningtvätt” påpekar FAR-Sara.

- Ingen av revisorerna har varit i kontakt med någon jurist angående penningtvätt.

Anledning till att revisorer anmäler få fall

Den största anledningen till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt antar revisorerna beror på att brottet är mycket svårupptäckt. FAR-Sara, Doris, Benjamin och Anna tror även att en av anledningarna är att det utnyttjas i verksamheter som inte har revisor. ”Det är klart, vem skulle upptäcka det?” säger Doris. Juristen menar att det är svårt att säga vad som inte upptäcks, ”i de fall vi har rapporterat har det varit extremt tydligt”. Anna kan även tänka sig att det sker i oförståelse, ”jag tror inte att en revisor är medveten om att det försiggår penningtvätt utan att anmäla”. I de fall som inte upptäcks kan det vara stora företag där det är komplicerat och de har egna system som är svåra att upptäcka antyder Doris. Hon hävdar att det ligger ”i sakens natur att pengarna inte syns när det är penningtvätt, de har den här sidoverksamheten, som inte bokförs”. Doris påpekar att större företag som har extern revision, ”också har resurser att ha system för att hantera det här, så att det inte märks”. Hon menar också att det är svårt att kontrollera transaktioner vid utlandsbetalningar, import eller export.

Ellinor och Christer anser att kunskap och utbildning skulle behövas i större grad för att revisorer ska anmäla fler fall av penningtvätt. Frank tror att en anledning till att revisorer inte anmäler är att de måste avgå som revisor och att de försätter kunden i en svår situation, för att sedan kanske inte anses vara penningtvätt. Juristens åsikt som han även förmodar att andra delar med honom har att göra med ABL och revisorers åtgärder vid misstanke om brott.

Om revisorn kan misstänka att styrelsen eller VD inom ramen för bolagets verksamhet begår vissa typer av brott, huvudsakligen ekonomiska brott, har revisorn en skyldighet att agera på ett visst sätt. Först underrätta styrelsen om denna misstanke och försöka få till en rättelse och om det inte går är man skyldig att anmäla det till en åklagare och då avgår man från uppdraget. - Juristen

Enligt honom är dessa regler annorlunda i jämförelse mot reglerna vid åtgärder mot penningtvätt,

därför att om man misstänker penningtvätt inte under några som helst omständigheter får underrätta klienterna om dessa misstankar. Det innebär ju att man är tvungen att kvarstå i uppdraget, samtidigt som man inte får medverka till penningtvätten. Om man ser en misstanke och gör en rapportering till Finanspolisen och sen sitter kvar i uppdraget, ja då tillåter man ju penningtvätt till att få fortsätta, vilket sätter revisorn i en väldigt svår situation. - Juristen

Han tror att det förekommer penningtvätt i vissa verksamheter där någon form av skattebrottslighet eller bokföringsbrott även är involverade.

Då väljer man att agera utifrån ABL:s regler istället, därför de ger en möjlighet att lämna uppdraget och det ger även en möjlighet att verka för en rättelse, vilket man inte har om man följer penningtvättsregelverket. - Juristen

Han poängterar att PTL ska gå före ABL:s regler, men att revisorer väljer att fokusera på ABL:s regler av praktiska skäl för att inte hamna i ett moment 22. Juristen är helt övertygad om att revisorer stöter på fler fall av penningtvätt än vad som rapporteras. Han befarar som sagt att de väljer att rapportera det i en annan form av brottslighet. I vissa fall kanske de inte heller förstår vad de ser även om han tror att de fallen är få. FAR-Sara påstår att det är ytterst svårt att upptäcka penningtvätt då revisorn endast ser det som redovisas öppet. En revisor ska endast undersöka de transaktioner som finns i bolaget och om ägarna tillför pengar är det inte riktigt revisorns roll att undersöka varifrån pengarna kommer. Hon uppger att revisorn ska reagera på udda transaktioner och på stora kontanttransaktioner, men att de gör stickprov och att det inte alltid är uppenbart.

FAR-Sara påtalar att det säkert kan finnas företag som sysslar med penningtvätt som har revisor. Hon framhäver att det är skillnad på att arbeta på bank där en viss summa alltid ska rapporteras. Om alla kontanta transaktioner på ett visst belopp skulle rapporteras istället skulle fler rapporteringar ske. FAR-Sara förmodar också att det kan ha mycket att göra med att de inte letar efter penningtvätt. Hon antyder att revisorer kan vara mer benägna att lämna in en anmälan till ekobrottsmyndigheten (EBM) när det finns en misstanke om brott, än de är att anmäla penningtvätt. Detta tror hon beror på att ABL trädde i kraft före PTL, vilket innebär att de är vana i de tankebanorna samtidigt som revisorn har rätt att avgå ifrån uppdraget. Medan revisorn ska låtsas som ingenting när denne anmäler penningtvätt, sedan antar FAR-Sara att de flesta avgår så snart de kan i alla fall. Hon poängterar att revisorn kan avsäga sig kunden om det finns misstankar att denne är kriminell, vilket också kan vara en anledning till att det inte anmäls.

- Brottet är svårupptäckt enligt revisorerna.
- Kunskap och utbildning skulle behövas ytterligare för att upptäcka brottet.
- Det kan både förekomma penningtvätt i företag som inte har en revisor och i stora företag som kan dölja det.
- ABL skiljer sig ifrån PTL.
- Revisorer kanske är mer benägna att lämna en anmälan till EMB än de är att anmäla enligt PTL.

Vad kan bidra till att revisorer inte anmäler penningtvätt?

Anna och Frank framhäver att de inte anmäler hur som helst, men att det inte har med skadeståndet att göra då de har försäkringar som täcker det. Anna anser att revisorer måste fundera på om det verkligen är någonting att anmäla då det kan skada bolaget. Om en expert råder henne att anmäla menar hon att

hon får lita på dem i det läget. Doris och Ellinor hävdar att de inte vill anmäla utan att de är någorlunda säkra, i och med att kunden även kan anmäla revisorn för att de råkat illa ut. Enligt Juristen ska skadeståndsskyldigheten egentligen inte alls påverka revisorns beslut att anmäla penningtvätt då kunden aldrig får veta att revisorn har anmält. ”Så som jag förstår det så kan det aldrig bli aktuellt med skadeståndsprocess” säger Juristen.

Juristen tror att det endast i vissa fall kan finnas en rädsla att rapportera penningtvätt. ”Vi har haft något fall när det har varit grov organiserad brottslighet involverad, och i de fallen uppstår en säkerhetssituation som måste hanteras vilket självklart kan kännas obehagligt” säger Juristen. Han påstår att den byrån han arbetar på har rutiner så att den enskilde revisorn inte skyltar med sitt namn vid en underrättelse till Finansinspektionen. ”Ja man är ju alltid rädd att anmäla, det är därför som de har en benägenhet att tro på kundens förklaringar” poängterar FAR-Sara. Om en kund är kriminell vill oftast revisorn bli av med den. Revisorn ska inte säga till kunden att denne har anmält dem, men de kan nog ändå vara rädda för att kunden ska få reda på detta.

- Skadeståndsskyldigheten ska inte ha någon betydelse.
- Det kan finnas en rädsla att anmäla.

Passar revisorns roll?

Anna påstår att revisorer inte finns för att rota efter oegentligheter utan att de ska rapportera om de stöter på någonting märkligt. Hon påpekar att detta går ihop med oberoendet och att de har tystnadsplikt och därmed sitter i ett triangeldilemma. Hon menar att de inte kan vara experter på allting, utan de kontaktar jurister vid behov då de besitter mer juridisk kunskap. Om Doris skulle upptäcka konstiga saker skulle inte hon vilja vara kvar som revisor i ett sådant bolag. Ellinor, Juristen och Frank anser att det passar revisorns roll att anmäla penningtvätt då de gräver i räkenskaperna och har god insikt i ett företags transaktioner. FAR-Sara poängterar att revisorns roll verkligen inte passar till att upptäcka penningtvätt, men att det samtidigt inte är fel om de ser märkliga transaktioner och anmäler. Juristen och FAR-Sara antyder däremot att utformningen av PTL inte är speciellt lämplig. De tror att PTL kanske är mer inriktad på de branscher som hanterar kontanta transaktioner, exempelvis banker och antikhandlare. FAR-Sara anmärker att det är en väldig skillnad mellan banker och revisorer vad det gäller att granska en transaktion. Revisorns roll är en helt annan än vad lagen är skriven för. Hon påpekar att revisorns roll inte är att upptäcka penningtvätt, utan snarare att utföra en revision. Om revisorn ser en misstänkt transaktion ska denne fundera på om det kan vara penningtvätt. Hon menar att det inte finns något mål i sig att upptäcka penningtvätt. FAR-Sara hävdar att det även är viktigt att vara uppmärksam och ha en skeptisk inställning.

- Rollen är passande när de väl har upptäckt något misstänkt men inte annars.
- PTL:s utformning är inte lämpad för revisorerna.

Säkerhet innan en anmälan görs

Juristen och FAR-Sara menar att det handlar om en misstankegrad som typiskt sett ligger mycket lågt. Om det ska vara helt korrekt räcker det med bara en indikation på att det finns penningtvätt, för att göra en underrättelse till Finanspolisen. ”Sedan är det ju även viktigt att komma ihåg att det inte är en anmälan som sådan utan mer ett uppgiftslämnande till Finanspolisen” säger Juristen. Han påtalar att det inte nödvändigtvis behöver inledas ett ärende när det inkommit en uppgift. FAR-Sara påpekar att en faktor till att det sker få anmälningar av revisorer kan vara att det är svårt för revisorerna att anmäla vid så låg misstankegrad. Revisorerna känner att de måste ta reda på lite mer, hon menar att de vill vara säkrare än vad som krävs enligt lag. FAR-Sara påstår att det kan ha att göra med att anmälan

enligt ABL kräver en strakare grad av misstanke än penningtvätt. Samtliga revisorer i studien framhåller att de skulle vilja vara väldigt säkra innan de skulle anmäla penningtvätt. Om det skulle finnas någon konstig transaktion och kunden inte skulle kunna förklara den menar Doris att de har en skyldighet att gå vidare med det. Ellinor indikerar att de alltid stämmer av med deras juristavdelning och får stöd därifrån innan de anmäler någonting. Frank tycker inte att det räcker att endast ha vissa tvivel för att anmäla penningtvätt. Enligt honom går det inte att anmäla bara för att det finns en indikation i och med att företaget sätts i en viss situation samt att revisorn avgår, ”så kan man inte göra tycker jag”.

- Det kan vara svårt för revisorer att anmäla vid så låg misstankegrad.
- ABL kräver en starkare grad av misstanke innan en anmälan görs.

Misstänka transaktioner

Benjamin uppger att han främst skulle vara misstänksam mot stora fakturor på jämna belopp. ”Det är framförallt dem man håller utkik över i första hand, och det är ju tyvärr dem de aldrig använder” säger han. Christer påpekar att det gäller att fråga kunden om något misstänkt uppkommer i redovisningen, exempelvis ett stort aktieägartillskott. Han tror även att det är relaterat till personen i fråga, ”det beror ju på kundkännedomen man har då”. Enligt Doris granskas de största posterna och konstiga bokslutstransaktioner. Vidare menar hon att de ofta granskar internfaktureringen om det finns flera bolag. ”Men de som vill dölja det kan ju oftast göra det skickligt, det är ju inte säkert man upptäcker allt” uttrycker hon. Ellinor påtalar att de skulle granska bankkonton eller kundfordringar, då det förmodligen är där det skulle synas om det syns.

Tillvägagångssätt vid misstanke om penningtvätt

Om Anna, Benjamin, Christer eller Ellinor skulle misstänka att en kund höll på med penningtvätt skulle de först och främst diskutera det med sina kolleger internt. Sedan skulle Anna gå vidare till antingen FAR:s jurister eller någon jurist i närheten för att rådgöra med dem, för att anmäla om det uppenbart skulle vara penningtvätt. Hon påpekar att det inte finns någon anledning att tänka på att byrå eller kunden skadas i ett sådant läge, då det är ett brott är det bara att lämna in en anmälan och avgå. Benjamin menar att han inte skulle anmäla innan företaget är medveten om att en anmälan görs. ”Man skulle nog ha en bra kommunikation och dialog med dem först” antar Benjamin. Han tror även att de flesta kunderna skulle berätta för dem hur det faktiskt är när de märker att de börjar bli påkomna. Christer och Frank påstår att de skulle ta en diskussion med kunden som de misstänker håller på med penningtvätt. Detta skulle de göra för att reda ut det och be kunden att fundera lite på det, Christer anser att ”man alltid börjar så”. Om problemet kvarstår efter detta ska en överläggning ske med en kollega enligt Christer. För att besvara frågan om hur Doris skulle gå tillväga om hon misstänkte att en kund håller på med penningtvätt läste hon från ett papper.

Man ska ju först granska som vanligt och misstänker man någon transaktion måste man granska den noga. Kvarstår misstanken efter det ska en anmälan ske till rikspolisstyrelsen om det verkligen tyder på penningtvätt, samtidigt ska detta inte avslöjas för kunden. - Doris.

Detta blev Doris ytterst förvånad över när hon läste. Hon hävdar att det är svårt att inte avslöja för kunden eftersom att de ofta ställer frågan först för att ta reda på vad felaktigheten beror på, för att reda ut om det är något fel eller inte.

Om du ska anmäla så ska du inte meddela kunden då egentligen? För det gör man ju i vanliga brott mot kunden, om det brister mot ABL eller någonting då meddelas ju kunden detta. Men det ska man inte göra när det är penningtvätt då? - Doris

FAR-Sara uppger att de försöker gå ut med information om hur revisorer ska gå tillväga då de misstänker att en kund håller på med penningtvätt. Hon påpekar dock att det händer att revisorer inte har det riktigt klart för sig när hon pratar med dem. ”De har ju kanske en tendens att blanda ihop anmälan om brott till EBM och det här med rapportering av penningtvätt” poängterar FAR-Sara.

- Revisorerna menar att de skulle diskutera med kunden om de misstänkte penningtvätt.
- Revisorerna har inte alltid vetskap om hur penningtvätt ska hanteras.

4.4. Sammanfattning

Revision: Revisorer kan förbise små belopp i kundens redovisning som understiger väsentlighetsnivån. En bättre metodik skulle kunna underlätta för revisorn att upptäcka penningtvätt. Bara för att revisorer lyder under PTL innebär det inte att de är experter på penningtvätt. Egna värderingar och normer kan påverka revisorerna i deras dagliga arbete. Det krävs specifika förhållanden om en revisor ska tacka nej till en kund. Revisorns agerande kan påverkas av dess erfarenhet och ålder samtidigt som byråns storlek kan ha en inverkan på dess beteende.

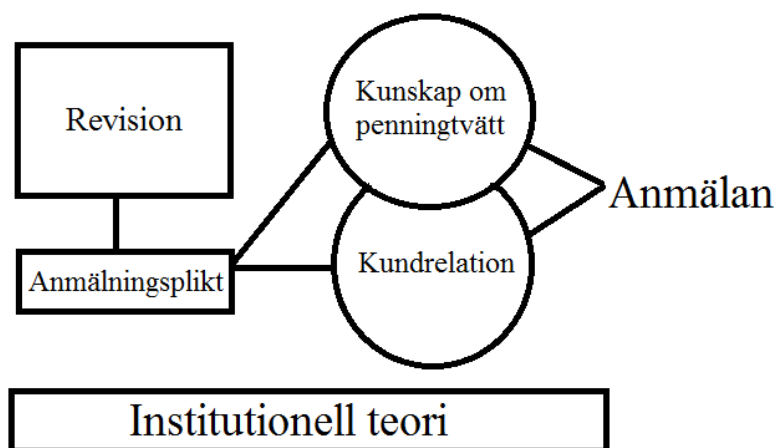
Kunskap om penningtvätt: Vidare har det framkommit att det inte finns speciellt mycket utbildning inom penningtvätt för revisorer. Denna utbildningsbrist motiverar FAR med revisorernas ointresse. Trots detta påstår revisorerna att de är intresserade av att lära sig mer om penningtvätt. FAR har framhåvt att de liksom samhället saknar fokus inom området. Kunskapen verkar vara bristfällig hos revisorer såväl som hos andra institutioner när det gäller penningtvätt. Revisorerers kunskap har även visat sig vara bristfällig när det gäller PTL i många hänseenden.

Kundrelation: Oberoendet är också en faktor som revisorerna måste ta hänsyn till, men som kan vara svårt då kundrelationer byggs upp. Revisorer betror sina kunder i hög grad då det är mänskligt att relationer påverkar. Det finns dock olika uppfattningar om hur kundrelationen kan påverka revisorns beteende. Det kan vara svårt att behålla både en skeptisk inställning och förtroende för kunden.

Anmälningssplikt: Enligt revisorerna är penningtvätt svårupptäckt. För att brottet ska upptäckas i större grad behövs kunskap och utbildning. Juristerna i studien påpekar att ABL och PTL skiljer sig från varandra och att revisorer kan vara mer benägna att anmäla till EBM än att anmäla enligt PTL. Det har även ifrågasatts om anmälningssplikten passar revisorns roll, vilket det finns skilda meningar om. Revisorerna anser att rollen är passande medan juristerna är mer tveksamma och tycker att PTL är utformad för banker snarare än revisorer.

5. Analys

I detta kapitel kommer empirin att analyseras med hjälp av den teoretiska referensramen. Dessa delar kopplas samman redan från början för att ge en tydlig struktur av analysmaterialet. Analysen är uppdelad i fyra teman: revision, kunskap om penningtvätt, kundrelation samt anmälningsplikt. Dessa teman kopplar samman uppsatsens teori, empiri och analys på ett tydligt och lättöverskådligt sätt. Likheter och skiljaktigheter mellan respondenterna kommer bland annat att diskuteras.

Figur 5 Uppsatsens analysverktyg

5.1. Revision

Scott (2001) menar att det alltid finns både formella och informella regler att följa inom en organisation. Samtidigt påpekar Jacobsen och Thorsvik (2008) att varje individ inom en organisation har ett specifikt arbetsområde. En revisors arbetsuppgift är att upprätta en revision i enlighet med vad lagen föreskriver. Enligt Larsson (2005a) upprättar en revisor en revision för att undersöka och bilda sig en uppfattning om den finansiella rapporten. Detta kan innebära att revisorn antingen godtar det som redovisas eller granskar någonting ytterligare om det ser misstänkt ut. Samtliga revisorer i studien påpekar att penningtvätt sällan tas upp som en risk och att de inte direkt tänker på det under en revision. I och med att revisorer inte upplever penningtvätt som en risk kan det medföra att det inte upptäcks. Om uppfattningen finns att det inte förekommer är det inte heller särskilt konstigt att få fall anmäls av revisorer. Några respondenter hävdar att sunt förnuft och kundkännedom också väger in när de bestämmer vad som är väsentligt att granska. Om revisorns kundkännedom inte stämmer kan det i sin tur innebära att denne riskerar att råka ut för penningtvätt.

Enligt Jacobsen och Thorsvik (2008) kan kulturen i organisationen påverka vilka data som är av betydelse och vad som kan uteslutas. Kulturen kan i många fall ha olika inverkan på hur revisorn agerar. Revisorer kan omedvetet filtrera bort information som inte passar in i de valda granskningsåtgärderna som denne har beslutat om. Detta leder till att de i stort sett bara studerar väsentliga poster och inte andra faktorer runt omkring. Knechel (2007) påpekar att många revisorer befinner sig i ett obekvämt dilemma då det finns både för- och nackdelar med att samla in stor eller liten mängd data. Om lite data granskas är det större risk för att oegentligheter försummas men samtidigt konstaterar Benjamin att en revisor inte kan granska allting då kunden inte vill betala för det. Larsson (2005a) menar att revisorer kan se mellan fingrarna då oegentligheter försiggår. Det kan innebära att revisorn ser åt andra hållet och låter kunden fortsätta med kriminell aktivitet. På så sätt

kan data som innehåller oegentligheter såsom penningtvätt förbises, vilket innebär att brottet inte upptäcks.

Enligt Tupman (2010) kan kunden dela upp transaktioner i mindre summor för att brottet inte ska upptäckas. Samtidigt påpekar Unger (2013) att kriminella försöker hitta mer svårupptäckta vägar att utföra penningtvätt på. Detta skulle kunna innebära att kriminella utnyttjar revisorns fokusering på väsentliga poster och därmed gömma mindre summor som därigenom inte syns vid en granskning. Benjamin hävdar att de som "tvättar" är skickliga och att de snarare tar många små fakturor än en stor på en miljon. Då många små summor kan gömmas borde revisorer möjligen granska dessa i större grad. Det är dock svårt att utföra i praktiken då allting som tidigare nämnts inte kan granskas. Detta konstaterar även Jayasuriya och Sharp (2006) då revisorn inte kan upptäcka allt och att oegentligheter alltid kommer att finnas.

5.1.1. Revisorns agerande

Jacobsen och Thorsvik (2008) hävdar att värderingar kan skapa en uppfattning om vilket agerande som kan anses acceptabelt. Enligt Kung och Huang (2013) fastställer revisionsföretaget vilket beteende som anses acceptabelt. Revisorer kan bli mer kritiska mot oetiskt handlande kunder om företaget stödjer etiskt handlande (Kung & Huang, 2013). Det kan alltså skilja sig från byrå till byrå beroende på hur kulturen ser ut inom dessa. Om en revisor har en hög moral och etik kan denne bli mer kritisk i sitt granskande. Detta är även någonting som Frank indikerar då han anser att en revisor som är mer svajande i sina värderingar inte är lika noga i sitt arbete och förbiser därför en större mängd felaktigheter. Kung och Huang (2013) menar att andra faktorer som kan påverka revisorns handlande och värderingar är dennes kön, erfarenhet samt revisionsföretagets storlek. De två yngsta revisorerna tror att yngre revisorer funderar och är mer uppmärksamma på risker samtidigt som en kort kundrelation kan underlätta i anmälan av penningtvätt. Doris hävdar att de yngre möjligtvis kan vara mer uppdaterade och att de som arbetat länge inte riktigt hängt med i utvecklingen. De tre resterande äldre revisorerna påstår att erfarenhet borde göra penningtvätt lättare att identifiera. Detta skulle kunna betyda att revisorns erfarenhet gör det lättare att identifiera felaktigheter och göra bättre bedömningar. Dock är det ingenting som har kunnat fastställas i denna studie då revisorernas kunskap om penningtvätt inte har skiljt sig nämnvärt trots mycket spridda erfarenheter. Ellinor tror att unga är glada över att ens få en kund. Det kanske inte alltid är en bra kund, vilket kan göra det lätt att råka ut för något. Enligt några respondenters uttalanden verkar yngre revisorer riskera att stöta på penningtvätt i högre grad samtidigt som det går att fråga sig om det endast är de yngre som är glada att få en ny kund. Alla revisorer i denna studie var dock överens om att det är individuellt hur benägna revisorer är att anmäla penningtvätt.

Jacobsen och Thorsvik (2008) påvisar att individer utvecklar gemensamma mönster som formas utifrån både värderingar och förväntningar. Liknande värderingar eftersträvas inom en organisation, det gäller därför att företagens och revisorns värderingar harmonierar. Respondenterna i denna studie bekräftar att deras arbete påverkas av egna normer och värderingar. Anna påstår att det också kan skilja sig hur mycket individer är benägna att undersöka någonting. Doris tror dock inte att egna normer och värderingar påverkar vad det gäller upptäckten av penningtvätt. Hon menar vidare att hon inte har några företag som har så stora kontanttransaktioner att de utgör en direkt risk. Hon påpekade ett antal gånger under intervjuens gång att de inte har den typen av företag samtidigt som hon gissar att det förekommer mer i storstäder. Utifrån detta går det att fråga sig om Doris är tillräckligt skeptisk i sitt arbete och om hon betror sina kunder i för stor grad. Det kan bli en blockering om en revisor intalar sig att brottet inte förekommer bland deras kunder som medför att penningtvätt inte upptäcks.

Även i Gottschalk och Solli-Sæthers (2011) undersökning har respondenter påtalat att ekonomisk brottslighet inte förekommer på deras företag.

5.2. Kunskap om penningtvätt

Knechel (2007) hävdar att kunderna har börjat ställa högre krav på revisionen då deras medvetenhet har ökat och Karthik (2012) påstår att det är viktigt att hålla sig uppdaterad. Revisorerna i denna studie verkar dock inte vara speciellt uppdaterade inom penningtvättsområdet då samtliga revisorerna i studien påpekade att de inte kunde speciellt mycket om penningtvätt. Det skulle kunna bero på att de får dåligt med information kring detta. Samtliga revisorer i studien konstaterar att de inte har varit på någon utbildning som enbart har behandlat penningtvätt och påpekar att branschen skulle kunna vara betydligt bättre på att erbjuda utbildning. Hatch (2000) menar att samhället kan ställa krav på institutionen, vilket kan innebära att den måste inneha en viss roll samt bevara sin fasad. Jayasuriya och Sharp (2006) framhäver att lagstiftningen förändras snabbt samtidigt som samhället förväntar sig att revisorerna ska hålla sig uppdaterade inom området. Samhället förväntar sig att revisorer ska kunna relevanta delar ur lagstiftningen, trots detta kanske revisorerna kan mindre än vad de egentligen borde. Å andra sidan går det att fråga sig vad de borde kunna.

5.2.1. Kunskap om PTL

Hatch (2000) menar att det kan finnas förväntningar som organisationen måste leva upp till. Revisorerna framhäver själva att de inte har särskilt mycket kunskap om penningtvätt men att de har jurister att ringa vid misstanke. På så sätt kan det uppstå en svår situation för revisorn då denne inte besitter tillräcklig kunskap själv utan måste rådfråga någon. Anna påpekar att hon inte är en expert inom området bara för att hon lyder under PTL. Jayasuriya och Sharp (2006) påstår att revisorer inte är utrustade med de juridiska kunskaperna för att kunna upptäcka oegentligheter, men att de trots detta har ett ansvar att anmäla brott. Enligt Larsson (2005a) kan anmälningsplikten anses ligga utanför revisorns behörighet och kompetens. De saknar kunskap för att kunna bedöma i frågor gällande straffrätt och känner inte heller till detaljerna i lagstiftningen (Larsson, 2005a). Denna artikel gäller dock ekonomiska brott i stort där penningtvätt visserligen inkluderas men även skiljer sig avsevärt i många delar. Det faktum att revisorer inte känner till lagstiftningen gäller också penningtvätt i allra högsta grad. Larssons undersökning gjordes för nästan tio år sedan. Baserat på denna studies resultat tycks inte revisorernas kunskap om lagstiftningen ha förbättrats nämnvärt - i alla fall inte när det gäller penningtvätt. När lagen var ny kunde det vara förståeligt att kunskapen var bristfällig, men nu efter femton år kan det ifrågasättas.

Jayasuriya och Sharp (2006) menar att revisionsbranschen och lagstiftare borde föra en dialog för att förstå vilka förväntningar som finns, vilket idag är taget för givet och missuppfattat. Revisorer förväntas anmäla penningtvätt då de verkar under PTL, men det kan vara svårt då deras kunskap på många sätt har visat sig vara bristfällig. Detta innebär att förväntningarna inte uppfylls och frågan blir således varför. Jacobsen och Thorsvik (2008) menar att kulturer kan ses som styrmedel. Detta skulle kunna innebära att kulturen ligger i vägen för att revisorer ska anse att anmälningsplikten är i enlighet med vad denne ska utföra. FAR-Sara påtalar dock att revisorer har en tendens att blanda ihop anmälan av penningtvätt med anmälan om brott till EBM. Det kan bero på att de är mer vana att tillämpa ABL och inte tänker att penningtvätt skiljer sig ifrån ekonomisk brottslighet i stort. Då det är mer vanligt förekommande för revisorerna att använda ABL innebär det att denna lagstiftning finns mer med i bakhuvudet. Scott (2001) menar att individer kan ta rutiner för givet samtidigt som Jacobsen och Thorsvik (2008) påstår att kulturer kan göra att det finns en begränsad vilja att ändra sig. Det kan betyda att revisorer tar ABL för givet och att det har bildats mönster som är svåra att förändra.

5.2.2. Vems ansvar att utbilda?

Enligt FAR-Sara försöker FAR hålla sina medlemmar uppmärksamma på att lagen finns, vilket revisorerna verkar veta om men inte mycket mer. Hon hävdar att det inte finns något intresse från revisorernas sida att lära sig mer om hanteringen av penningtvätt, medan samtliga revisorer i denna studie påstår att de skulle vara intresserade av ytterligare kunskap om brottet. Samtidigt som revisorerna påstår detta säger två av dem att utbildning troligen finns men att frågan är om någon går på dem. Det hänger inte riktigt ihop att de är intresserade av mer kunskap men samtidigt inte utbildar sig inom penningtvättsområdet. Då det däremot upplevs som att det inte är något vidare fokus på ämnet kan det förmodligen påverka revisorns prioritering av sin tid. Ellinor konstaterar att en uppträning av lagstiftningen skulle vara bra samtidigt som tips på hur det kan hanteras och upptäckas är uppskattat. Enligt Christer borde kanske FAR fokusera mer på utbildningar om penningtvätt specifikt. I och med att FAR inte lägger något fokus på penningtvätt är det inte heller konstigt att revisorernas kunskap är bristfällig. Hedlund (2007) hävdar att det kan finnas anledning att göra förändringar då befintliga värderingar hindrar utveckling. Det skulle kunna vara ett hinder att revisorerna idag inte följer med kunskapsmässigt. En förändring tycks behöva ske för att revisorerna ska få tillräcklig kunskap. Å andra sidan går det inte att säga om en förändring skulle hjälpa.

Scott (2001) anser att aktörens beteende formas av gemensamma värderingar och vad som förväntas av dem. Jayasuriya och Sharp (2006) menar att samhället inte kan förvänta sig att revisorerna ska upptäcka oegentligheter då det inte finns tillräcklig kunskap eller utbildning inom området. FAR-Sara antyder att mer utbildning skulle kunna hjälpa revisorerna att hantera penningtvätt, men att det ska informeras mer om penningtvätt för att individer ska kunna förvänta sig fler anmälda fall från revisorer. Hon poängterar att FAR inte har något fokus på att utbilda revisorer i hur de ska hantera penningtvätt och att myndigheterna inte heller verkar speciellt intresserade. Hon hävdar att det är Finanspolisens och RN:s uppgift att nå ut till revisorerna och utbilda dem. Enligt Gottschalk och Solli-Sæther (2011) saknas det fokus inom området och relevant information om ekonomisk brottslighet är begränsad. FAR-Sara påstår att de försöker hjälpa revisorerna men att ansvaret ligger mycket hos RN som inte har fokuserat på penningtvätt överhuvudtaget. Hon menar att ingen revisor har fått kritik av RN för att inte ha anmält penningtvätt. I Dnr 2011-409 blev dock en revisor av med sin auktorisation på grund av dennes granskning varit så bristfällig att omständigheterna borde ha föranlett denne att överväga om det förelåg penningtvätt i de granskade bolagen. Det finns även ett till fall med liknande omständigheter. Då detta bör kunna jämföras med kritik är det konstigt att FAR-Sara inte känner till dessa fall. Hon kan dock inte förväntas kunna allting men samtidigt känns denna information relevant. Detta kan kopplas samman med att fokus saknas inom området.

Scott (2001) menar att en individ både har rättigheter och skyldigheter att beakta och att en individs beteende beror på hur denne ser på verkligheten. FAR-Sara anser inte att det är FAR:s uppgift att utbilda revisorer om penningtvätt. Medan Juristen och revisorerna anser att FAR borde utbilda revisorerna så att de får tillräcklig kunskap inom ämnet då de är deras branschorganisation. Juristen påstår att det ur ett samhällsperspektiv kan vara av intresse att branschorganisationen tar tag i frågan. Han tycker att mycket ansvar ligger hos FAR som borde informera sina medlemmar mer om penningtvätt. I och med detta är det ingen som verkar vilja ta ansvar för att utbilda revisorer i penningtvättsfrågan. Det är både kunskapen om hur det kan upptäckas och hur revisorn ska gå tillväga när denne misstänker penningtvätt som är bristfällig. Samtliga revisorer i studien menar att de inte kan speciellt mycket om penningtvätt, vilket bör indikera att mer kunskap kan behövas.

Gottschalk och Solli-Sæther (2011) fastställer att chefer anser sig ha för lite kunskap om ekonomisk brottslighet samt att det är få som besitter den kompetens som fordras i frågan. De menar att chefer

inte har kompetens att utreda om ekonomisk brottslighet förekommer. På samma sätt som chefer verkar ha lite kunskap om ekonomisk brottslighet kan det även konstateras att revisorers kunskap gällande penningtvätt är bristfällig. FAR-Sara påstår att FAR har lite kunskap inom penningtvättsområdet samt att det är svårt att få tag på personer som kan och har utbildningar inom det. De få gånger de haft någon som har föreläst från Finanspolisen har de inte blivit mycket klokare. Det gäller att föreläsaren besitter relevant kunskap för att sedan kunna förmedla kunskapen vidare. FAR-Sara påpekar att det är ett mycket svårt område. Hon påstår att det är lättare att upptäcka penningtvätt ju mer kunskap revisorn har. FAR-Sara påstår att FAR inte har något fokus på penningtvätsfrågan samtidigt som hon anser att kunskap är viktigt för att revisorer ska upptäcka det. Detta kan indikera att FAR inte bryr sig särskilt mycket om huruvida revisorerna anmäler eller inte.

5.2.3. Storlek på byrå

Teoh och Wong (1993) hävdar att det finns mer resurser att lägga på utbildning i större revisionsbyråer än det gör på mindre. De menar att de större byråerna kan få en kunskapsmässig fördel. Juristen vet att de stora byråerna arbetar med penningtvätt och att de anmälningar som gjorts nästan uteslutande har kommit ifrån hans byrå. Då Juristen verkar vara lite av en expert inom området påvisar detta att kunskap är en viktig faktor för att anmälningar ska göras av revisorer. Han verkar vara ordentligt insatt i penningtvätsfrågor då han har många olika uppdrag som omfattar brottet. Doris och Ellinor antar att det finns större erfarenhet och kompetens på en stor byrå jämfört med en liten. Det kan vara en trygghet för revisorer om det finns mer specialistkompetens att tillgå. En stor byrå kan även lägga mer resurser på utbildning. Ellinor tror att revisorn är mer ensam i sina beslut på en liten byrå. Kulturen och beteendet hos enskilda revisorer kan förmodligen skilja sig en hel del från större revisionsbyråer. När en revisor har tillgång till specialistkompetens inom byrån kan det medföra att denne lättare diskuterar felaktigheter än vad en enskild revisor gör. Å andra sidan har denne möjlighet att ringa till någon som besitter erforderlig kompetens, men det kan ändå försvåra situationen om det inte finns lättillgängligt. Scott (2001) menar att individers beteende inom en organisation formas av vad som förväntas av dem. Det finns förväntningar om att både stora och små revisionsbyråer ska anmäla brott när de upptäcker något misstänkt. Å andra sidan kan de säkerligen skilja sig åt då det går att föreställa sig att resurserna är mer begränsade på en mindre byrå.

5.3. Kundrelation

I denna studie har det framkommit att det finns olika uppfattningar om i vilken grad kundrelationen påverkar. Det oberoende som revisorn är skyldig att ha kan enligt flertalet respondenter vara svårt att inneha. He (2006) indikerar att revisorn omedvetet kan bidra till penningtvätt om de skulle misslyckas med kundidentifikationen. Detta skulle kunna ske då revisorer ofta betror sina kunder. I de allra flesta fall bör de kunna göra det utan problem, men i vissa fall kan det nog vara obefogat. FAR-Sara påpekar att det kan vara svårt för en revisor att inneha både en skeptisk inställning och förtroende för kunden. Vidare påstår He (2006) att anti-penningtvättskrav kan påverka förtroendet mellan revisorn och kunden. Hatch (2000) menar att samhället kan ställa sociala och kulturella krav på organisationen som innebär att de måste inneha en viss roll. Omgivningen förväntar sig att revisorn ska inneha en oberoende roll till kunden, vilket verkar vara besvärligt för revisorn. Kung och Huang (2013) hävdar att revisorer kan bortse från två viktiga faktorer i deras arbete, oberoende och objektivitet. Ellinor och Frank påtalar att de försöker vara oberoende men att det kan vara svårt och att en kundrelation skulle kunna påverka deras arbete. Christer menar däremot att en kundrelation aldrig får påverka i arbetet. De flesta revisorerna i denna studie konstaterar att "tvättare" är skickliga. Det skulle kunna innebära att de vårdar relationen till revisorn vilket på så sätt kan försvåra upptäckten av oegentligheter. Å andra sidan är det svårt att säga hur en kundrelation kan påverka.

Knechel (2007) anser att det krävs en nära kontakt mellan kunden och revisorn, vilket gör att det inte längre bara går att förlita sig på dokument. Då kundrelationen blir allt viktigare kan situationen försvåras för revisorn. I och med att en revisor får en relation till kunden kan det vara svårt att behålla oberoendet. Anna hävdar att de som verkar sköta sig i själva verket kan vara de som luras mest. Frank och Ellinor poängterar att en god relation skulle kunna göra en revisor blind. Bhattacharjee et al. (2012) menar att relationer kan påverka revisorns bedömning på ett olämpligt sätt. Enligt Hedlund (2007) styrs människans uppträdande av de formella regelverken i endast en liten grad. En revisor ska vara oberoende till sin kund samtidigt som kundrelationen spelar en allt större roll. Detta skulle kunna innebära att de inte alltid följer det som sägs enligt de formella regelverken när det gäller oberoendet.

5.3.1. Betror sina kunder

Enligt Eriksson-Zetterquist et al. (2012) uppstår människors handlande från kulturella normer. I och med att handlingar bygger på känslor och antaganden kommer besluten inte att vara fullständigt rationella. Bhattacharjee et al. (2012) tycker att revisorer borde få en utbildning i hur relationer kan påverka deras bedömningar. Larsson (2005a) poängterar att det är viktigt att revisorerna diskuterar bakomliggande faktorer i kundernas redovisning. FAR-Sara menar att revisorer ska undersöka felaktigheter, men att de kanske inte vet hur de ska undersöka saken. När detta väl har genomförts kan svaret anses tillräckligt och misstanken därigenom bortfalla. En möjlig faktor till att det är svårt att upptäcka ekonomisk brottslighet för chefer är enligt Gottschalk och Solli-Sæther (2011) att de gärna vill betro sina kunder. Knechel (2007) menar att revisorer i många fall betror sina kunders förklaringar, vilket FAR-Sara antar kan ske i alltför stor grad då de inte vill tro att oegentligheter begås.

Nelson (2009) menar att revisorer med hög erfarenhet är mer villiga att tro på kunders förklaringar samt att bristande bevis går att förklara. Samtidigt är de även bättre på att identifiera upprepade felaktigheter och bevismönster som verkar vara felaktiga (Nelson, 2009). Christer påstår att han litar på kunden när denne ger rimliga förklaringar och Benjamin hävdar att det som tyvärr kan avgöra om svaren accepteras oftast beror på vem kunden är och vilken relation som finns till denne. Som He (2006) konstaterar kan revisorn skydda sig själv genom att inte gräva allt för djupt i informationen då denne inte vill riskera att själv bli anklagad för penningtvätt. Om det finns en rimlig förklaring och underlag till varifrån fakturorna kommer anser Anna och Frank att de inte kan gräva djupare och ifrågasätta det. Larsson (2005a) påtalar att revisorn kan se mellan fingrarna då en kundrelation byggs upp. Anna skulle börja fundera om kunden inte kan svara på frågan, slirar på svaret eller ändrar svaret helt. FAR-Sara påstår att det alltid finns en rädsla att anmäla och att revisorer därför ofta litar på kundens förklaringar.

5.3.2. Storlek på byrå

Hatch (2000) hävdar att en institution grundas på upprepade handlingar och liknande föreställningar om verkligheten. Samtidigt menar Tengblad (2006) att individers beteende i olika organisationer kan skilja sig åt. Detta skulle kunna förklara att revisorers agerande skiljer sig mellan byråer. Vilken kultur som finns på byrån kan också skilja sig åt. Den moderna företagskulturen kännetecknas av en fokusering på att skapa största möjliga vinst (Sikka, 2008). Det skulle kunna innebära att revisorer först och främst tänker på pengar, vilket i sin tur kan medföra att de förbiser sådant som skulle göra att de får in mindre pengar. Enligt Sikka (2008) prioriterar en revisor på en stor revisionsbyrå kundens intressen då det kan ha inverkan på deras karriär. Det borde dock rimligtvis vara minst lika viktigt för en liten revisionsbyrå att prioritera kundens intressen då dem är beroende av kunden i hög grad. Bakar et al. (2005) påtalar det kan vara svårare för en mindre byrå att behålla objektivitet och oberoende. En av respondenterna som tidigare arbetat på en liten byrå påstår att skillnaden är stor att arbeta på en

liten eller stor byrå. ”På en mindre byrå görs mycket mer som man inte får. Eller det tummas lite på just oberoendet. De hjälper nog till med lite mer konsultation än vad de kanske borde egentligen” säger respondenten. Christer tror däremot inte att det är skillnad på små och stora byråer och han anser inte att han är mer medgörlig än någon annan. När förklaringarna är egennyttiga menar Knechel (2007) att det kan ske på bekostnad av professionell skepticism. Revisorer kan bli mindre kritiska då de själva kan få någon vinning av det hela.

För att inte skada kundens rykte i onödan avväger revisorn alltid om det finns tillräckliga bevis innan denne anmäler. Larsson (2005a) hävdar att revisorn inte anmäler eftersom att det kan leda till försämrade kundrelationer eller att kunden går förlorad. Jacobsen och Thorsvik (2008) påstår att det finns en begränsad vilja att gå emot den befintliga kulturen eller att ta risker. I och med detta är revisorerna försiktiga med att anmäla sina kunder då det kan innebära att de mister kunden. Bazerman et al. (2002) indikerar att en stor revisionsbyrå kan klara en kundförlust medan en enskild revisors kundrelationer är viktiga för dennes överlevnad. Enligt Tengblad (2006) kan beteenden variera mellan olika organisationer, vilket innebär att revisorers beteenden skiljer sig från varandra. Det är troligt att avvikelserna är extra tydliga mellan stora och små byråer då de kan ha olika förutsättningar. Benjamin, Ellinor och Frank antar att små revisionsbyråer är mer beroende av ett uppdrag än vad större är. Benjamin däremot som har arbetat på en mindre byrå anser att det är lättare för en stor byrå att tacka nej till en kund. Han påstår att de stora byråerna hellre vill ha stora kunder med liten risk än många små med hög risk.

5.4. Anmälningsskyldighet

Enligt Eriksson-Zetterquist et al. (2012) är inte en individs handlingar fullständigt rationella då dessa bygger på egna värderingar. En revisor gör alltid sina bedömningar utifrån egna värderingar och erfarenheter vilket gör att denne inte blir fullständigt rationell i sina beslut. Larsson (2005a) konstaterar att anmälningsskyldigheten har medfört att många revisorer är försiktigare i valet av kunder. Revisorn är kanske inte alltid helt rationell i sitt beslut angående kunder då kundrelationer många gånger kan vara viktiga för revisorns överlevnad. En anledning till revisorers bristfälliga rapportering skulle enligt FAR-Sara kunna vara revisorns möjlighet att avsäga sig kunden om misstankar finns att denne är kriminell. Revisorernas restriktivare val av kunder skulle kunna innebära att eventuella ”penningtvättskunder” väljs bort. Det går vidare att fråga sig vart de kunderna tar vägen, förmodligen åtar sig någon revisor uppdraget. Juristen befarar att det finns ett stort mörkertal på de mindre revisionsbyråerna. Han tror att de tar kunder som i större grad ägnar sig åt oegentligheter. Larsson (2005a) påstår att kriminella försöker skaffa mindre seriösa revisorer eller undviker revision helt och hållet. Flertalet respondenter i studien antar att penningtvätt förekommer främst i företag med färre kontroller eller i mindre företag utan revisor. Detta kan innebära att kriminella utnyttjar dessa företag för att inte bli upptäckta. Å andra sidan menar Doris att det också kan vara svårt att upptäcka i stora företag med egna komplicerade system då resurser finns att dölja det.

En av de största anledningarna till att det sker få anmälningar från revisorer tror respondenterna beror på att penningtvätt är svårupptäckt. Gottschalk och Solli-Sæther (2011) konstaterar att kriminella ofta ligger ett steg före samt att de är bra på att dölja olaglig verksamhet. Doris antyder att de som har dålig ordning ofta har brister på mycket och de som sköter sig har allting bra. Hon hävdar att det oftast är flera delar som verkar misstänkt, inte bara en. Juristen säger att det ganska ofta är uppenbart när det gäller penningtvätsfrågor. Han är övertygad om att revisorer stöter på fler fall av brottet än vad som egentligen anmäls. Om det är så uppenbart med penningtvätt är frågan varför revisorer inte anmäler brottet oftare. Utifrån det Juristen har sagt borde revisorer upptäcka det mer men att de låter bli att anmäla, dock påstår Juristen att revisorer ska ha en professionell skepticism.

5.4.1. Är PTL passande?

Då en revisor bara granskar det som redovisas öppet påstår FAR-Sara att det är mycket svårt att upptäcka penningtvätt. Knechel (2007) menar att revisionsbranschen tidigare vägrade bära ansvaret för att upptäcka bedrägerier hos sina kunder. Enligt Tengblad (2006) efterlever en individ de tvingande reglerna beroende på hur denne ser på verkligheten. Har revisorer regler att följa kommer de att efterleva dessa, dock gäller det att de har vetskap om hur lagen tillämpas. Larsson (2005a) hävdar att revisorer inte är särskilt förtjusta i att uppfattas som om de innehar en polisroll då det skulle kunna ge en felaktig bild av vad de arbetar med. Han påvisar att det endast är elva procent av revisorerna som tycker att anmälningsplikten passar deras roll (Larsson, 2005a). Det har tydliggjorts att revisorerna i Larssons undersökning och i denna studie tycker olika kring anmälningsplikten. Revisorerna i denna studie tycker att rollen är passande, då de har god insikt i företagets räkenskaper. Detta kan ha att göra med att de har fått acceptera den då det har gått en tid sedan införandet av anmälningsplikten. FAR-Sara däremot tycker inte alls att det passar revisorn att upptäcka penningtvätt. Hon anser däremot inte att det är fel att de anmäler om de ser underliga transaktioner.

Tengblad (2006) menar att vissa regler ses som självklara då ingen ifrågasätter dem. Detta skulle kunna betyda att PTL är sådana regler i och med att revisorerna redogjorde för dem utan närmare eftertanke. Trots detta verkar ingen revisor i denna studie kunna tillämpa PTL. Schnieder (2006) indikerar att FATF är tveksamma till om anmälningsplikten passar in på revisorer. Både FAR-Sara och Juristen poängterar att PTL:s utformning inte är passande för revisorer, utan mer lämplig för banker och kontantbranschen. Då juristerna som besitter mer kunskap säger att lagen inte är anpassad för revisorer går det att fråga sig varför de då ska lyda under denna. I och med att den inte är lämplig blir det svårt för revisorer att tillämpa den, vilket gör det förstäligt att revisorer inte anmäler brott enligt PTL. FAR-Sara påtalar att lagen inte är skriven för revisorns roll. Att upptäcka penningtvätt är enligt henne inget mål i sig för revisorer även om det är viktigt att vara uppmärksam och ha en skeptisk inställning. Vidare säger Juristen att det inte är en anmälan som sådan utan mer ett uppgiftslämnande till Finanspolisen. Det behöver inte alltid betyda att en uppgift som lämnas in av en revisor kommer att inledas i ett ärende. Juristen är säker på att revisorer stöter på fler fall av penningtvätt än vad som anmäls. I vissa fall menar han att de kanske inte heller förstår vad de ser. Även Anna tror att det kan bero på oförståelse från revisorns sida att penningtvätt inte upptäcks.

5.4.2. Bristande kunskap gällande PTL

Eriksson-Zetterquist et al. (2012) menar att människan inte är fullt rationell i sitt handlande då de grundar sitt agerande på egna värderingar. FAR-Sara hävdar att det är viktigt för revisorer att inneha en skeptisk inställning samtidigt som de är uppmärksamma. Larsson (2005a) påpekar att revisorn måste diskutera med kunden om det är någonting konstigt i redovisningen. Detta är dock inget som ska göras när det gäller penningtvätt eftersom att det är en annan lagstiftning som skiljer sig från ABL. Flera av respondenterna menar att de skulle diskutera felaktigheterna som kan finnas i en redovisning med kunden, vilket inte är fallet när det gäller penningtvätt. Benjamin säger att han inte skulle anmäla innan företaget är medvetna om det.

När Doris skulle besvara frågan om hur hon ska gå tillväga då en misstanke finns att en kund håller på med penningtvätt läste hon högt från ett papper. Hon blev förvånad över det hon läste och frågande över hur det skulle gå till. Hon anser att det är svårt att inte avslöja för kunden då revisorn ofta ställer frågan först för att få reda på vad felet kan bero på. Deras beskrivning av hur de gå tillväga när de misstänker penningtvätt är inte riktigt det lagen säger. Det kan visa sig problematiskt då revisorer inte verkar särskilt medvetna om vad den innebär. Deras brist på kunskap lyser även här igenom, vilket kan medföra att de tillämpar ABL då de tror att det är ekonomisk brottslighet och inte penningtvätt. Det är

möjligt att de skulle granska felaktigheter enligt PTL om de väl misstänkte att penningtvätt förekom. Risken finns dock att de redan i det läget har frågat kunden och därmed tillämpat lagen felaktigt. När det väl är aktuellt med penningtvätt kanske revisorerna undersöker hur de ska gå tillväga, vilket skulle kunna betyda att de tillämpar PTL på ett korrekt sätt. Å andra sidan verkar revisorerna i denna studie inte vara medvetna om att de tillämpar lagen felaktigt. Hatch (2000) påstår att det krävs ekonomiska och tekniska resurser för att bryta invanda handlingsmönster. Okunskapen gällande revisorers tillämpning av PTL skulle kunna ses som ett sådant mönster. För att förändra detta kan det krävas en hel del resurser från olika håll. Det kan anses vara FAR:s uppgift att inleda en förändring då ansvaret ligger hos dem enligt många respondenter.

Scott (2001) poängterar att det alltid finns lagar och regler att följa både inom organisationer och i samhället. Larsson (2005a) liksom revisorerna i denna studie hävdar att de vill vara säkra innan något misstänkt anmäls. Trots detta påtalar båda juristerna att det endast krävs en liten indikation då misstankegraden är låg. Att revisorerna vill vara säkrare än PTL hänger ihop med att det krävs en starkare grad av misstanke vid en anmälan enligt ABL. Frank konstaterar att en revisor inte kan anmäla vid endast en indikation för att det då kan försätta bolaget i en svår situation samt att revisorn avgår. Detta påvisar att Frank inte har kännedom om hur PTL är uppbyggd då en revisor ska anmäla vid endast en indikation och att denne inte ska avgå. Det kan tyda på att han tillämpar ABL i större grad än vad han egentligen ska. FAR-Sara påstår att revisorer är mer benägna att anmäla brott till EBM än de är att anmäla penningtvätt.

Juristen och FAR-Sara påtalar att revisorer ofta tillämpar ABL:s regelverk istället för PTL. FAR-Sara tror att detta kan bero på att det regelverket kom först, vilket innebär att revisorer redan är vana att tänka i de banorna. Scott (2001) påpekar att en individ kan ta handlingar, rutiner och mönster för givet. Enligt Juristen ska alltid PTL ha företräde före ABL, men revisorerna tillämpar oftast ABL då de redan är invanda i det regelverket. Det kan betyda att de gör denna handling omedvetet och därigenom tar det för givet. Om revisorn tillämpar ABL har denne möjlighet att verka för en rättelse, men även chans att avsäga sig uppdraget. Juristen menar att en revisor vid tillämpningen av PTL inte under några som helst omständigheter får underrätta kunden om några misstankar. Denne får inte heller medverka till penningtvätt, men måste ändå fortsätta med uppdraget.

5.5. Sammanfattning

Här nedan kommer några möjliga faktorer som kan påverka revisorn när denne ska anmäla penningtvätt att presenteras. Utifrån analysen kan det konstateras att brottet är svårupptäckt och att de som utför det är skickliga. Detta kan i sig vara en betydande faktor till att revisor inte anmäler penningtvätt, men då det inte går att vidareutveckla nämnvärt har detta inte varit något större fokus i denna studie.

Revision

I och med att revisorerna ska bestämma väsentlighetsnivå för vad som granskas kan data filtreras bort och oegentligheter därför förbises. Revisorns erfarenhet kan vara en fördel i upptäckten av penningtvätt samtidigt som det kan vara lättare för en yngre att anmäla då denne är mer uppdaterad. Bristande erfarenhet kan också göra att denne råkar ut för tråkiheter. Om en revisor är övertygad om att penningtvätt inte förekommer bland sina kunder går det att fråga sig om denne är tillräckligt skeptisk.

Kunskap om penningtvätt

Det har påpekats att det finns större chans till specialistkompetens på en större byrå än på en mindre. Kunskapen hos respondenterna i denna studie verkar dock inte skilja sig åt nämnvärt. Det är troligt att revisorer skulle behöva mer kunskap för att penningtvätt ska upptäckas. Idag är deras kunskap om PTL bristfällig. De verkar medvetna om deras okunskap om penningtvätt i stort men desto mindre medvetna om att PTL skiljer sig från ABL i väsentliga delar. Då revisorer inte vet om att de tillämpar lagen felaktigt, tar de ABL för givet och tillämpar istället den.

Kundrelation

För många revisorer kan det vara svårt att behålla sitt oberoende till kunden då en kundrelation byggs upp. I och med detta är det svårt för revisorn att inneha en skeptisk inställning samtidigt som förtroendet till kunden upprätthålls. Detta kan innebära att revisorn påverkas på ett olämpligt sätt. Idag är också kunden mycket viktig för revisorn, och mindre revisionsbyråer kan vara beroende av kunden för att överleva samtidigt som kunden även är viktig för en stor byrå då denne inte vill mista stora kunder på grund av deras egen karriär. Då revisorn agerar utifrån egna värderingar och normer blir dennes beslut inte fullständigt rationella.

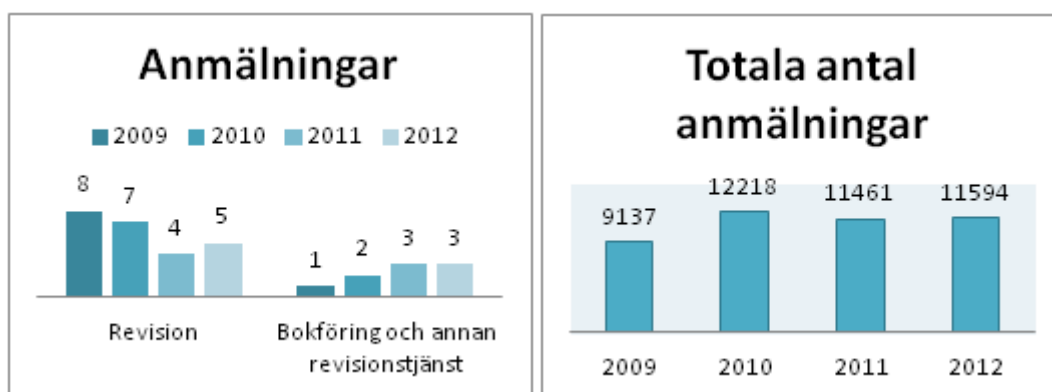
Anmälningssplikt

I och med införandet av kundidentifikationen har revisorerna blivit mer försiktiga i deras val av kunder. Det kan finnas ett stort mörkertal bland mindre byråer och företag som inte har revisor när det gäller utnyttjandet av penningtvätt. Lagens utformning verkar inte särskilt anpassad för revisorer utan snarare för kontantbranschen och banker. Respondenternas utsagor indikerar att de skulle tillämpa lagen felaktigt om de skulle misstänka penningtvätt då de skulle gå tillväga på det sätt som ABL säger och inte PTL. De tillämpar nog ABL i större utsträckning då de är vana vid den. Vissa regler ses som självklara, vilket medför att revisorn inte ifrågasätter dem.

6. Slutsats

I detta avslutande kapitel kommer studiens problemformulering att besvaras, ”vilka är de främsta faktorerna till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt?”. För att komma fram till detta görs en avvägning mellan de delar som tidigare har behandlats.

Penningtvätt är mycket svårupptäckt vilket har konstaterats från många olika håll. Det ”tvättas” omkring 130 miljarder kronor i Sverige varje år och revisorerna står endast för en liten del av de totala anmälningarna som görs, vilket påvisas i figur 6 (FI, 2013a; FI, 2013b).

Figur 6 Anmälningar av penningtvätt (FI, 2013b, s.5)

Utifrån det som studerats har huvudsakligen två olika faktorer framkommit som kan påverka revisorn i dennes anmälan av penningtvätt. Dessa har tydliggjorts under studiens gång och utgörs av faktorerna kundrelation och kunskap om penningtvätt.

Kundrelation

Det har framkommit att revisorer är måna om sina kunder och att de inte gärna vill mista en kund. En kundförlust kan betyda mycket, speciellt om det är en stor kund eller för en enskild revisor.

På en mindre byrå görs mycket mer som man inte får. Eller det tummas lite på just oberoendet. De hjälper nog till med lite mer konsultation än vad de kanske borde egentligen. Jag tror att de större byråerna är mycket hårdare på sådant, och det är just det också att lyxen finns att kunna plocka bort vissa av de små bolagen som behöver mycket hjälp. - en respondent

Många revisorer vill gärna tro gott om sina kunder. Knechel (2007) menar att de därför ofta betror sina kunder när de ger rimliga förklaringar, vilket kan medföra att de inte upptäcker penningtvätt på grund av detta. I och med att revisorer har möjlighet att avstå från ett uppdrag kan de dock redan då avgöra vilka kunder de vill förknippas med och inte. En stor revisionsbyrå kan enligt Bazerman et al. (2002) anses klara av en kundförlust medan kundrelationen kan vara mycket viktigt för en enskild revisor. Om kundrelationen blir för nära kan det innebära att revisorn riskerar att bli lurad och inte upptäcker penningtvätt, vilket i sin tur betyder att denne inte anmäler.

Kunskap om penningtvätt

Jayasuriya och Sharp (2006) påpekar att revisorerna inte har utrustats med de juridiska kunskaperna för att kunna upptäcka oegentligheter och misskötsel trots att de har en anmälningsplikt. Detta är någonting som har tydliggjorts i denna studie då revisorerna inte verkar inneha de grundläggande kunskaperna om hur de ska anmäla penningtvätt. När studien påbörjades antogs det att revisorerna

kunde tillämpa lagen, vilket visade sig vara ett felaktigt antagande. Det uppkom under studiens gång att revisorer förmodligen tillämpar ABL i större utsträckning än vad de borde göra. Samtliga revisorer som intervjuades påpekade att de skulle diskutera med kunden om något verkade misstänkt innan en anmälan skulle bli aktuell, vilket ska göras enligt ABL men inte enligt PTL. Utifrån revisorernas uttalanden framkom det att penningtvätt ska behandlas likadant som övrig ekonomisk brottslighet, vilket dock inte är fallet. Trots detta påstår FAR att de informerar revisorerna om lagens tillämpning. Kunskapen från revisorernas sida om PTL är så pass bristfällig att de inte är medvetna om sin okunskap. Då ABL och PTL skiljer sig från varandra i väsentliga delar kan det tyckas vara viktigt att revisorer har vetskap om dessa skillnader. Det har dock påvisats att även FAR besitter lite kunskap gällande penningtvätt, vilket i sin tur kan förklara revisorernas bristande kunskap. Då inget fokus finns på penningtvättsområdet erbjuds det inte heller utbildning i någon större grad. Bland revisorerna i denna studie verkar intresset för mer kunskap inom området stort. Detta indikerar att FAR bör överväga att lägga större fokus på att informera revisorerna om detta för att ge dem en medvetenhet som i sin tur kan medföra att fler anmälningar görs.

Teoh och Wong (1993) menar att större revisionsbyråer har mer resurser att lägga på utbildningar, vilket kunskapsmässigt kan ge de en fördel gentemot små byråer. Juristen i denna studie påtalade att de anmälningar som har skett de senaste åren har inkommit från hans byrå, vilket indikerar att kunskapen är större på en stor revisionsbyrå. Detta är dock ingenting vi har märkt av då revisorerna i denna studie verkar besitta likvärdig kunskap om penningtvätt och PTL. I och med att revisorer är omedvetna om att de tillämpar lagen felaktigt, tar de reglerna för givet. På så sätt ifrågasätter de inte sitt agerande utan tror att PTL och ABL ska tillämpas på samma sätt. Detta kan vara en förklaring till att det sker så få anmälningar av penningtvätt då de kanske istället anmäler enligt ABL, vilket ska ske när ekonomisk brottslighet föreligger. ABL:s regelverk kan därför ses som självklara regler då revisorn tar dem för givna, vilket kan innebära att de tror att de hanterar brottet på rätt sätt, trots att det inte är fallet.

Studiens resultat skulle kunna medföra att FAR och/eller myndigheter såsom Finanspolisen och RN varseblir revisorernas okunskap och därmed börjar utbilda dem i penningtvättsproblematiken. Frågan är vad det skulle bli för skillnad om revisorerna får mer kunskap om penningtvätt och om PTL:s tillämpning. Det är möjligt att revisorerna inte skulle anmäla många fler fall för det, men för att få reda på detta krävs det att någon åtminstone försöker förändra dagens situation. Tack vare öppenhjärtliga svar från respondenterna blev studiens empiri intressant.

Analysverktyg

Analysverktyget som har utformats i denna studie är helt egenkonstruerat och kan ses som ett teoretiskt bidrag och kan användas även på andra studier. Detta analysverktyg har hjälpt oss att utforma intervjuguiden samtidigt som det har underlättat analyseringen av det insamlade materialet. Analysverktyget består av delarna revision, kunskap om penningtvätt, kundrelation och anmälningsplikt som sedan kopplas till den institutionella teorin, vilket går att se i figur 3, 4 och 6. Den institutionella teorin med inriktning på den kulturell-kognitiva har bland annat hjälpt till att förklara att revisorns uppfattning om PTL kan bero på att de tar ABL för givet då det ses som ett självklart regelverk som de är invanda i.

6.1. Studiens resultat jämfört med tidigare studier

Gottschalk och Solli-Sæther (2011) gjorde en studie bland chefer och kom fram till att det saknas fokus och att det är begränsat med information gällande ekonomisk brottslighet. De menar även att det är ett svårbehandlat område och respondenterna i deras undersökning hävdar att de inte förekommer

där de arbetar. Deras slutsats blev att cheferna inte hade den kompetens som krävdes för att undersöka ekonomisk brottslighet samt att chefer skulle behöva ytterligare information och kunskap inom området (Gottschalk och Solli-Sæther, 2011). De påvisar en del saker som denna studie även har uppmärksammat, dock gällde deras vetenskapliga artikel chefer och ekonomisk brottslighet. Detta påvisar att det vi har uppmärksammat i denna studie tillför något nytt i jämförelse med tidigare studier.

Larsson (2005a) hävdar att revisorer i hans undersökning vill vara mellan 75-95 % säkra innan de anmäler ekonomisk brottslighet. Något som har konstateras är att revisorerna i denna studie vill vara väldigt säkra innan de anmäler penningtvätt. Enligt PTL krävs det endast en indikation när det gäller penningtvätt, vilket skiljer sig från ekonomisk brottslighet i ABL där det krävs en högre säkerhet.

6.2. Denna studies resultat i jämförelse med tidigare uppsatser

Utifrån det som vi funnit på internet har ingen tidigare studie haft samma upplägg som denna studie. En av de uppsatser vi har tittat på är Alyhr och Nyström (2012) som kom fram till att revisorerna har dålig kunskap om innebörden av PTL. I deras studie konstaterades detta av samtliga respondenter medan det i denna studie blev tydligt i och med revisorernas svar. Respondenterna i denna studie konstaterade att deras kunskap om penningtvätt på det stora hela var bristfällig utan att nämna PTL. Okunskapen kan också förklaras i att det saknas fokus, vilket också har uppmärksammat i denna studie. Några skillnader är dock att Alyhr och Nyström (2012) har utgått ifrån en annan problemformulering och syfte. Deras syfte liknar vår problemformulering men med ett annat upplägg på uppsatsen. Deras problemformuleringar behandlar hur revisorn respektive andra aktörer uppfattar revisorns roll att upptäcka och rapportera penningtvätt. Alyhr och Nyström (2012) har valt att lägga upp deras referensram på ett annat sätt än denna studie, de fokuserar på att definiera penningtvätt och vilka metoder det finns att utföra brottet på. Detta fokuserade inte vi på då det inte ansågs relevant för studien. Alyhr och Nyström (2012) har inte heller tillämpat någon teori på deras studie och har en bredare ansats. Deras respondenter var mer utspridda och de jämförde även Sverige med Norge. De konstaterade att de på större byråerna har bättre kunskap än de på de mindre, vilket inte märktes i denna studie.

I en annan uppsats skriven av Adasevic och Hallberg (2013), undersöktes hur revisions- och redovisningsbyråer tillämpar PTL i praktiken och hur tillsynsmyndigheter ser på lagens tillämpning i praktiken. Lagen utgör en stor del av deras uppsats och det redogörs även för olika penningtvättsmetoder. Deras studie består av endast tre respondenter, vilket är betydligt färre än urvalet i denna studie. Adasevic och Hallberg (2013) konstaterar att lagens utformning är svårtillämpad och inte passande för revisorerna, vilket också har uppmärksammat i denna studie. Revisorer har även ABL att rikta sig till vilket inte respondenterna nämnde, detta är någonting som vår studie har uppmärksammat. Adasevic och Hallberg (2013) hävdar att avskaffande av revisionsplikten kan ha möjliggjort fler fall av penningtvätt.

Båda dessa uppsatser som nämnts här ovan har inte uppmärksammat kundrelationen som en faktor till att det sker få anmälningar av penningtvätt. Detta är någonting som denna studie har uppmärksammat både utifrån tidigare studier och insamlad empiri. Som nämns ovan får kundrelationer en allt större roll för revisorns överlevnad.

7. Slutdiskussion

Det mest förvånande med denna studie var revisorernas bristande kunskap gällande penningtvättslagstiftningen. Vi utgick ifrån att revisorer kunde det grundläggande i lagstiftningen då de har en skyldighet att anmäla penningtvätt. Detta var dock ett helt felaktigt antagande vilket fick oss att ändra utgångspunkt till viss del. Något annat förvånande var att det inte verkar vara någon som vill ta ansvar för revisorernas okunnighet. Juristen och revisorerna anser att ansvaret ligger hos FAR att utbilda revisorerna om penningtvätt. Detta är dock ingenting som FAR vill vara ansvariga för då de lägger över ansvaret på RN och Finanspolisen. Det indikerar att det uppenbarligen inte finns något större fokus på penningtvättsfrågan. Det kan ifrågasättas varför det i så fall finns en anmälningsskyldighet för revisorer. När det förekommer en skyldighet finns också en förväntan om att den ska följas och eftersom att fokus saknas medför det att revisorerna inte kan fullfölja sin anmälningsskyldighet.

Någonting som vi har valt att inte fokusera på är att revisorn avsiktligt kan medverka till penningtvätt genom ett samarbete med kunden. Detta skulle försvåra situationen betydligt då revisorn besitter kunskap som kan hjälpa till att dölja olaglig verksamhet. Vi har hittat en hel del artiklar som behandlar denna problematik och det hade varit intressant att undersöka hur vanligt det är med sådana förbindelser. Av uppenbara skäl är dock detta knappast genomförbart då revisorn inte vill ertappas för kriminell aktivitet. Då redovisningskonsulter många gånger utför den löpande redovisningen för kunden kan det innebära att oegentligheter göms redan där. Om redovisningskonsulten verkar lagenlig skulle det förmodligen medföra att revisorn granskar betydligt mindre än om denne verkar slarvig. Detta skulle i sin tur kunna föra med sig att penningtvätt försiggår utan att upptäckas.

Det går att fråga sig om revisorns skyldighet att anmäla penningtvätt inte också innebär att denne är förpliktad att tillgodogöra sig utbildning inom området. Eftersom att det finns en skyldighet är det konstigt att det inte erbjuds utbildning om penningtvätt i någon större grad för revisorer idag. Det borde finnas mer utbildningar än vad de gör idag eftersom att revisorerna besitter lite kunskap inom området samtidigt som de riskerar att stöta på det i allt större grad. De utbildningar som finns inom området och som eventuellt kommer att komma borde marknadsföras på ett övertygande sätt så att revisorer uppmärksammar att det är ett prioriterat ämne. Något som borde prioriteras är att utbilda revisorer i hur PTL ska tillämpas då detta skulle vara ett steg i rätt riktning. En annan sak som borde uppmärksammas är att det skiljer sig en hel del på anmälan av ekonomisk brottslighet i jämförelse med penningtvätt. Detta borde revisorerna uppmärksammas på då en anmälan av penningtvätt endast är ett uppgiftslämnande och inte direkt en anmälan.

En sak som vi skulle kunnat göra annorlunda idag är att välja en annan teori än den som valdes. I efterhand har vi konstaterat att en kunskapsteori eller förändringsteori kanske hade passat området då det har visat sig att revisorerna inte besitter tillräcklig kunskap om penningtvätt och att de inte anpassat sig speciellt bra efter anmälningsskyldighetens införande. Någon av dessa teorier kanske skulle ha gett andra insikter än vad den institutionella teorin gav oss.

7.1. Etiska aspekter

För att uppnå Bryman och Bells (2013) informationskrav har respondenterna i ett tidigt skede upplysts om studiens syfte. Eftersom att respondenterna innan intervjun fick frågan om de ville vara anonyma i studien har Descombes (2009) rekommendationer följts. Vidare har Bryman och Bells (2013) konfidentialitetskrav följts då samtliga uppgifter bevarats på en lösenordskyddad dator. Det finns också enligt Bryman och Bell (2013) ett samtyckeskrav som bland annat innebär att respondenterna ska vara medvetna om att deras deltagande är frivilligt och att de när som helst under intervjuens gång får avbryta. Även detta är någonting som våra respondenter har varit medvetna om.

I och med revisorernas anmälningsplikt kan det diskuteras hur etiskt rätt det är att de inte besitter den kunskap som kan förväntas av dem. Det innebär att deras okunskap kan medföra att fall som hade kunnat upptäckas med mer kunskap nu inte anmäls. Det kan i sig anses vara oetiskt att ha en skyldighet som de inte riktigt kan följa då de inte innehar tillräcklig kunskap. Om de får mer kunskap kanske det skulle medföra att fler anmälningar görs av revisorer. Å andra sidan går det inte att veta hur revisorn använder kunskapen om denne väl innehar den.

7.2. Vidare studier

Ett alternativ för fortsatta studier är att ändra metod och istället göra studien ur redovisningskonsulters perspektiv, då även de är skyldiga att anmäla penningtvätt. De står idag för ännu färre anmälningar av penningtvätt än revisorer. Detta skulle vara intressant då de hjälper kunden med redovisningen och därmed kan få en annan bild av kunden. Redovisningskonsulter kan förmodligen bli mer som en rådgivare och därför kan det bli en annan slags relation som kan vara värd att studera. Det skulle vara intressant att studera om anledningen till deras få anmälningar beror på andra faktorer än vad som har framkommit i denna studie.

Ett annat alternativ för fortsatta studier är att undersöka revisorers perspektiv igen fast med tillämpning av en annan teori. I denna studie har en institutionell teori tillämpats, men det finns många andra teorier som möjligtvis skulle kunna ge andra resultat beroende på vad de inriktar sig på. Två alternativ skulle kunna vara kunskaps- eller förändringsteorin, som säkerligen även borde kunna gå att kombinera. De kanske skulle kunna hjälpa till att lyfta fram problematiken ytterligare ett steg.

Ett annat förslag är att istället undersöka om den nya penningtvättslagen innebär någon förändring. Detta skulle vara intressant då brottet blir kriminaliserat som det inte är idag. Idag krävs det ett bevisbart förbrott som exempelvis bedrägeri och narkotikahandel. Idag är det som sagt få anmälningar av penningtvätt vilket skulle kunna förändras då det blir tydligare vad brottet innebär samtidigt som det går att dömas för det. Denna lagändring förväntas trädas i kraft den 1 juli 2014, vilket betyder att det måste gå några år innan en studie utförs på detta.

Referenser

- Adasevic, P. & Hallberg, O. (2013) *Revisorn och penningtvätt- en studie om hur revisorer tillämpar lagen om penningtvätt*. Kandidatuppsats, Mälardalens Högskola.
- Alyhr, E. & Nyström, P. (2012) *Revisorns roll i arbetet mot penningtvätt - en undersökning om revisorns skyldighet att rapportera misstänkta transaktioner*. Examensarbete, Handelshögskolan, Umeå universitet. Umeå: Universitet.
- Ask, B. (2013) Nu skärper vi lagarna mot penningtvättsbrott. Tillgänglig på internet: <http://www.regeringen.se/sb/d/3213/a/231326> [Hämtad 14.02.12].
- Bakar, N. B. A., Rahman, A. R. A. & Rashid, H. M. A. (2005) Factors influencing auditor independence: Malaysian loan officers' perceptions. *Managerial Auditing Journal*, 20(8/9), 804-822.
- Bazerman, M. H., Loewenstein, G. & Moore, D. A. (2002) Why good accountants do bad audits. *Harvard Business Review*, 80(11), 96-102.
- Bell, J. (2000) *Introduktion till forskningsmetodik* (3:e upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Bhattacharjee, S., Moreno, K. K. & Riley, T. (2012) The interplay of interpersonal affect and source reliability on auditors' inventory judgments*. *Contemporary Accounting Research*, 29(4), 1087-1108.
- Bryman, A. & Bell, E. (2013) *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (2:a upplagan). Stockholm: Liber AB.
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- BRÅ (2004) *Revisorernas anmälningsskyldighet* (Rapport 2004:4). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Byström, M. (2013, 22 april) Rädsla anmäla misstänkt penningtvätt. *Riksdag & Departement*. Tillgänglig på internet: <http://rod.se/r%C3%A4dsla-anm%C3%A4la-misst%C3%A4nkt-penningtv%C3%A4tt> [Hämtad 13.11.27].
- Carrington, T. (2010) *Revision*. Malmö: Liber AB.
- Compin, F. (2008) The role of accounting in money laundering and money dirtying. *Critical Perspectives on Accounting*, 19(5), 591-602.
- Denscombe, M. (2009) *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (2:a upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Eliasson, A. (2010) *Kvantitativ metod från början* (2:a upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Emerald (u.å) Journal of Money Laundering Control. Tillgänglig på internet: <http://www.emeraldinsight.com/products/journals/journals.htm?id=jmlc> [Hämtad 14.02.20].
- Eriksson-Zetterquist, U. (2009) *Institutionell teori – idéer, moden, förändring*. Malmö: Liber AB.

- Eriksson-Zetterquist, U., Kalling, T. & Styhre, A. (2012) *Organisation och organisering* (3:e upplagan). Malmö: Liber AB.
- FAR (2006) *Ekonomiska brott i aktiebolag: revisorns handlingsplikt enligt ABL* (3:e upplagan). Stockholm: FAR Förlag AB.
- FAR (u.å.) Exempel på misstänkt penningtvätt/terrorismfinansiering. Tillgänglig på internet: <http://www.far.se/PageFiles/7025/Etiska%20regler%20%20Sammanstallning%20av%20penningtvatts%20exempel%202012-08-22.pdf> [Hämtad 14.02.20].
- FI (2013a) Penningtvätt: En nationell riskbedömning. Tillgänglig på internet: http://www.fi.se/upload/43_Utredningar/20_Rapporter/2013/nationell_penningtv.pdf [Hämtad 13.12.11].
- FI (2013b) Finansinspektionen: Redovisning av uppdrag. Tillgänglig på internet: http://www.fi.se/upload/30_Regler/55_Penningtvatt/2013/uppfoljning-rapport-penningtvatt.pdf [Hämtad 14.02.03].
- FI (2009) Frågor till kunder – del i arbetet mot penningtvätt. Tillgänglig på internet: <http://www.fi.se/Regler/Penningtvatt/Fragor-till-kunder/> [Hämtad 13.11.20].
- FI (u.å.) Penningtvätt och finansiering av terrorism (FATF). Tillgänglig på internet: <http://www.fi.se/Regler/Internationellt/Globalt-samarbete/Penningtvatt-FATF/> [Hämtad 14.05.09].
- Finanspolisen (2011) Årsrapport Finanspolisen 2010, rapport 2011:5. Tillgänglig på internet: http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Arsredovisningar/02%20Rikspolisstyrelsen/Finanspolisens_arsrapport_2010.pdf [Hämtad 14.02.20].
- Forex Bank (u.å.) Valutaomvandlare - Beställ valuta. Tillgänglig på internet: <http://www.forex.se/Valuta/Bestall-valuta/?gclid=CJTtgImJo7wCFcHDcgodTU4A-g> [Hämtad 14.01.29].
- Gottschalk, P. & Solli-Sæther, H. (2011) Financial crime in business organizations: an empirical study. *Journal of Financial Crime*, 18(1), 76-92.
- Hatch, M. J. (2000) *Organisationsteori: moderna, symboliska och postmoderna perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- He, P. (2010) A typological study on money laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 13(1), 15-32.
- He, P. (2006) Lawyers, notaries, accountants and money laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 9(1), 62-70.
- Hedlund, S. (2007) *Institutionell teori – ekonomiska aktörer, spelregler och samhällsnormer*. Lund: Studentlitteratur.
- History (2013) Watergate scandal. Tillgänglig på internet: <http://www.history.com/topics/watergate> [Hämtad 13.12.09].
- Holme, I. D. & Solvang B. K. (1997) *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder* (2:a upplagan). Lund: Studentlitteratur.

- Jacobsen, D. I. (2007) *Förståelse, beskrivning och förklaring – introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Jacobsen, D. I. & Thorsvik, J. (2008) *Hur moderna organisationer fungerar* (3:e upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Jayasuriya, D. & Sharp, C. (2006) Auditors in a changing regulatory environment. *Journal of Financial Crime*, 13(1), 51-55.
- Karthik, R. (2012) Training and development in ITI limited – Bangalore. *Advances in Management*, 5(2), 54.60.
- Knechel, R. W. (2007) The business risk audit: Orgins, obstacles and opportunities. *Accounting, Organizations and Society*, 32(4), 383-408.
- Kung, F. H. & Huang, C. L. (2013) Auditors' moral philosophies and ethical beliefs. *Management Decision*, 51(3), 479-500.
- Larsson, B. (2005a) Patrolling the corporation—the auditors' duty to report crime in Sweden. *International Journal of the Sociology of Law*, 33(1), 53-70.
- Larsson, B. (2005b) Auditor regulation and economic crime policy in Sweden, 1965-2000. *Accounting, Organizations and Society*, 30(2), 127-144.
- Magnusson, D. (2009) The costs of implementing the anti-money laundering regulations in Sweden. *Journal of Money Laundering Control*, 12(2), 101-112.
- Maitland Irwin, S. M., Raymond Choo, K-K. & Lin, L. (2012) Modelling of money laundering and terrorism financing typologies. *Journal of Money Laundering Control*, 15(3), 316-335.
- Moberg, K., Greve, V., Langsted, L-B., Harpf, T. & Eriksen, M. (1992:18) *Revisorn och ekonomisk brottslighet* (700:e upplagan). Stockholm: Aka-print A/S.
- Nelson, M. W. (2009) A model and literature review of professional skepticism in auditing. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 28(2), 1-34.
- Otusanya, O-J., Ajibolade, S-O. & Omolehinwa, E-O. (2012) The role of financial intermediaries in elite money laundering practices – Evidence from Nigeria. *Journal of Money Laundering Control*, 15(1), 58-84.
- RN (u.å.) Statistik. Tillgänglig på internet: <http://www.revisorsnamnden.se/rn/publicerat/statistik.html> [Hämtad 14.02.11].
- Robertson, J. (2007) Staff auditor reporting decisions under time deadline pressure. *Managerial Auditing Journal*, 22(4), 340-353.
- Schneider, F. & Windischbauer, U. (2008) Money laundering: some fact. *European Journal of Law and Economics*, 26(3), 387-404.
- Schneider, S. (2006) Testing the limits of solicitor-client privilege: Lawyers, money laundering, and suspicious transaction reporting. *Journal of Money Laundering Control*, 9(1), 27-47.
- Scott, R. W. (2001) *Institutions and organizations* (2:a upplagan). Thousand Oaks: Sage Publications.

- Sikka, P. (2008) Enterprise culture and accountancy firms: new masters of the universe. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 21(2), 268-295.
- Simwayi, M. & Wang, G. (2011) The role of commercial banks in combating money laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 14(4), 323-333.
- Suddaby, R. (2010) Challenges for institutional theory. *Journal of Management Inquiry*, 19(1), 14-20.
- Tansey, J. & O’Riordan, T. (1999) Cultural theory and risk: a review. *Health, Risk & Society*, 1(1), 71-90.
- Tengblad, S. (2006) *Aktörer och institutionell teori*, GRI-rapport 2006:10.
- Teoh, H. S. & Wong, J. T. (1993) Perceived auditor quality and the earnings response coefficient. *The Accounting Review*, 68(2), 346-366.
- Tupman, W. (2010) Keeping under the radar: watch out for ”smurfs”. *Journal of Financial Crime*, 17(1), 152- 162.
- Unger, B. (2013) Can Money laundering Decrease? *Public Finance Review*, 41(5), 658-676.
- UNODC (u.å.) Money-Laundering and Globalization. Tillgänglig på internet:
<http://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html> [Hämtad 13.11.26].
- Vesterhav, D., Korsell, L., Stenström, A. & Skinnari, J. (2011) Penningtvätt – rapportering och hantering av misstänkta transaktioner. *Brå Rapport, 2011:4*. Tillgänglig på internet:
http://www.bra.se/download/18.744c0a913040e4033180001703/1309524305762/2011_4_penningtvatt.pdf [Hämtad 13.11.14].

Bilaga 1 – Intervjuguide för revisorer

Namn?

Ålder?

Position i företaget?

Hur länge har du arbetat?

Hur många arbetande på ert kontor?

Revision

1. Hur lägger du upp planeringen av revisionen? Vad utgör de viktigaste delarna för hur planeringen sker innan en granskning ska påbörjas? Beror det någonting på kunden?
2. Utgör penningtvätt en del i er planering av revisionen? Tas det upp som en risk?
3. Tror du att det saknas någon del i revisionen för att det ska ske fler anmälningar av penningtvätt?

Kunskap gällande penningtvätt

4. Tänker ni på att er bransch riskerar att stöta på penningtvätt i allt större utsträckning? I så fall, har det medfört någon ändring i hur ni utför ert arbete? Mer uppmärksamma?
5. Får ni någon utbildning/information om hur ni ska hantera penningtvätt? Hur ofta och hjälper det?
6. Anser ni det passar er roll att anmäla brottet?
7. Tycker ni att ni har rätt kunskap/kompetens för att upptäcka brottet? Saknas någon kunskap för att upptäcka fler fall av penningtvätt?
8. På vilket sätt kan revisorns ålder och erfarenhet påverka dennes anmälan av penningtvätt?

Kundrelation

9. Hur utför ni en kontroll av nya kunder?
10. Hur ofta tackar ni nej till ett uppdrag? Och vad brukar det bero på i så fall?
11. Tror du att det är någon skillnad mellan stora och små revisionsbyråer att tacka nej till en kund?
12. Hur påverkar kundrelationer er i ert arbete? Påverkar detta er förmåga att upptäcka penningtvätt? Betror ni era kunder?
13. Hur gör ni för att bibehålla ert oberoende till kunden?

Anmälningsplikt

14. Har ni varit i kontakt med någon jurist angående penningtvätt?
15. Hur säker vill ni vara innan ni anmäler penningtvätt?
16. Vilka transaktioner skulle göra dig misstänksam?
17. Hur skulle ni gå tillväga om ni skulle misstänka att en kund höll på med penningtvätt?
18. Tror du inte att det förekommer penningtvätt här omkring eller är det bara svårupptäckt?
19. Vad tror ni att största anledningen är till att det sker få anmälningar av penningtvätt? Hur tror ni det skulle kunna upptäckas fler fall?
20. Har penningtvättslagen från 2009 påverkat er någonting i ert arbete?
21. Kan skadeståndsskyldigheten påverka ert beslut att rapportera?

Institutionell teori

22. Spelar dina egna värderingar och normer in på ert arbete? På vilket sätt?

Bilaga 2 – Intervjuguide för juristen

Namn?

Ålder?

Position i företaget?

Hur länge har du arbetat?

Hur många arbetande på ert kontor?

Revision

1. Vad arbetar du med i ditt dagliga arbete? Hur ser kontakten med revisorer ut?

Kunskap gällande penningtvätt

2. Tror du att revisorer saknar någon kunskap som hade gjort det lättare för dem att upptäcka misstänkt penningtvätt?
3. Varför tror du att revisorer misslyckas med att hitta penningtvätt?
4. Tror du att det är någon skillnad på en liten och en stor revisionsbyrå? I så fall, i vilka hänseenden?

Kundrelation

5. Betrövar revisorer sina kunder i för stor mån?

Anmälningsplikt

6. Har du varit med om något fall av penningtvätt där revisorn kontaktat dig angående penningtvätt?
7. Tycker du att anmälningsplikten passar revisorernas roll?
8. Vad tror du att möjliga anledningar kan vara till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt?
9. Borde revisorer stöta på mer penningtvätt än vad antalet anmälningar visar?
10. Tror du att revisorerna kan "se mellan fingrarna" på oegentligheter i vissa fall?
11. Hur tror du att revisorer kan ana att kunden är kriminell?
12. Hur säker bör en revisor vara när denne rapporterar misstänkt penningtvätt?
13. Var kommer de anmälningarna som kommit in ifrån?
14. En revisor har rapporteringsskyldighet samtidigt som denne kan bli skadeståndsskyldig. Hur tror du att det kan påverka revisorn?

Institutionell teori

15. Spelar dina egna normer och värderingar in på ditt arbete? På vilket sätt? Tror du att det spelar in på revisorers arbete?

Bilaga 3 – Intervjuguide för jurist på FAR

Namn?

Ålder?

Position i företaget?

Hur länge har du arbetat?

Hur många arbetande på ert kontor?

Revision

1. Vad arbetar du med i ditt dagliga arbete? Hur ser kontakten med revisorer ut?

Kunskap gällande penningtvätt

2. Tror du att revisorer saknar någon kunskap som hade gjort det lättare för dem att upptäcka misstänkt penningtvätt?
3. Tror du att det är någon skillnad på en liten och en stor revisionsbyrå? I så fall, i vilka hänseenden?
4. Erbjuder ni någon utbildning till revisorerna? I så fall, hur ofta? Eller, varför inte?
5. Tror du att utbildningarna kan hjälpa revisorerna i deras arbete att upptäcka penningtvätt?
6. Tänker ni på att revisorer riskerar att stöta på penningtvätt i allt större grad? Är det någonting ni har tagit hänsyn till?
7. Hur stort är FAR:s fokus på penningtvätt?
8. Vet revisorerna om hur PTL ska tillämpas?
9. Är PTL passande för revisorer?

Kundrelation

10. Betrövar revisorer sina kunder i för stor mån?

Anmälningsplikt

11. Har du varit med om något fall av penningtvätt där revisorn har kontaktat dig för att veta hur de ska hantera penningtvätt?
12. Tycker du att anmälningsplikten passar revisorernas roll?
13. Finns det en rädsla att rapportera?
14. Vad tror du att möjliga anledningar kan vara till att revisorer anmäler få fall av penningtvätt?
15. Borde revisorer stöta på mer penningtvätt än vad antalet anmälningar visar?
16. Tror du att revisorerna kan ”se mellan fingrarna” på oegentligheter i vissa fall?
17. Hur tror du att revisorer kan ana att kunden är kriminell?
18. Hur säker bör en revisor vara när denne rapporterar penningtvätt?
19. Var kommer de anmälningar som kommer in ifrån?
20. En revisor har ju rapporteringsskyldighet samtidigt som denne kan bli skadeståndsskyldig. Hur tror du att det kan påverka revisorn?
21. Varför tror du att revisorer misslyckas med att hitta penningtvätt

Institutionell teori

22. Spelar dina egna värderingar och normer in på ert arbete? På vilket sätt? Även för revisorer?

Bilaga 4 – Malins reflektioner

Under höstterminen 2013 skrev jag ett arbete om penningtvätt i externredovisning IV med Susanna och en till, vilket öppnade upp mina ögon för ämnet. Efter detta arbete valde jag och Susanna att fördjupa oss ytterligare eftersom det både är ett intressant och aktuellt ämne. När vi började undersöka saken lite närmare hittade vi fakta som påvisade att revisorer anmäler väldigt få fall av penningtvätt samtidigt som de riskerar att stöta på det i allt större grad. Detta gjorde oss nyfikna på varför revisorer inte anmäler fler fall än vad de har gjort under de senaste åren. Utifrån detta påbörjades vår resa som har inneburit väldigt många svårigheter, men tillslut har vi ändå lyckats uppnå ett resultat som vi är nöjda med.

Något som har varit svårt för oss under uppsatsens gång är att hitta en lämplig teori. Detta moment var någonting som verkligen var en svårighet för oss, men det har samtidigt varit otroligt lärorikt då vi inte valde den första bästa. Det tog väldigt lång tid då vi gick igenom ett antal teorier och ansåg inte riktigt att någon passade speciellt bra till ämnet, men efter veckors läsande valde vi tillslut att tillämpa den institutionella teorin med inriktning på en av Richard W. Scotts pelare. Detta var inte helt tydligt i början hur vi skulle kunna tillämpa den på problemområdet, men nu i efterhand upplever jag att den passar mycket bra. Den hjälper till att förklara många saker som både tidigare studier och respondenternas utsagor påvisar. Något som denna pelare inriktar sig på är att saker tas för givet och regler ses som självklara. En annan svårighet som har varit att veta hur ett examensarbete ska läggas upp. Då vi inte skrivit speciellt många arbeten under utbildningen var detta något som vi kämpade med. Metodkursen som skulle vara till hjälp har i vissa fall bara försvårat denna bit. Det har dock varit väldigt bra att få testa sig fram och skulle jag välja att göra ett arbete i framtiden har jag kännedom om hur det ska läggas upp.

Det resultat som studien kommit fram till är att revisorer saknar kunskap gällande penningtvätt i stort samt att deras kunskap gällande penningtvättslagen är bristfällig. Något som jag har funderat över är varför lagen existerar om det saknas fokus på det samt att penningtvätt inte är ett brott som det går att dömas för. Lagen kan även anses svårtillämpad för revisorer, vilket gör det ännu svårare för dem att anmäla. Eftersom penningtvätt inte är ett brott idag krävs det istället ett förbrott. Detta innebär att den som döms kommer att dömas för förbrottet och inte penningtvätt, vilket gör att de då döms för exempelvis ekonomisk brottslighet som ska anmälas till ekobrottsmyndigheten. Detta skulle kunna förklara varför revisorer tillämpar aktiebolagslagen istället för penningtvättslagen.

De största lärdomarna som jag har fått under examensarbetets gång är att arbeta både självständigt och med en annan person. Det har självklart varit flera arbeten som har gjorts i grupp under utbildningens gång, men de har inte varit lika påfrestande som det är att skriva examensarbete ihop. Dock har detta samarbete med Susanna fungerat väldigt bra, men det finns alltid dagar som är bättre än den andra. Under examensarbetet har många beslut behövt göras, det har varit både svåra och enkla beslut. Då vi har varit två stycken har dessa beslut blivit lite enklare då vi har kunnat diskutera oss fram till vad det bästa resultatet skulle kunna vara. Under examensarbetets gång har jag även lärt mig att planera mina studier bättre än vad jag tidigare gjort. Detta har resulterat i ett mer genomarbetat examensarbete, någonting som jag kan lämna in utan att känna att det finns större brister. Jag har även blivit mer kritisk till det jag skriver och jag har lärt mig att det är alltid bra att få kritik då saker alltid kan bli bättre. I och med att det krävs mycket reflektion över både sina val och vad det är som står i texten har jag lärt mig att fundera på saker ur ett helt nytt perspektiv. Det har varit en lång termin som har bestått av både glädje och trötthet. En del dagar har varit betydligt jobbigare än andra, det har dock varit en väldigt givande period.

Då vi har varit två som skrivit denna uppsats har samarbetet och arbetsfördelningen varit väldigt viktigt. Under uppsatsens gång har vi försökt dela upp arbetsfördelningen lika mellan oss så ingen ska känna att den andra gjort mer eller mindre. De artiklar vi har läst har vi försökt delat upp så båda läser ungefär lika mycket. Vi har oftast suttit i skolan och sökt artiklar tillsammans för att sedan dela upp dem jämnt mellan oss. När vi har läst dem har vi tagit en dag hemma då det oftast är svårt att sitta i skolan och koncentrera sig. Denna arbetsfördelning har fungerat väldigt bra då det inneburit att ingen har gjort mindre än den andra. Två saker som jag tagit på mig att sköta är referenserna och figurerna, detta är någonting som jag tyckt varit roligt och det har inte heller tagit speciellt mycket tid utöver det andra som vi har fördelat mellan oss.

Under terminens gång har vi till största del valt att sitta i skolan att arbeta för att få så mycket som möjligt gjort. I början av terminen satt vi ungefär sex timmar per dag, vilket har utökats under slutet av uppsatsen. Under tiden vi har skrivit arbetet har vi suttit vid samma dator för att vi ska kunna diskutera samtidigt som vi skriver. Genom att göra på detta sätt får vi fram bådars åsikter samtidigt och arbetet blir inte uppdelat som det annars lätt kan bli. Jag tycker att vår diskussion har lett till ett bra och genomarbetat arbete. Samarbetet har fungerat väldigt bra då vi båda tycker ämnet är intressant och lärorikt.

Bilaga 5 – Susannas reflektioner

Kursen Externredovisning IV bestod till stor del av uppgiften att skriva inledningskapitlet i ett examensarbete. Detta var en väldigt bra förkunskap att ha inför det riktiga examensarbetet, då jag fick en inblick och känsla för vad som var viktigt att ha med och tänka på i ett sådant kapitel. Ämnet penningtvätt med en koppling till revisorn var redan i ovannämnda kurs aktuellt, men då med en annan inriktning. Där tog vi upp problematiken när revisorerna är delaktiga och spelar en aktiv roll i penningtvätten, vilket bör försvåra upptäckten av brottet. Detta var dock svårt att gå vidare med då det verkade nästan omöjligt att hitta revisorer som kunde berätta om sin egen eller andras delaktighet. Därför fokuserade vi istället på revisorns problematik med att anmäla penningtvätt, som görs mycket sällan. Detta var betydligt lättare att granska och erhålla empiri om. Både jag och Malin är intresserade av revision och juridik, vilket innebar att denna uppsats passade bra då detta kopplats samman. Vi anser båda att kombinationen revision och juridik skulle vara en intressant yrkesbana i framtiden.

Jag förutsatte att revisorerna skulle kunna grunderna i PTL i och med deras skyldighet att anmäla enligt den. Något som ganska snart visade sig vara ett felaktigt antagande. Det borde rimligtvis vara så att kunskapen om dess tillämpning är grunden för att anmäla penningtvätt. Att det förekommer så mycket penningtvätt i Sverige årligen som uppskattningsvis 130 miljarder kom till exempel som en smärre chock då det är ett obegripligt stort belopp. Jag var heller inte medveten om att lagstiftningen inte riktigt anses passande för revisorer, inte heller att prioriteringen av penningtvätt är så låg. Jag har blivit varse att ett examensarbete tar väldigt lång tid. Det gjorde lärarna visserligen klart för oss redan inledningsvis men hur tidskrävande det faktiskt var förstod jag först när jag befann mig mitt i det. Jag lärde mig också att en text krävde bearbetning både en, två och kanske tio gånger för att vi skulle bli det minsta nöjda. Det är vidare en konst att strukturera och få ihop stycken och texter så att de passar ihop och samtidigt behålla den röda tråden genom hela uppsatsen, men övning ger färdighet. Något annat som jag har blivit bättre på är att sälla bort mindre relevant material som blivit överflödigt. Jag har också lärt mig att inte ta för allvarligt på om någonting inte går enligt planen. Då är det bara att jobba vidare och lära sig av sina misstag. Det som har skrivits under de sista timmarna på en lång pluggdag bör med fördel läsas igenom extra noga då den trötthet som infunnit sig ofta ger avtryck även på pappret. Upplägget och strukturen på en uppsats har jag lärt mig allt eftersom, och nu fått ett helt annat grepp om. Därför skulle det mu vara lättare att skriva ytterligare en uppsats. Intervjuerna som utfördes blev bättre och bättre för varje gång. Den första blev lite av en provintervju, där vi bildade oss en uppfattning om vilka frågor som var viktiga och vilka som fattades. Det var en nyttig erfarenhet att intervjua, jag lärde mig mer för varje intervju och någon slags intervjuteknik byggdes upp. Allt eftersom kände jag mig säkrare, samtidigt som följdfrågor blev mer och mer naturligt. Att analysera, koppla samman och reflektera över materialet lärde jag mig vidare. Något som jag inledningsvis fick tänka på, men som fanns mer i bakhuvudet desto längre studien pågick. De opponeringar som vi har fått erfara har varit nyttiga och givande. Både det faktum att ge och få konstruktiv kritik har varit värdefullt. Det har varit lärorikt och utvecklande att arbeta så mycket och nära med en och samma person under lång tid. För mig var det en positiv erfarenhet att alltid ha någon att diskutera med. Jag och Malin arbetar bra ihop och ligger på en likvärdig ambitionsnivå, vilket förmodligen har varit en viktig och avgörande del i vårt lyckade samarbete. Egna initiativ och självständighet har krävts, vilket har varit berikande.

Att läsa och översätta vetenskapliga artiklar tog jättelång tid, men blev enklare ju längre tiden gick då det blev lättare att hitta det som var relevant. Teorin har varit väldigt svår att få grepp om. Det var otaliga timmar som gick åt till att försöka hitta en lämplig teori för vårt ämne. Vi har trott att vi hittat rätt för att sedan ifrågasättas och komma på andra tankar. Efter många om och men konstaterades

tillslut att den institutionella teorin med en inriktning på den kulturell-kognitiva spelaren skulle användas. Detta blev ett passande och väl tillämpligt val. Jag har lärt mig hur teorikapitlet är uppbyggt och värdet av en teori, hur det kan förtydliga och förklara ytterligare. Något annat oerhört tidskrävande var sammanställningen av intervjuer.

Arbetsfördelningen har på det stora hela varit väldigt jämn. Vi har försökt att göra lika mycket. Det finns material som inhämtats av den ena till större del, men då har den andra istället gjort mer av något annat. För det allra mesta har vi dock suttit tillsammans och skrivit ihop allting. När det gäller exempelvis transkribering tog vi hälften av respondenterna var och skrev sedan ihop empirin tillsammans. När artiklar har lästs har vi tagit hälften var, liksom på metodkapitlet där en jämn uppdelning gjordes för att sedan skriva ihop det gemensamt. Analysen och slutsatsen har nästan uteslutande byggts upp och utvecklats tillsammans. Många referenser har vi ordnats tillsammans även om Malin varit mer ansvarig för dem. Vi har båda korrekturläst ett antal gånger, men där har jag har tagit något mer ansvar.